TECHE UDINE

MANOSCRITTI

FONDO JOPPI

Manoscritto n. **J_MSS_0694**

I manoscritti che compongono compongono il fondo, assieme alle migliaia di testi a stampa - compresi rari incunaboli e cinquecentine - il Fondo Joppi, sono quasi esclusivamente di interesse friulano. La raccolta si è formata nell'arco di una sessantina di anni grazie alle ricerche di Vincenzo ed Antonio Joppi.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine - Inventario dei manoscritti del Fondo Joppi
https://www.techeudine.it/fondo-joppi
https://www.sbhu.it/

CONSTIT.

PATRIÆ

FORIULI

694
Joppi

BIBLIOTECA COMUNALE
VINCENZO JOPPI
UDINE
Cat. N. Ms. Joppi 694
Loc.
Tip. Fiorini, tel. 3 59

CONSTITVTIones Patrię Foriiulij cum additiobus nouiter impresse.

G. Bellonus Hieronymo Sanctonino Iureconsulto. S. P. D.

Constitutiones patrie percensuisti cum exemplaribus antiquis adiuuante Seraphino Bugato uiro sane in ipsis diligentius euoluendis exercitato, ut quod a te uictor bibliopola tuus ueluti stipulatus fuerat, Tādem persolueres, & opportune quidē Andrea fosculo preside inter uigilātes iustissimo, inter iustos uigilantissimo. Sūma enim prudentia, iusticia, nec usquā immutatis legibus uniuersam foroiuliēsem patriā moderatur, et curat quoque ampliori gremio nūc urbis Vtinēsis fossam patescere, ut merito cēseri possit tā pace quā bello patrie fossa uallūque. Sentio itaque si tyrunculū dicere fas est, te nō amico solū satisfecisse, uerūetiā cura nō minori quā pietate publicū officiū causidicis, tabellionibus, clientibus, Cōterraneis denique omnibus gratissimum impleuisse, Vnum uero, modo dari posset, uoto precarer, sub tāto preside uitā diu uiuere nobis cōtingeret, Quoniam innata probitas oris et animi, leges, et cōstitutiones iste tue nūquam nō seruate cōmendant.

Vale.

In notorijs quomodo procedat facit c. bone ꝑ com. et ellis alijs glo.

Imaginem est magis judicium ꝑ plurimorum testium comprimentium c. presidentia in fin. et ff. hiezn

Qui vocatur ad jus debet habere dilationem ad respondendum quam personamq iij et iiij c. paduane et ei autem

Variatur in pluris c. dilationes et tempore ordinatum

Lib. quo dicatur et pro aliquis et scientia negotiis in cons. xlvi in principio mag. cons.

Exponitur non solum di delibe. conferat in principio citationem fallit nisi contra leges Regni vel impellatur. ut et deinde in c. quo et plures in 23. et nunc et ferme comunis impellatis huiusmodi, quod primum tener. ptad. et et quam non statim. restat. et obligationem quod dicitur. in quibus sunt statutis. dicitur. in fine

Coram superiore judice non litigandi c. causa opponi et ff. etc. et quomodo procedat in suspicionem nisi et et ff. etc. et glo. in fine et communis et plures facit ... et in c. ... supremi c. et judicij

doct. et aut ... Semper ut omnino honorandi comp. ꝑ hom. in term. et monachos in princ. etc. flo. arguentur et doct. bus nouis. et ita et flo. in sum. et cons. ... ꝑ auctorum quorum et judicium

Domini alia notabilis, alia monarchia ... officij sed. ut magis ... in l. i. ff. et per. om. sed. nº ij. et addi.

Verba recipiunt expositionem et habilitatem naturam suppositorum materie ut et alias. in l. i. ff. et per. om. sed. nº ... circa fin. et ... dicti ...

Salariu advocati petit quattuor modis ... per glo. in l. salarium ... mand. ... nota.

Tabula omnium Rubricarum huius libri cōstitutionum per alphabetum posita: Et ad loca sua per ordinē remissa ꝛc.

A

Aduocatis ab vna parte informatis aduerse parti patrocinari non debētibus. (actis ... vide l. ... mandati) R. vi.
Actis cause continuatim per notarios scribendis. R. xiii.
Actis iudicii partibus etiam extra iudicium ostendendis: ꝛ dilatione non danda pro copia. R. xiiii.
Allegantibus manutentores. R. xxxix.
Allegantibus manutentores qui sunt extra patriam. R. xl.
Actore renunciante termino ei limitato. R. xliiii.
Allegantibus terminos probationum non expirasse. R. xlix.
Allegationibus bina vice per partes fiendis. R. lxviii.
Appellationibus: ꝛ in quibus causis appellare non licet. R. lxxv.
Appellationibus non admittendis in causa protectionis. R. lxxvi.
Appellationibus corrigendis: ꝛ earum presentatione fienda. R. lxxvii.
Appellationibus extra patriam interpositis. R. lxxx.
Agnatis ꝛ vicinis iure agnationis ꝛ vicinitatis vendicantibus bona aliorum dagnatorum vicinorum vendita vel insolutum data. R. xcii.
Alienantibus rem duobus vel pluribus. R. cvi.
Alienatione minoribus. xx annis interdicta. R. cx.
Alimentis vxoribus viduis prestandis. R. cxxi.
Acquisitis per dominam maritatam presumendis de bonis mariti. R. cxxvii.
Administratione interdicenda dissipantibus bona sua. R. cxxxix.
Apothecis in villis non tenendis. R. clviiii.

B

Bonis ad incantū vendendis proferendis illis qui sunt extra patriā. R. xc.
Bonis ad incantum vendendis in loco vbi fuerint incantata primo ꝛ pena creditoris prohibentis. R. xci.
Bonis mobilibus excedentibus summamq̃. L. librarum vendendis ad incantum proferendis per Cedulam. R. xciii.
Bonis incantatis non deliberatis: ꝛ non incātandis nomine absentis. R. xciiii.
Bonis vxoris portatis ad domum mariti: ꝛ quando testari possit. R. cxxvi.
Bonis homicide non confiscandis. R. clxxiiii.

C

Citationibus: ꝛ qualiter contra contumaces procedatur. R. xxiiii.
Cautione prestando per forenses. R. xxvii.
Confitentibus debitum in iudicio. R. xxxvi.
Conseruatoribus. R. xlii.
Citationibus in causā extortiī. R. lviii.
Comissione causarum. R. lxxi.
Cognitione causarum. R. lxxii.
Creditoribus non valentibus emere nec emi facere bona que ipsimet vendi faciunt. R. ci.
Curatore dando hereditati seu aliis bonis iacentibus. R. cxxxvi.
Castris. R. cxliii.
Cōmunitatibus reuelantibus vel iniuriantibus officialibus dominii. R. clii.
Confiscationibus non tollentibus iura creditorum. R. clxxiii.

Iudicium in tres partes diuidit ... per bar. in l. ij ... et fuit ... dicit in rub. ... capitula ... feud. ... ibi ... in l. et di. ...

D

Dilationibus dandis ob procuratorū: vel aduocatorū absentiam. R. viii.
Dilationibus dandis post porrectum libellum. R. xxxvii.
Dilationibus dandis actori z reo. R. xliii.
Debitoribus contra quos bona aliqua sunt vendita compellendis ad constituendum se manutentores. R. xcv.
Dotibus z iuribus dominarum. R. cxix.
Dote soluto matrimonio repetenda. R. cxx.
De predatoribus z robatoribus stratarum publicarum: z committentibus priuatum carcerem. R. cl.
Diuisione fructuum dotis soluto matrimonio. R. cxxiii.
Domino pustote super pustota pignorari valente. R. clxii.

E

Expensarum refectione. R. lxxxiiii.
Executione sententiarum. R. lxxxv.
Executione instrumentorum refectionum. R. lxxxvj.
Emptoribus emētibus bona ad incantū cōpellendis ad pcij solutionē. R. xcvij.

F

Ferijs in honorem dei introductis. R. ij.
Ferijs ob necessitates hominum introductis. R. iij.
Fratre vel maiore domus non valente alienare in piudiciū minorꝫ. R. cxj.
Fratribus seorsum babitantibus. R. cxij.
Fideiussoribus. R. cxiij.
Fideiussoribus a fideiussione liberari volentibus. R. cxvj.
Forma in alienatione iurium dotaliū seruanda: z q̄ sūmarie cognoscat. R. cxxiij.
Filiabus z alijs descēdentibus feminini sexus in testō preteritis. R. cxxxj.

H

Hora qua iudicium seruari debet in plena causarum audientia: z qua litigantes debeant se presentare. R. iiij.
Homine rurali non carcerando nomine depositi. R. lvij.
Hijs qui designant pignora vendenda ad incantū pro executionibus debiti vel sententiarum. R. xcviij.
His qui per contradictionem impedire nituntur bona aliquorum vendi ad incantum. R. cij.
His qui contradicunt venditionibus ad incantum bonorū per eos ex cōuentione obligatorum. R. ciij.
His quibus alienatio est interdicta. R. cviij.
Heredibus compellendis alimentare maritare feminas ratione sexus ab hereditate exclusas. R. cxxxiij.
Hereditatibus z inuentarijs. R. cxlvj.
His qui rapiūt z auferūt pignora a pconibus postq̄ illa receperit R. cliij.
His qui minant volentibus recipere mansos iacentes ad affictum. R. clxiij.
Homicidis puniendis aut extra patriam banniendis. R. clxxv.

I

Instrumentis quoꝝ copia est decreta in iudicio non legendis. R. xv.

Iuramento calumnie.	Ca.	xxxviij.
Iuramento partium in iudicio prestando vel referendo.	Ca.	lj.
In quibus causis cómittatur exfortium.	Ca.	lix.
In quibus dilationibus dies feriati debeant cóputari vel subtrahi.	Ca.	lxxix.
In quibus contractibus intelligatur quis esse conuictus.	Ca.	lxxxvij.
In quibus bonis fieri debeat dotis restitutio.	Ca.	cxxij.
Inuentarijs a tutoribus vel curatoribus conficiendis.	Ca.	cxxxvij.
L		
Libelli oblatione.	Ca.	xxxiij.
Litteris obligatorijs z scripturis priuatis.	Ca.	liiij.
Laudis ex compromissis latis.	Ca.	lv.
Legatis filiabus z alijs mulieribus ab hereditate exclusis.	Ca.	cxxxiij.
Legatis per heredem statim soluendis.	Ca.	cxlviij.
Legatis a legatario ppria auctoritate non occupandis lris ducalibus.	Ca.	cxlix.
M		
Modo citandi communitates.	Ca.	xxvj.
Mandatis z actis iudicij per testes non probandis.	Ca.	xlviij.
Massarijs z colonis ad probandum possessionem admittendis.	Ca.	lxvij.
Manutentoribus recipiendis nomine emptorum absentium.	Ca.	xcvj.
Mittendis in possessionem hereditatis defuncti.	Ca.	cxlvij.
Modo procedendi contra derobatores stratarum publicarum: z receptatores eorum.	Ca.	clj.
Massarijs capi valentibus etiam si sint serui alterius.	Ca.	clxvj.
Massarijs non valentibus capi vel pignorari pro debitis dñoꝝ suoꝝ.	Ca.	clxvij.
Mercatoribus porcorum.	Ca.	clxviij.
Massarijs: massareza: manipastis non admittendis ad testimonium.	Ca.	clxix.
N		
Notarijs compellendis dare copiam actorum.	Ca.	xvj.
Notarijs acta propinquorum scribere non debentibus: nec ad patrocinia causarum admittendis.	Ca.	xvij.
Negantibus personas fore legitimas in iudicio.	Ca.	xxx.
Negantibus acta curie.	Ca.	xlvij.
Negantibus acta in iudicio: vel nolentibus illa confiteri.	Ca.	l.
Notarijs z testibus compellentibus dare instrumenta: z iurare.	Ca.	lij.
Notarijs non scribentibus processum infra terminum.	Ca.	lxix.
Nato ex libero ventre pro libero reputando.	Ca.	clxxvj.
O		
Officio z notariorum iuramento.	Ca.	x.
Ordine seruando per notarios in celebratione contractuum z quaternis eorum.	Ca.	xix.
Obligatis ad reponendum in pluribus locis.	Ca.	xxxij.
Ordine iudicij vbi causa exfortij releuator nominatur.	Ca.	lx.
Obligatis ad carceres.	Ca.	lxxxij.
P		
Potestate iudicis in prorogationibus terminorum.	Ca.	v.
Personis litigantibus z causidicis in allegationibus se honeste habere debentibus.	Ca.	vij.

Piis fautoribus miserabilibus personis: et aliis pauperibus in iudicio gratis exhibendis. R. lx

Patronis causarum: et notariis qui in iudicio scribant admittendis R. ii.

Penis notariorum recusantium dare instrumenta. R. xxii.

Pro curatore compellendo ad procedendum post scriptum mandatũ. R. xxxi.

Producendo scripturas duplicatas. R. xxxv.

Pena fraudem Committentium. R. xlvi.

Pena pignorantium pro luendis: et affictibus cum nuncio domini Circũuenti. R. lxi.

Possessione annua in causa exfortii per vtranq; partem allegata. R. lxii.

Pena repertorum cum animalibus pascuare. R. lxiii.

Probationibus in causa appellationis fiendis. R. lxxviii.

Protectionibus. R. lxxxii.

Pro feritione bonorum immobilium fienda debitori. R. lxxxvi.

Pignoribus vendendis ad incantum luendis infra .x. vel .xx. Dies. R. xcix.

Preconibus in suo officio fraudem committentibus. R. cv.

Prescriptionibus. R. cvii.

Peruersorum inobedientia. R. cix.

Prescriptione dotis petende vel repetende: et aliorum iurium. R. cxxx.

Promissione bonorum fienda infra certum tempus. R. cxlii.

Pena percutientum officiales domini locumtenentis. R. cliii.

Pluribus coadunatis pignora de manibus preconum rapientibus. R. clv.

Potestate subrogandi precones per iudicium. R. clvi.

Prohibitione armorum rusticis indicto. R. clix.

Preconibus: et Caballariis. R. clx.

Penorum impositione contra rusticos super pustetis. R. clxiii.

Pena falsi testis. R. clxx.

Penis exigendis per habentes garitum: vel ius dicendi festa. R. clxxi.

Penis promissis coram aliquo iudice non exigendis. R. clxxii.

Pena contrahentium matrimonium sine consensu maiorum. R. clxxix.

Q

Quod duo vel plures notarii non admittantur simul et semel ad scribendum in causa. R. xii.

Quod occupatione notariorũ non possint lites partuim retardari: etc. R. xviii.

Quod acta iudicii etiam sine testibus fidem faciant. R. xxiii.

Quando Citationes: et relationes earum fieri possint etc. R. xxv.

Que etas pro alio Comparentis dicatur sufficiens. R. xxxii.

Quando super exfortio .x. Dies probatorii vtriq; parti debeant assignari. R. lxiiii.

Quando allegatur possessio nouiter acquisita: et incidenter allegata super petitorio. R. lxvi.

Qualiter consulatur fideiussoribus debita soluentibus. R. cxiiii.

Quod creditor non possit molestari pro debito fideiussoris. R. cxvii.

Quibus creditoribus mulieres ratione dotis sue preferantur. R. cxxviii.

Quod Repetentes dotem preferantur repetentibus morgrapia: et alia iura. R. cxxix.

Quod aduocatus vel procurator non patiscatur cum clientulo contra constitutionem taxe salariorum. R. clxxxi.

Quod Rustici non capiant perdices de nocte. R. cxcii.

Quod constitutiones patrie particularibus statutis locorum non debeãt derogare. R. cxciii.

R

Religione. R. i.
Reo in iudicio dominum nominante. R. xli.
Relationibus per precones fiendis. R. cxiiij.
Rata debiti soluti inter fideiussores distribuenda. R. cxv.
Restitutione dotis facienda filio premortui mariti vel post. R. cxxxj.
Ratione reddenda per tutores vel curatores singulis annis. R. cxxxviij.
Rusticis carizare non debentibus diebus dominicis. R. clvij.
Rusticis guadias imponentibus in preiudicium habentium iurisdictionem vel garitum. R. clxv.

S

Simul pducētibus pcuratoribus: substōnibus: tutelis: ꝛ alijs generibus mandatorū: ꝛ copia parti aduerse danda vel neganda. R. xxviij.
Si quis in possessione rei fuerit per iudicem indebite priuatus qualiter ei consulatur. R. lxv.
Sententijs super futuris non proferendis. R. lxxij.
Sententiantibus allegatis pro suspectis. R. lxxiiij.
Sententijs ferendis in causa appellationum. R. lxxxj.
Sublatis obligationibus quas vsurarij ꝛ alij exigebant. R. cxl.
Successoribus ab intestato. R. cxlv.
Seruo communi manumisso. R. clxxvij.
Salario famulorum. R. clxxviij.
Salario aduocatorum. R. clxxx.
Salario notarioꝝ pro actis iudicioꝝ in prima instantia. R. clxxxij.
Salario notariorum super appellatione. R. clxxxiij.
Salario notariorum in causa protectionum. R. clxxxiiij.
Salario notariorum pro instrumentis dotalibus ꝛ donationum. R. clxxxv.
Salario notariorum pro instrumentis contractuum. R. clxxxvj.
Salario notariorum pro instrumentis cōpromissi ꝛ arbitrorum. R. clxxxvij.
Salario notariorum pro instrumentis mutui ꝛ venditi. R. clxxxviij.
Salario notarioꝝ pro instrumētis testamētoꝝ ꝛ vltimarū volūtatum. R. clxxxix.
Salario dando notarijs propter ostensionem protbocollorum. R. cxc.
Salario caballariorum ꝛ preconum. R. cxcj.

T

Termino ad opponendum contra mandata concedendo vel non. R. xxix.
Terminis assignandis ad opponendum ꝛ excipiendum. R. xlv.
Testibus. R. liij.
Tempore instantie causarum. R. lxx.
Tutoribus dandis ꝛ curatoribus. R. cxxxv.
Testamentis. R. cxliij.
Tempore quo massarij possunt aut valeant dimittere mansos. R. clxj.

V

Verbis redargutorijs contra sententiantes non dicendis. R. xx.
Verbis iniuriosis in iudicio dictis. R. xxj.
Vero deposito. R. lvj.
Venditione bonorum immobilium vendendarum ad incantum. R. lxxxix.
Venditionibus pignoꝝ fieri valentibus per pcones dñi locūtenentis. R. c.
Vltimis bonorum possessionibus. R. cxviij.
Vestimentis ꝛ alijs ornamentis dominarū: ꝛ ceteris que secū portant ad maritum: vel donatis tempore nuptiarum. R. cxxvj
Vsurarijs. R. cxl.

F I N I S.

ff. de bono iuris ...

Quandoque tenet vicinus et amicus. tenetur defendere ut c. dilecto [illegible] in [illegible] vicino. et sunt exempla in sexto.

De practica.

Fructus ingentes a practica colligitur [illegible] ad optima [illegible] ut per bal. in c. ex tenore de rescrip. in scholis sane [illegible], seu de glutinis [illegible] ipsorum in palatiis et in practica [illegible] ut per eundem bal. in l. aemilius ff. de minor. et in c. de feud. sin. culp. non amitt. a practica legitur [illegible] in [illegible] ut per decium in cons. xij col. vi et 286 col. [illegible] igitur [illegible] ff. de pactis. Rescriptum [illegible] et [illegible] hippolitus de marsiliis in proemio [illegible] l. i. ff. ad l. cor. de sicariis. et ff. idem [illegible] practica in criminalibus est maior, difficilior et magis lucrosa ut per hippolitum in loco ut s. s. [illegible] videas [illegible]

Doctor [illegible] allegare causas [illegible] movere ad ita determinandum ut per d. marianum socinum [illegible] in cons. lxij in pa. parte [illegible] per iustificatione [illegible] in consilio [illegible] vis. [illegible] in prima parte

[illegible] impedit [illegible] vide per socinum in l. [illegible] in [illegible] ff. de [illegible]

Argumentum a contrario sensu [illegible] in statuto ut per socinum [illegible] in consilio [illegible] ix [illegible] vis. [illegible] in 2a

Ius non [illegible] [illegible] ut [illegible]

[illegible] l. secunda ff. [illegible] in criminalibus accusandis [illegible] [illegible] ut per [illegible] ff. de [illegible]

CVM Magnificus Mar. Dandulo generalis Locũtenens perpetuam pacem & tranquilitatẽ huic patriæ relinquere optaret statuit constitutiones nostras in hanc nouam formam & equiorem trãsferre, Ideoq;. Millesimo quadrigentesimo uigesimo nono uti solet omnia prudentissime & diligentissime perfecit. Sed cum eiusdem. Millesimo die sextodecimo mensis augusti publicari debuissent aliis intercedẽtibus negociis & occupationibus fortasse maioribus in eiusdem mensis uigesimũsecundum diem earum promulgatio dilata & reseruata fuit. Quare uult & mandat ut post duos menses a sextodecimo ante dicti mensis augusti hæ ipse constitutiones incipiant obseruari & locum habere ea lege & conditione ut siqua prius concessa essent ea libera habeantur & absoluta &c.

De religione. Rubrica Prima.

AD LAVDEM ET GLORIAM INdiuiduę trinitatis patris filii & spiritus sancti & totius curię cęlestis. Constituimus q; per quẽcunq; iurisdictionem habentem bona diligentia adhibeatur & indagatio fiat q; omnes diuinis legibus & cõstitutionibus canonicis hęresis uetite perpetuo conquiescãt, ita ut nemo conetur prophana præcepta aut aliqua contra symbolum apostolicum sequi/docere/uel discere/& qui contrafecerit ab omni protectione iuridica penitus sit immunis & pœnis grauissimis supponatur. Iudęis tamen ea obseruentur, quæ canonicę cõstitutiones & iura expresse permittũt. ¶ Addiicientes q; blasphemãtes Deum aut Virginem Mariam octuaginta solidorum pœna multentur. Alios uero sanctos & sanctas blasphemantibus quadraginta solidoꝶ pœna irrogetur applicãda habenti iurisdictionẽ in loco pro duabus partibus & pro tertia accusatori.

De Feriis in honorem dei introductis. Rubrica .II.

VT diuinę maiestati reuerentia tribuatur ac peccãdi quoad fieri potest materia amputetur/ cũ plerũq; ex litigiis,

ire, odia, praue uoluntates ortum habeant. Conſtituimus & ordinamus quod iudiciorum ſtrepitus in infraſcriptis diebus conquieſcat, & a controuerſiis litigantes reſpirent. Conuenit enim dies infraſcriptos maieſtati altiſſime dedicatos, nullis cauſarum uexationibus prophanari/ præſertimq; dies dominicos qui repetito in ſe calculo reuoluuntur/ uidelicet in feſtis Natiuitatis Dñi noſtri Ieſu Chriſti incipiẽdo a feſto ſancti Thomæ Apoſtoli uſq; ad Epiphaniam incluſiue. In quinq; feſtiuitatibus beatæ Mariæ Virginis/ uidelicet Conceptione/ Natiuitate/ Annunciatione/ Purificatione/ & Aſſumptione/ In diebus dominicis/ Feſtiuitatibus duodecim apoſtolorum/ Glorioſi Euangeliſtæ ſancti Marci/ & aliorum euangeliſtarum, ſancti Petri cathedrati.

Aſcenſionis Domini noſtri.
Penthecoſtes cum duobus diebus ſequentibus.
Corporis Chriſti.
Sancti Ioannis baptiſtæ/ & etiã decolationis.
Sancti Antonii de uiena.
Sancti Laurentii.
Omnium ſanctorum.
Sancti Franciſci.
Sancti Dominici.
Sanctæ Katherinæ.
Sanctæ Agnetis.
Conuerſionis ſancti Pauli.
Sancti Blaſii.
Sancti Benedicti.
Sanctæ Agathæ.
Quattuor doctorum eccleſiæ/ uidelicet Gregorii, Ambroſii, Hieronymi/ & Auguſtini.
Inuentionis ſanctæ Crucis.
Exaltationis eiuſdem.
Sancti Georgii.
Sanctæ Mariæ Magdalenæ.
Sanctorum Hermacoræ & Fortunati.
Sancti Michaelis.
Sancti Martini.
Sanctæ Luciæ.
Sancti Nicolai.
Vndecim millium uirginum.
Et a dominica oliuarũ uſq; ad octauã Reſurrectionis domini.
Et in die carnis priuii cũ duobus diebus præcedẽtibus & cũ die ſequenti propter conſuetudinem ius ordinarium nõ redatur.

¶ Quibus ſupraſcriptis diebus feriatis introductis in honorem Dei per quẽcunq; ius reddentem in aliquo loco patriæ Foriiulii obſeruetur, ꝙ iudicium non fiat/ nec in cauſis procedatur, & ſi cõtrafactum fuerit ipſo iure non ualeat.

De feriis ob necessitates hominū introductis. Rub.III.

NE commoditas annua cælesti prouisione cōcessa ualeat, cuiquam aliqualiter deperire/constituimus ꝙ ipso iure intelligantur indicte annuatim feriæ mensiū a festo sancti Ioannis baptistæ usqꝫ ad quintamdecimam Iulii proximam inclusiuę, & similiter ferię uindemiarum a festo sancti Michaelis usqꝫ ad uigesimamsecundam diem sequentis mensis octobris inclusiue. Quibus feriis durantibus placita secularia conquiescant. Et iudicioꝝ strepitus ordinarie non seruentur. ¶ Exceptis causis infrascriptis, si de eis ageretur. uidelicet de dandis tutoribus, aut curatoribus/ uel de eis remouendis aut excusandis /de causis alimentorum, de causis libertatum, de his super quibus allegaretur usucapio uel præscriptio compleri interim, quo casu cum sit præscriptio uel usucapio modis a iure traditis interrūpi/ & de rebus quæ forent interim ex tempore periture, de causis mercedis /de causis forensium, siue sint actores siue rei. Et de exforciis cōmissis in ipsis feriis cognosci & diffiniri possit, & in oībus aliis casibus in q̄bus expresse ꝑ cōstitutiones hoc appareat esse cōcessum.

De hora qua iudiciū seruari debet in plena causaꝝ audientia & qua litigantes debent se præsentare. Rub.IIII.

VT causæ celerius pro cōmoditate partiū ualeāt expediri constituimus ꝙ singulis diebus iuridicis reddatur ius & seruetur generalis audientia causaꝝ & quæstionum, sed pulsetur prius cāpana consueta pro terminis audiendis, qua pulsata illico iudex sedere debeat in loco iudicii cōsueto, & in eodē loco, & non alibi nisi iudex hoc eligat, & unus ex notariis curiæ per iudicē deputatus/scribat in cedula quoscūqꝫ in loco iudicii se sibi præsentantes/& causam qua se pręsentant, nec aliquē scribat qui se nō præsentat sub pena, xx. solidoꝝ, quos sic se præsentantes, & sistentes in loco iudicii teneatur ius reddens secundū ordinem dictæ cedulæ expedire/uel etiā iuxta cōsuetum, si & pro ut iudici uidebitur, & gesta per iudicē seu processus facti post sonū campane partibus absentibus uel altera ipsaꝝ cōtumaciter a iu/

dicio, tunc absente eam uim & uigorem habeant, prout a iure/ & ex forma constitutionũ patriæ dispositum est. ꝙ si pars contu/ max uenerit iudice adhuc pro tribunali sedente & ꝓcedere uo/ luerit, tũc iudex ipsam partẽ audire debeat soluentem expensas pro ipso termino factas, prius tamen facta fide de termino, aliter non audiatur & cõtumax reputetur, & contra ipsam tanq̃ contra contumacem procedi possit. Si uero solutis dictis expensis pars quæ soluit uoluerit procedere in causa audiatur/ etiam si pars ad uersa se absentauerit. Et processus tunc factus ualeat dum tamẽ secundũ formã iuris & cõstitutionum processum sit. Adiicimus etiam ꝙ siue sit actor, siue sit reus litigans/qui descriptus sit in ce dula in qua litigantes faciunt se describi/ teneatur per se, siue re/ sponsalem, aut procuratorẽ legitimũ, cũ uocatus fuerit per depu tatũ a iudice procedere in causa in termino suo. Alioquin ad in/ stantiã alterius partis eo inuito procedi ualeat. Perinde ac si foret absens & contumax nisi procedat uel procedi consentiat. Reser/ uato semp in pręmissis arbitrio iudicis ualendi prorogare ex ali/ qua causa legitima, quæ eius arbitrio terminetur/actum iudicii, tunc expediendũ per totũ illud tempus, quo illo die tunc sedere in iudicio cõtingerit. Verũtamen p̃missa locũ nõ habeant in sen tentiis diffinitiuis plenariæ sup̱ toto ꝓcessu causę prolatis quæ p̱ iudicem nõ possint reuocari, sententię uero interlocutoriæ super emergenti uel incidenti aliquo prolate in cõtumacẽ/uel pro cõtu mace habitũ purgata prius cõtumacia, illo tũc ut supra dictũ ẽ/ ita demũ reuocari possint/si hoc iudici uidebitur fore cõsonũ ra/ tioni. Et a tali reuocatiõe secuta p̱ purgationẽ cõtumacię factã ut supra nullatenus appelletur. Et partibus auditis pronunciari possit, & iteꝝ ualeat interlocutoria ferri, si & prout iudici de iure uidebitur/etiã si sit dñs locũtenens/isto casu causa tamẽ cognita, si uero neutra partiũ in termino deputato in causa uoluerit proce dere, tunc ille terminus intelligatur circũductus & cassus.

De potestate iudicis in ꝓrogationibus terminoꝝ. Rub. V.

CVm iusdicentis officiũ sit latissimũ/ordinamus ꝙ per iu/ dicem possint termini unius uel pluriũ causaꝝ prorogari

partibus abſentibus/ſeu altera præſente,uel altera abſente.Ita ꝙ termini alicuius actus ſemel prorogati nõ debeant ulterius prorogari/niſi iuſtiſſima cauſa interuenerit/aut concordi partiũ conſenſu proceſſerit. Et teneatur iudex terminos prorogatos prius expedire,q̃ procedat ad alios ad illam diem emergentes/ſeu incidentes. Et habeat locum etiam in pendentibus cauſis.

De aduocatis ab una parte informatis aduerſæ parti patrocinari non debentibus. Rubrica.VI.

VT ſuper cauſaꝝ meritis fideliter & æquo liberamine corã iudice procedi poſſit. Decernimus ꝙ nullus aduocatus uel procurator de iuribus alterius partis informatus audeat quouis modo/uel præſumat in cauſa in qua fuerit informatus parti aduerſæ palam uel occulte cõſulere/ſeu patrocinari/ſub pœna ſuſpenſionis ab officio procurãdi & poſtulandi in quocũꝗ iudicio per ſex menſes. Et hoc uendicet ſibi locum ſi pars,quæ eum informauerit eundem habere uoluerit pro ſuo procuratore uel aduocato.Alioquin ualeat impune alteri parti ſuum patrocinium exhibere, ſi uero inter partes contentio uerſabitur utra earum aduocatum/ſeu procuratorem/de quo contẽditur prius informauerit, tunc ſtetur cauſidici iuramento,qui ſub pœna quadraginta ſolidorum/ſeu maioris pœnæ arbitrio iudicis etiam pluries multiplicandæ,& illi curiæ applicandæ,ubi iudiciũ agitatur iurare cogat̃,& eius iuramẽto declarare utra partiũ eũ prius informauerit. Statuentes inſuꝑ ꝙ una pars nõ poſſit uti patrocinio unius aduocati/& unius ꝓcuratoris in una cauſa. Et una cã & eadẽ intelligat̃ cauſa principalis ꝓtectionis & appellatiõis.

De perſonis litigantibus & cauſidicis in allegationibus/ſe honeſtæ habere debentibus. Rubrica.VII.

VT aliquoꝝ importuni mores ſupprimãtur/& ne propter ſuꝑfluas allegationes iudicia retardentur, ordinamus ꝙ poſt binas allegatiões ꝑ partes uel patronos cauſaꝝ uoce uel in ſcriptis exhibitas iudex præcipiat principalibus perſonis,

& earum causidicis si ei uidebitur, ꝙ sedeāt, ꝙ sileant, quod præceptum illico sortiatur effectum, nec ualeant principales, aut patroni in causis ulterius dicere uel supplere, nec sententias re uel uerbo interrumpere, aut impedire. Nec audeant causidici partium ubi iudiciū redditur ibi stantes a iudicio recedere non prę habita licentia iudicantis donec iudicium tunc procedit. Contrafacientes uero pœnam uiginti solidorum incurrant hospitali sanctæ mariæ Magdalenæ in terra Vtini si ibidem lis aderit applicandā, & si fuerit alibi pœna applicetur magis egenti hospitali illius loci, quo non existente applicetur ecclesię. Et qui in dictā pœnā inciderint in nullo iudicio audiātur nisi primo dictam pœnam integre persoluerint, aut ad mandatū iudicis deposuerint.

De dilationibus dandis ob procuratorum uel aduocatorum absentiam. Rubrica. VIII.

Causarum expeditionibus quoad fieri potest inhærentes, ne propter dilationes ob procuratorum absentiam petitas lites plus debito prorogari contingat. Ordinamus ꝙ in aliqua lite quantocunq; tempore durauerit aliqua partium ob prædictorum absentiam habere non possit, uel debeat ultra tres dilationes, quarum nulla trium dierum terminum excedat. Nisi tales causidicos reipublicæ causa abesse contingeret, quo casu quindecim dierum dilatio ex tali casu possit assignari, & si tres dilationes ob talem eorum absentiam assignatæ reperirentur, quod per acta causæ/ uel alia instrumenta & non aliter probari possit, nulla alia ulterior dilatio possit assignari. Et quoad præmissa/eadem causa intelligatur principalis causa protectionis & appellationis. Et hæc uendicent sibi locum etiam in pendentibus causis. Statuentes insuper ꝙ si procurator uel aduocatus alicuius partis hora causarum in iudicio fuerit, deinde se a iudicio absentauerit, nullo modo detur dilatio parti petenti pro habēda exhibitiōe in iudicio dicti causidici/ nisi iustissimum impedimentum per iudicem iudicialiter approbandum fuerit allegatum, quo casu dilatio competens assignetur, dum tamen ea quę superius sup tribus dilationibus assignatis decreta sunt/nullatenus uiolentur.

De piis fauoribus miserabilibus personis & aliis pauperibus in iudicio gratis exhibendis. Rubrica.IX.

CVm iuxta oīpotētis ꝑcepta paupibus & miserabilibus pso nis caritatiua suffragia teneamur īpēdere/hac pia cōstōne decernimus ꝙ ꝑ quēcūqꝫ iurisdictionē hñtem in quocūqꝫ loco sit,paupibus & aliis miserabilibus psonis litigare uolētibus, singulis annis in ebdomada sancta unus ꝓcurator/unus notarius, unus preco omnimodo deputentur. Qui iuramēto corporaliter ꝑstito ꝓmittāt pro ꝑdictis egētibus de suo officio liberalr deser/ uire nulla spe ꝑmii aliqualr exqsiti,ita ꝙ qōnes inchoatas ꝑ alios patronos seu notarios teneant/ut supra liberalr ꝓsequi,& si fieri pōt ad finē ꝓducere. Hoc addito ꝙ si pro dictis egētibus fuerit lata sñia aduersarii temere litigātes/pinde in expensis cōdēnent, ac si ꝑ dictos egentes fuisset integrę satisfactū de laboribus ꝑdi/ ctoꝝ/ex qua condēnatione ꝑdictis aduocato/notario/ & preconi satisfiat,in quibus causis dictaꝝ egentiū psonariū procedi possit & debeat sumarie/breuiter/simplr/& de plano/sine strepitu & fi/ gura iudicii,etiā diebus feriatis dū tñ in honorē dei nō introdu/ ctis/sola ueritate facti inspecta/& omni solēnitate cauillatiōe & intricatione reiecta. Paupes aūt & miserabiles psonas illas fore & intelligi decernimus/quas tales esse ꝑ iudiciū fuerit declaratū, quę declaratio/etiā ex eius officio informatiōe sumpta/etiā nulla petitiōe sup hoc facta/fieri possit/nulla forma iudicii penitus ob seruata,& talis delaratio in scriptis per notariū causæ redigi de/ beat,& a tali declaratione nūq̄ possit appellari,supplicari,recla/ mari,aut in integrū restitutio postulari,aut per uiā nullitatis uel aliter quouis modo contrairi. Et ualeat ut supra dicta declaratio in quacūqꝫ parte iudicii facta fore reperiat. Et si ꝑdicti aduoca tus seu patronus causę uel ꝓcurator notarius & ꝑco electi recusa uerint tale officiū acceptare, tūc per iudicē cōpellant sub pœna priuatiōis officii ꝑ annū & diē/q̄ pœnā illico incurrāt ipso iure si nō acceptauerit incōtinenti facto ꝑcepto. Et prædicta super tali declaratione fienda,& super rōne reddenda uendiceut sibi locū, etiā in pēdentibus causis. Nec huic cōstitutioni per aliquā aliā, quæ sit in hoc uolumine intelligat derogatū in aliqua parte.

Seruus [illegible] sit miserabilis [illegible] l. si [illegible] ff [illegible] dam. [illegible]

De officio & notariorum iuramento. Rubrica. X.

PRouida ordinatione statuimus ꝙ quilibet notarius assumptus uel assumendus ad officiũ/uel ad scribendũ acta maioris curię/uel alterius cuiuscũq; iudicii, iuret ad sancta dei euangelia sup scripturis/ iudice sub quo scribit deferente/in forma infrascripta/uidelicet iuro ego notarius ad sancta dei euãgelia ꝙ bona fide & sine fraude remotis odio/amore/prece/& precio fideliter & ueraciter scribam secundum meam conscientiam omnia acta/& oẽs scripturas spectantia & ptinentes ad meũ officiũ nec dolo omittã quin prædicta scribã/testes bona fide interrogabo & examinabo/& secũdũ ꝙ ab eis deponet᷑ in scriptis redigã. Et ea quæ ad causam ptinere uidebuntur, & seriẽ testimonii per ordinẽ scribã, Nec scribã dicendo talis testis deposuit idẽ ꝙ talis/& dicta eoꝝ bona fide celabo/donec fuerint per iudicem publicata. Si dñs locũtenens uel alius officialis mihi aliquid cõmiserit/uel præceperit/quod ad meũ pertineat officiũ illud obseruare & adimplere curabo pro posse/ & secreta & credentias dñi locũtenentis/ & alioꝝ officialium secretas tenebo/ & si consilium a me petierint bona fide eis dabo. Quo sacramento non præstito non admittatur ad scribendum acta causarum.

cõsiliũ notarij quãdo ꝑ iudicẽ peti posse.

De patronis causaꝝ, & notariis qui in iudiciis scribãt admittendis. Rubrica. XI.

QVia cõueniens est taliter ꝓuidere ꝙ causę celerius expediri possint, & ꝙ uirtutes ꝓboꝝ cõseruentur & crescant/hac librata cõstitutione decernimus, ꝙ in potestate sit dñi locũtenentis corã eius officio creare aduocatos ꝓcuratores, & notarios tot quot sibi uidebitur. Cũ hoc ꝙ primo notarios examinari facere debeat per suũ uicariũ & capitaneũ cũ iuramento in grãmaticalibus/& bona ac sufficienti practica notariæ ex iudicioꝝ stilo. Et si ad pręmissa reperti fuerunt sufficientes & idonei/tunc admittantur ad officiũ scribendi in causis & litibus coram suo officio. Et hoc non obstante aliqua cõsuetudine aut contrarietate hactenus obseruata honestati cõtraria, & ut uniuersitati litigantium ꝗplurimum præiudiciali.

Quod duo uel plures notarii non admittantur ad scribendũ simul & semel in eadẽ causa. Rub. XII.

STatuimus ꝙ acta causaꝝ per unũ tantũ notariũ/& non per duos uel plures scribi debeant, de quo partes sint cõcordes. Si uero partes de ipso notario scripturo nõ essent concordes, tunc iudex unũ notariũ non suspectum ad id deputet, qui si suspectus allegetur utrum suspitio sit iusta uel non per iudicium dirimatur/nec possint omnes notarii iudicii dari aliquo modo suspecti. In absentia tamẽ notarii qui cousueuit scribere in causa possit alter notarius non suspectus surrogari.

De actis causę cõtinuatim ꝑ notarios scribẽdis. Rub. XIII.

COngruũ esse censemus, & ideo statuimus/ ꝙ notarii acta scribentes corã dño locũtenente/uel alio quocũq; iudicio teneantur, & debeant acta cuiuslibet causæ in proprio & speciali eiusdem causæ libro/ siue registro in forma autentica, & per se scribere/nõ autem diuersarum acta causarum simul & cõmixtim conscribere/ unius causæ acta cum actis alterius immiscendo. Qui uero contrafecerint pœna quadraginta solidorum quotiens contrafecerint curiæ applicanda mulctentur,

De actis iudicii partibus etiã extra iudicium ostendendis & dilatione nõ danda pro copia, &c. Rub. XIIII.

CVm acta oĩa iudiciaria debeant esse cõmunia utriq; parti exceptis testiũ depositionibus nõ publicatis, & interrogatoriis ꝑ iudicẽ admissis ꝑ illam partẽ ꝓductis/contra quã sunt testes ꝓducẽdi. Ordinamus ꝙ quælibet pars possit in iudicio & extra uidere & examinare acta facta in iudicio/& teneať notarius satisfacto sibi prius cõpetẽter de suo labore eisdẽ ꝑtibus dicta acta ostẽdere ad eoꝝ uolũtatẽ ẽt extra iudiciũ, Notario tñ semꝑ p̄sente & aliter nolit eis copiã dare, ad quoꝝ actoꝝ particulariũ copiã recipiẽdã nulli deť dilatio si fuerint facta parte p̄sente uel cõtumaciter absente, nec ꝓpter hoc, iudiciũ retardari debeat.

De instrumentis quorum copia est decreta/in iudicio non legendis. Rubrica. XV.

DEnotamus quod quãdo in iudicio est decreta copia aliquorum instrumẽtorum uel aliquorum actorum in causa productorum/ & pars cui copia decreta fuerit petat quod in iudicio illa instrumenta uel acta legantur/nõ audiatur/nec legãtur dicta instrumenta uel acta/nisi prius opponatur cõtra prædicta instrumẽta uel acta aliquid orectenus,& ibidem in iudicio.

De notariis cõpellendis dare copiã actorum. Rub.XVI.

ORdinamus quod notarii causarum teneatur dare copiã eorum,quæ in iudicio producũtur/post decretam copiam parti petenti. Ita tamẽ quod pars requirat a notario dictã copiam post tempus decretæ copiæ & ante diem termini superuenientis/satisfaciendo eidem de solutione cõpetenti,quibus requisitione/solutione/uel eius oblatione sic factis,notarius sibi copiam non tradens/cadat in penam .xl. solidorum curiæ illius iudici applicandorum/saluo iusto impedimento per iuramentũ notarii comprobando,& si alius terminus competens assignetur,in quo si non fuerit exhibita condemnetur notarius in centũ solidis applicandis utsupra/& pœnæ in contumacem aggrauentur. Si uero pars in petenda copia/supradicta non obseruauerit,tũc ulterius nulla alia sibi detur dilatio ad dictam copiam habendum. Vbi aũt notarius requisitus/copiã parauerit teneatur pars notario cõgruã solutionẽ impẽdere,siue illã copiã accepit siue nõ.

De notariis acta propinquorum scribere non debentibus nec ad patrocinia causarum admittendis. Rub.XVII.

CVm iudicia æqua lance omni suspitione remota quoad fieri potest debeant uentilari hac luculenta sanctione. Decernimus quod nullus notarius ad scribendũ assumptus in causis quibuscunque in iudicio uentilandis/possit aduocationis, uel procurariæ officium assummere uel exercere. Nec debeat/

aut poſſit talis notarius ſcribere/aut ad ſcribendũ admitti in cauſis agnatorum/cognatorum/uel affinium ſuorum uſq; ad quartũ gradũ/& ſi procurator uel aduocatus in cauſa fuerit pater, filius, frater, gener, ſocer, uel priuignus, aut nepos ipſius notarii, uel ecõuerſo, talis notarius ſimiliter in cauſis in quibus talis extiterit procurator, uel aduocatus ad ſcribendum nullatenus admittatur.

Et notarius qui contrafecerit in aliquo prædictorum incidit in pœnam mediæ marchæ, cuius medietas curię loci, alia medietas parti cui non attinet notarius applicet᷑. Et nihilominus ſcribere non ualeat.

ubi pat[er] patrocinat', ibi filius nō admitti ad scribend...

Quod occupatione notariorum/non poſſint lites partium retardari &c. Rubrica. XVIII.

CVm tabellionum officium non ad retardandum ſed ad auctorizandum iudiciorum proceſſus fuerit inſtitutum. Statuimus ꝙ ſi notarius aliquis ad ſcribendum acta iudicii uel teſtes examinandum/aut alia iudicialia faciendũ deputatus ex nimia ſua rerum apprehenſione/aut ob diuerſorum negociorum occupationem defecerit/ uel ſe excuſare uoluerit/ aut denegare uoluerit in cõgruo ſpacio per iudicem aſſignato teſtes examinare, & cum debita ſolutione exhibere parti uel partibus, quarum intereſt copias inſtrumentorum/aut ſcripturarum, quarumcunq; iudicialium uel extra iudicialium / per quas copias nõ traditas lites/aut negocia contingat modo aliquo retardari. Idem notarius condemnetur & teneatur parti, propterea retardatæ in media marcha ſolidorum. Si uero ex propoſito/uoluntate/ uel ſtudio/ quæ ſupradicta ſunt non expediuerit, tunc ultra dictam pœnam parti aſſignandam mulctetur in alia media marcha ſolidorum curię illius loci applicanda, & ulterius contumaces pœnis grauioribus affligantur arbitrio iudicantis.

De ordine ſeruando per notarios in celebratione contractuũ/& quaternis eorum. Rubrica. XIX.

DIligentiam & notariorum fidem ob utilitatem publicam ſuſcitare cupiẽtes renouando ſtatuimus, ꝙ aliquis nota/

rius contractum aliquem uenditionis, emptionis, locationis, permutationis, transactionis, donationis, cessionis, pactorum dotalium testamentorum, codicillorum, aut alicuius alterius generis inter uiuos uel ultimæ uoluntatis rogationem non pronunciet/uel stipuletur/siue comprehendat orectenus, sed formã testamenti/ contractus/& cuiuscunq; rogationis/uel saltem substantialia prius in scriptis in libris suarum abbreuiaturarum & nõ in cedulis redigat & conscribat, & postea ex scripto pronunciet/publicet atq; legat. & postea quisq; notarius teneatur in suo ordinato libro prothocolli redigere/& extendere omnem rogationem sibi factam cum omnibus requisitis substantiis cõsuetis infra unum mensem a die factæ rogationis, quo mense elapso negligens pro qualibet rogatione in una marcha solidorum cõdemnetur curię, cui subest applicanda ad/cuius pœnæ solutionẽ ipsius hęredes etiam teneãtur.

Ex scripto, instrumenta legenda sunt

Ordinamus insuper q; quilibet notarius etiã debeat notas suas/ siue abbreuiaturas scribere in quaterno ad dictas abbreuiaturas scribendas apto/& ligato/saltem continente quadraginta cartas.

XXXX cartae prothocolli

Si quis uero confecerit testamenta/contractus/ uel quamcunq; aliam rogationem in cedulis scribendo seu cartis non compaginatis/uel compaginatis numero minori quadraginta cartarum/ cadat singula uice in pœnam unius marchæ applicãdæ dominio sub quo ille residet, & si postea exhibeat in iudicio notã / in quaterno non scriptam, ut præmittitur/adhuc cadat in pœnam mediæ marchæ applicandam iurisditioni coram qua producetur.

Teneatur etiam notarius dictis abbreuiaturis signum suũ præponere, & nomen suum attestando qualiter ille est quaternus suarum abbreuiaturarum, & similiter in notis suis in quibus per extense scribere debet rogationes sibi iniunctas/ rogationi cuilibet nomen suum subscribendo.

De uerbis redargutoriis contra sententiantes non dicendis. Rubrica. XX.

PErpetua ordinatiõe statuimus, quod nullus aduocatus/uel procurator / nec aliquis principaliter litigans in iudicio audeat aliqua uerba reprehẽsibilia/uel redargutoria dicere/

uel proferre contra illos qui sententiant, ymo statim cum inceptum est sententiari / patroni & litigantes debeant quieto animo silere & sententias audire/nec illas uerbo uel facto impedire, sed permittere iudicantem suam intentionẽ exprimere. Si quis uero ex patronis uel litigantibus contrafecerit cadat in pœnam.xl.solidorum curiæ illius loci applicandorum/ in quam pœnam incidens non audiatur donec ipsam non persoluerit.

De uerbis iniuriosis in iudicio dictis. Rubrica.XXI.

STatuimus ꝙ si aliquis in iudicio protulerit uerba iniuriosa contra aliquẽ cuiuscunqꝫ conditionis existat puniatur pœna unius marchæ solidorum curiæ illius iudicii applicandæ, & nihilominus teneatur pręmissa taxatione per iudicẽ parti ad extimationem iniuriæ, si autem contra officialem uerba iniuriosa prolata fuerint per quemcunqꝫ/puniatur in uigintinquinqꝫ libris applicandis officiali iniuriã passo. Et si realiter de factis ei fuerit illata iniuria atrocius puniatur / & ad extimationem iniuriæ nihilominus teneatur.

De pœnis notarioꝝ recusantiũ dare instrumẽta. Rub. XXII.

NE difficultate notarioꝝ in exhibitione instrumentorum partibus facienda dilatetur aut pereat ius earum/statuimus quod notarii habentes instrumenta alicuius partiũ ad requisitionẽ partis requirentis teneantur parti petenti sibi exhibere instrumenta necessaria infra tres dies sub pœna.xl.solidorum. Quod si infra dictum terminũ non dederint mandetur sibi quatenus infra alios tres dies & minus arbitrio iudicis debeãt sibi dedisse dicta instrumenta sub pœna mediæ marchæ, & si nõ dederint assignet' sibi alius terminus sub pœna unius marchæ, quod debeãt dedisse infra alios tres dies/habita semper iusta solutione/ & prædictæ pœnæ curiæ applicentur, & perseuerans in cõtumacia maioribus pœnis iudicantis arbitrio condamnetur, prouidendo tamen super prædictis ꝙ alteri parti facultas habendæ copiæ minime subtrahatur.

Quod acta iudicii etiã sine testibus fidẽ faciãt. Rub. XXIII.

COnstituimus & ordinamus quod quandocunq; per notarium causæ acta iudicii fuerint cõscripta / siue per iudicẽ / siue per partes / siue etiam apparente aliqua contumacia gesta fuerint / tunc talibus gestis / aut pronunciatis etiam nullis testibus adhibitis qui in talibus actis per notarios scribi nõ debeãt plenaria fides adhibeat' exceptis sententiis interlocutoriis a quibus secundũ constitutiones & iura ciuilia potest appellari / & exceptis sententiis diffinitiuis quæ adhibitis testibus conscribi debeant omnino.

De citatiõibus & q̃liter cõtra cõtumaces ꝓcedat'. Rub. XXIIII.

EQuitatem iusticiæ obseruantes / & contumaciã inobedientiũ punientes. Statuimus ꝙ siquis agere uoluerit / aut quærimoniã deponere cõtra aliquẽ habitantem in iurisditione patriæ Foriiulii super aliquibus obligationibus alicuius debiti, aut ꝑsonalibus uel aliis / aut actionibus realibus / citari faciat partem contra quã agere uoluerit cum libello seu cedula continente petitionem agentis / seu quantitatẽ / uel rem per signa aliqua quã quis petere intendit / & ei mãdari ꝙ per se comparere debeat / aut legitime per procuratorẽ idoneũ ad certam diem / horam / & locũ sub pœna. xx. solidoꝝ in primo termino, in quo si non comparuerit citetur similiter secundo ꝙ compareat determinato tempore sub pœna. x. denarioꝝ, in quo secundo si comparuerit antequam audiatur soluere debeat. xx. solidos curiæ cõsuetæ / & reficere expensas parti per iudiciũ illico taxandas. & si secundo citatus non comparuerit citetur tertio per similem modũ sub maiori pœna, & ad negandum uel confitendum. In quo tertio termino si comparuerit non audiatur / nisi solutis omnibus pœnis dictæ curiæ & refectis omnibus expensis parti, quas si illico non soluerit / uel super eis in concordio non fuerit / contumax reputetur. Et si in tertio termino in contumacia perseuerauerit / tunc si debitum petitũ uel res quę petitur coram dño locumtenente sit infra extimationem. l. libraꝝ / & corã aliis iudicibus sit infra summã. xxvi. libraꝝ /

talis cõtumax habeatur pro cõuicto & cõfesso/iurante tamẽ prius parte principali legitimę agẽte/se iustę habere debere id quod petitũ est/seu rem petitã ad se spectare ex legitima causa. Supra aũt q̃titatẽ uel extimationẽ prædictam cõtumax nõ intelligatur cõuictus/nisi prius facta fide de eo quod petitũ est per publica instrumenta/uel testes/uel alias ꝓbationes legitimas, quã fidẽ si ibidem facere nõ posset de eo quod petitũ est/illam facere ualeat q̃ñcũqꝫ tpe tamẽ debito, ita & taliter ꝙ ẽt lite uere nõ cõtestata fieri possint quæcũqꝫ probationes cõtra cõtumacem, postea tamẽ ad illas adhuc legitime citatũ secundũ formã iuris. Et si interim pars cõuenta cõpareret admittatur ad proponẽdũ defensiones legitimas expendiis/& guadiis primo integraliter persolutis. Et ex tali cõparitione nõ reuocetur aliquis processus factus cõtra contumacẽ, qui in hoc quo ad modũ ꝓcedendi ualidus censeat̃. Et prędictę citationes legitime reputent̃, si in aliqua eaꝝ cõuentus fuerit personaliter repertus & citatus/sibi uel ad eius domũ cedula dimissa uel eo sciẽte ad domũ alicuius sui uicini. Si uero in primis duobus terminis nõ fuerit personaliter citatus/ nec in tertio termino possit personaliter citari eo quia nõ reperitur ad domũ suæ solitę habitatiõis, tũc pro illa tertia uice citari debeat per publicũ proclama ante domũ suæ habitationis & sup̃ platea loci/data uel dimissa ibi cedula/ut ad certũ locũ & certã diem cõparere debeat post decẽ dies cõputãdos a die dictę citatiõis exclusiue. Et si in aliqua ex primis duabus citatiõibus fuerit p̃sonalr̃ citatus, tũc in tertia citatione possit actor facere reũ citari ad terminũ quẽ uoluerit sine aliqua ꝓclamatione/ibidẽ tñ ut supra cedula dimissa. Factis uero supradictis tribus citationibus/& terminis assignatis prętecritis/possit si uoluerit & ualeat actor ꝓcedere queadmodũ si foret lis cõtestata/uidelicet ut ad quẽcũqꝫ actum iudicii ꝓcedere uoluerit faciat reũ semel citari p̃sonaliter/uel ad domũ ad expeditionẽ talis actus/uel per proclama publicum si habitationẽ non habet.

Et talis actus expeditus in eius contumaciã eundẽ effectum habeat quẽ haberet si præsente illo qui contumax fuit/factus foret, & ꝙ talis cõtumax in respõdendo positionibus habeatur pro confesso si in contumacia persisterit usqꝫ ad sententiã. & si aliquo tp̃e talis in tanta proteruitate cõtumaciæ perseuerãs cõparuerit ante

sententiã/nunq̃ audiri debeat/nisi primo solutis guadiis & oĩbus expensis per sacramentũ partis taxandis a iudice/processu tamẽ causæ effectũ quo ad ordinẽ habente, ut superius est expressum.

Aut si parti agẽti post dictas tres citationes uidebitur expedire eligere possit uiã iuris cõis cõtra cõtumacẽ/ ut uidelicet ĩ actione reali petere possit se poni in possessionẽ rei petitæ. Et si talis con tumax infra annũ uenerit ad iudiciũ, & iudicio sisti sufficientem & ydoneã prestiterit cautionẽ/ac guadiaꝝ & expensaꝝ integram satisfactionẽ fecerit possessionẽ recuperet. Et si infra annũ a die factæ dictæ missionis præmissa nõ adimpleuerit/ actor transacto anno uerus possessor constituatur super proprietate dũtaxat ad/uersæ parti contumaci defensione legitima reseruata. Si autem actione personali agatur mitti possit pars agẽs si uoluerit in pos/sessionem bonoꝝ mobiliũ contumacis/uel ĩmobiliũ si forte mobi lia nõ habeat pro modo debiti per sacramentũ agentis declarati/ & usq; ad summã expensaꝝ factaꝝ, quã missionem pars quãdo/cunq; ante diffinitiuã sententiã super inde latã recuperare possit/ solutis integris expensis & guadiis, & de iudicio sisti & iudicato soluendo sufficienti/ & ydonea cautione præstita. Ita tamẽ ꝙ la pso anno cũ agitur personali cõtra cõtumacẽ per iudicem decla/rari possit agentẽ posse fructus lucrari quousq; dicta missio fue/rit legitime reuocata. In præmissis tamen ubi actor fructus non lucratur missus in possessionẽ siue in reali ante annũ/siue in perso nali.debeat actor quandocũq; durante cõtumacia habere rei cu/stodiã & fructus colligere/& eos conseruare/uel distrahere/prout iudicio uidebitur,ut tedio affectus reus ueniat respõsurus,in qui bus fructibus obseruetur/prout a iure cõmuni dispositũ est,ut ui delicet percepti post annũ in reali sint actoris/ & in psonali simi/liter post declarationẽ iudicii ob nimiã absentis contumaciã. Et possit etiã habere locũ missio in possessionẽ contra contumacem secundũ formã iuris cõmunis si peteretur cautio damni infecti, uel de præstandis debitis,uel legatis/uel fideicõmissis cõditionali bus/ uel in diem certum futurũ debitis,uel si ageretur aliquo in/terdicto/ uel remedio ad possessionẽ recuperandam, uel interdi/ctis in rem scriptis,uel actionibus mixtis ageretur. Et si materia causæ de qua agitur esset talis naturæ in qua contra cõtumacem

per missionē in possessionem secundū ius commune nō esset sub uentū actori, tunc cōtra cōtumacē ad diffinitiuā sententiā ualeat perueniri/ut superius est expressum/uel ad alia remedia iuris cō/ munis ꝑut utilius actori uidebitur, ita ꝙ sit in agentis arbitrio cō tra cōtumacē & nō uolentes parere iudicio cōtra quos rigor ob/ seruandus est/uel uti beneficio istius cōstitutionis ubi aliter dispo nit/q̄ a iure cōmuni sit ꝓuisum, uel iuris cōmunis remediis uti cō tra dictos cōtumaces. Cum aūt aliquis nō habitās in iurisdictione patriæ ad petitionē alicuius cōtra eū quęrimoniā exponere uolen tis citari petatur/siue sit uagabūdus/siue etiā notū sit ubi moretur ꝑdictus/tunc talis absens in platea loci ubi iudiciū reditur, & etiā ante domū suæ solitæ habitationis, si qua est/alta uoce ꝑconia ci/ tetur cū cedula tribus uicibus/& pro qualibet citatiōe, & uice hā beat spaciū. xv. dierꝫ cōtinuorꝫ ut ueniat legitime & peremptoriē ad iudiciū responsurus cōqueri uolenti, & ꝙ citatio secunda fieri nō possit/nisi primo termino. xv. dierum elapso, & si dies termini esset feriata sequens nō feriata pro termino habeat ut supra. Et supradictarꝫ citationū forma in primis citationibus faciēdis ob/ seruetur, si uero post ꝑdictas citationes citetur quis ad ꝓcedendū in causa, tunc sufficiat unica citatio tantū personaliter sibi/uel ad domū facta infra terminū cōpetētē arbitrio iudicis in qua cedulā exprimatur ad quē actum singulariter ad procedendū debeat in causa uenire, quo casu simplex ꝑceptū iudicis alicuius pręsenti fa ctum sine cedula sufficiat, nō aūt sufficiat simplex mandatū iudi cis alicui præsenti factum pro prima citatiōe/sed fieri debeat per cedulā/ut superius continetur. Relationes aūt citationū & pręsentationū litterarꝫ & cedularꝫ possint & ualeant precones in iudi cio/& extra/partibus ꝑsentibus/& absentibus facere notariis cau sarum, quas relationes notarii teneantur in actis causæ scribere, & eorꝫ scripturis/sicut & ipsis preconibus qui pręsentauerūt & ci tauerūt adhibeatur in iudicio plena fides. A pręmissis aūt exci/ piuntur obligationes/seu debita de quibus quis se uocauerit con/ uictum secundū morē patriæ, & cōtractus ueri depositi, & cæterę omnes causæ pauperꝫ & miserabiliū personarꝫ, & aliæ in quibus potest ꝓcedi summarie/seu breuiter & de plano sine strepitu & fi gura iudicii. In quibus procedatur & procedi possit/etiā secūdū

formam constitutionū super illis æditarum, si & prout utilius ui/debitur actori. Declarantes quod si causæ motæ erūt ualoris unius marchæ/ uel abinde infra de quo ualore stetur declarationi iudicii, quod tunc ualeant & fieri citationes per solum nuntium absque cedula aliqua.

Quando citationes / & relationes earum fieri possint/&c. Rubrica .XXV.

STatuimus quod singulis diebus & in quibuscunque feriis possint fieri cōmissiones citationum & relationes earum pro diebus iuridicis/exceptis infrascriptis feriis/uidelicet in die natiuitatis domini nostri Iesu Christi, ac die præcedenti cū duobus diebus sequentibus. In festo resurrectionis eiusdem cū duobus diebus præcedentibus/& duobus diebus sequentibus. In assumptiōe beatæ Mariæ uirginis/& in festo corporis Christi, Ascensionis domini. Sancti Marci euangelistæ. Sancti Ioānis Baptistæ. Penthecostes cum duobus diebus sequentibus. Et intelligantur habere officiales publici commissionem citandi eo ipso quod referunt se de commissione iudicis aliquem/seu aliquos citasse ad aliquos actus iudicii.

De modo citandi cōmunitates. Rub. XXVI.

IN citandis cōmunitatibus/uniuersitatibus/seu collegiis fiant cedulæ modo cōtento in supiori cōstitutione, & sufficiat præsentari cedulam decano uillæ/aut officiali maiori, & etiā publica proclamatio fiat per nuntiū cedulæ in platea terræ/seu loci cuius cōmunitas citatur. & si dies termini citationum supradictarum inciderit in diem feriatam sequens non feriata & iuridica, quæ seruabitur audientia causarum/habeatur pro dicto termino & procedi possit. Et prædicta citatio sic modis prædictis facta repute tur legitima/& sufficiens in omnibus quibuscūque casibus in quibus aliquis habitator dominii & districtus sui esset citandus, qui bus citationibus sic præmissis & factis reputentur sic citati nō cōparentes contumaces/& possit procedi contra eos tanquam contra cō

tumaces constitutionibus/& consuetudinibus aliquibus in cõtrarium æditis uel obseruatis non obstantibus.

De cautione præstanda per forenses. Ru.bXXVII.

ORdinamus q quilibet forensis / uel non habitator in iurisdictione patriæ Foriiulii teneatur facere securitatem de expensis reficiendis & restituendis reo, uel dare pignus, uel eo iurante se non posse ydoneę cauere ut supra/tunc de præmissis iuratoriam cautionem præstare debeat si succubuerit in causa/aut si instantia causæ perierit, alias forensis agere uolens nullatenus audiatur.

De simul producendis procuratoriis/ substitutionibus / tutelis & aliis generibus mandatorum/& copia parti aduersę danda uel neganda &c. Rubrica. XXVIII.

ACcurate atq; celerius in causis procedere cupiẽtes statuimus/ q quandocunq; aliquis tutorio, actorio, curatorio, seu procuratorio nomine/uel alio quocunq; genere mandatorum comparuerit in iudicio agendo uel defendendo/ omnia mandata & instrumenta facientia ad legitimationem suæ personæ producere & exhibere in primo termino teneatur, quæ productio facta intelligatur/ seu fieri possit si constabit de habilitate personæ ex actis alicuius notarii ad officium iudicii residentis, quorum copiam nisi pars cõtra quam producuntur, tunc ibidem petierit/ulterius de hiis de quibus copiam nõ petierit dilationem ad habendũ copiã habere debeat, sed ad legitimationẽ personarum eis uisis per iudicem iuridice procedatur, nisi legitima exceptio debito tempore opponatur, & idem obseruetur in copia danda reo quandocũq; actor simul & semel ad probationem suæ intentionis plura instrumenta producit / ut uidelicet de instrumentis, quorum tunc copiam nõ petierit ulterius pro opponendo copiam non ualeat obtinere. Et econuerso idem seruetur in copiis productoꝝ in publica forma pro parte rei dandis actori, & hanc locum etiam in pendentibus.

De termino ad opponendum contra mandata con/ cedendo uel non. Rub.XXIX.

DEcernimus q de procuratorio/uel alio mandato facto in iudicio/uel extra parte prçsente/ nulla copia detur parti petenti/sed ibidem legatur in iudicio & legitimetur man datum uel reprobetur. At ubi procuratorium/uel aliud mandatũ factum fuerit in iudicio/uel extra parte aduersa absente / tunc si pars quæ fuerit absens petat copiam dicti mandati eidem detur cum termino ad opponendum ad tertiam diem iuridicam proxi me sequentem/die statuti termini computato/& non ultra, & in/ fra dictum terminum opponat quicquid opponere uult/& ulte/ rius non audiatur opponens contra dicta mandata causa iudicii differendi.

De negãtibus psonas fore legitimas in iudicio. Rub.XXX.

ADuertentes ad constitutionẽ antiquã ordinamus q quã/ docũq; aliquis opponat in iudicio q non sit legitima per sona ad agendum/ seu ad defendendũ, tũc si in processu causæ/& post litem contestatã in iudicio factam petatur per ali/ quã partem sibi fidem fieri de mandato eius, qui comparet in iu dicio, sufficiat fieri fidem per instrumentũ mandatum continens/ uel per acta continentia iuridicam legitimationẽ personaꝝ præ/ dictarum, quoꝝ copiam si tunc causa opponendi petatur nullate/ nus decernatur, ne iudicium retardetur, eam tamen notarius re/ quisitus parti petenti/habita solutione/tribuere teneatur extra iu dicium/si fuerint instrumẽta tutelaꝝ/uel curaꝝ generalium, quia propter solẽnitates a iure requisitas in talibus si forẽt omissę pos/ sent parti magnũ præiudiciũ generari. Addiicientes q notarius causæ apud quẽ in iudicio producitur aliquod mãdatũ/teneatur & debeat in actis causæ scribere nomina omnium mandatarioꝝ in mandato cuiuscunq; generis producto contentorum, & utrum sit uel sint specialiter uel generaliter ad causam cõstitutus uel con stituti/ac etiam millesimum annum & diem facti dicti mandati/ & nomen notarii / qui compilauit & publicauit dictum man/ datum, & q legitimato uno de mandatariis & autenticato instru mento mãdati, intelligantur omnes alii mandatarii in eodẽ con/

tenti legitimati. Nisi aliqua exceptione legitime opposita contra personã alicuius ex mãdatariis/per sentẽtiã repellerent̃, & ipsi legitimationi in actis scriptę, ut pręfertur adhibeatur in tota illa cã principali/& appellationis plena fides/etiã si mãdatum aliter non producatur.

De procuratore cõpellendo ad procedendũ post susceptum mandatum. Rub. XXXI.

ANtiquã cõstitutionẽ approbantes statuimus/ ꝙ si aliquis absens de cætero fuerit cõstitutus ꝓcurator, Sindicus/uel actor in cã in qua mãdatũ illud suscepisse cõstiterit, ꝓcedere cõpellat̃/& cũ ipso tãq̃ cũ legitima ꝑsona procedi possit etiã si renunciaret/nisi iustã causam renuntiandi haberet, ꝙ per iudicium dirimatur, dũmodo de legitima reuocatione ipsius a dño facta expresse nõ cõstet, & interuenienti ex parte actoris asserentiq; se nõ fore informatũ de iuribus sui principalis dilatio pro informatione suscipienda nõ cõcedatur, & habeat locũ etiã in pẽdentibus causis. Addiiciẽtes ꝙ si quis fuerit legitimatus in iudicio per aliquã cõprobationẽ domini in iudicio factam/nõ intelligatur reuocatus/nisi de reuocatione expressa per dñm facta in actis iudicii constet per publicũ instrumentũ/aut ꝓthocollum notarii in iudicio productum. Et ꝙ in qualibet parte litis possit citari tã principalis q̃ procurator/altero tamẽ eoꝝ comparente sufficiat. & domino agenti, aut ꝓcuratori nullæ dẽtur inducię ex eo ꝙ asseratur se uelle informari ab altero.

Quæ ętas pro alio cõparenti/dicatur sufficiẽs. Rub. XXXII.

DEclarationẽ antiquę cõstitutionis annectens/statuimus ꝙ nullus minor annis. xx. possit esse actor/curator/sindicus/uel ꝓcurator ad lites seu causas, & quicquid cũ eis factũ fuerit ipso iure nõ ualeat, & nullum sortiatur effectum, nisi parte non opponente per iudiciũ legitimatus extiterit. Maior autẽ. xx. annis etiã filiusfamilias/& sine consensu patris possit esse nomine alieno in iudicio ad causas & litigare, ita tamen ꝙ ex hoc nõ obligetur pater, nec eius patris bona obligari possint & habeat locũ etiam in pendentibus causis.

Minor [illegible] XX.

De obligatis ad reſpõdẽdũ in pluribus locis. Rub. XXXIII.

VT uexationibus & detrimentis quæ & plurimum cum honeſtate non poſſent inferri obuiemus hac ſalubri deciſione. Statuimus, ꝙ ſi aliquis debitor in publico inſtrumento ſe obligauerit ad ſoluendum ſeu reſpondendum coram diuerſis dominiis & in pluribus locis/ꝙ eo caſu tantum conueniri poſſit in loco celebrati inſtrumenti ſi ibidem ſatiſfacere ſe obligauerit/uel in loco ubi habitare conſueuit/uel in loco ſui domicilii, alibi autem ita demum conueniri poſſit, & in alio foro ſi ibidem perſonaliter repertus fuerit per creditorem uigore obligationis in inſtrumento contentę.

De libelli oblatione. Rubrica. XXXIIII.

EXpeditis præparatoriis iudiciorum. Statuimus ꝙ in quacũq; cauſa cuius quantitas uel extimatio ſiue precium exceſſerit quinquaginta libras ſolidorum/porrigatur libellus in iudicio per actorem coram domino locũtenente ultra citationem partis conuentæ/exceptis cauſis de iure communi uel cõſtitutionum forma ſummarię decidendis, in quibus libellum in ſcriptis offerri non oporteat/in quibus & in aliis cauſis quę ſint minoris q̃titatis uel extimationis quinquaginta librarum ſufficiat qualis petitio uerbotenus in iudicio productæ, quæ per notariũ in actis deſcribatur & reputetur legitima quocunq; modo concepta ſit/dummodo conſtet de intentione petentis ſuper qua ſola ueritate inſpecta ſũmarię cognoſcatur. Et ſi in pręmiſſis dubitaretur de ualore rei, in iudicio deductę ſtetur declarationi iudicis etiam ex officio ſuo ſuper hoc ſũmarię fiendę, a qua declaratione non poſſit appellari uel contrairi/ uel nullitas allegari, ſed ei omnino iſto caſu ſtetur.

De producendo ſcripturas duplicatas. Rub. XXXV.

ORdinamus ꝙ ſi pars porrexerit in iudicio libellum/poſitiones/articulos/uel exceptiones/uel aliam quãcunq; ſcripturam nõ autenticam quam producere uoluerit in iu-

dicio/cuius copia danda sit parti, debeat ipsam producere dupli/catam & unã apud acta relinquere, aliam uero dare parti petenti sibi editionem fieri, & debeant ille scripturæ ausculari si sint con/cordes parte ad hoc præsente.

De confitentibus debitũ in iudicio. Rub. XXXVI.

QVoniam cum sponte confesso, q̃ cum coniuncto mi/tius est agẽdum, decernimus q̧ si in iudicio citatus in primo uel secundo termino uocauerit se coniunctum ei unius mensis terminus assignetur ad integre satisfaciendum actori præstita primo ydonea fideiussione de soluendo ad termi/num stabilitũ/quo transacto possit fieri executio contra princi/palem debitorem uel contra fideiussorem in electione creditoris secundum formã constitutionum de hoc loquentium. Vbi uero fideiussio ut supra nõ pręstaretur tunc in confessum (dicto termi no nõ pręstito) illico fiat executio secundum formã iuris & con/stitutionum patriæ. Et præmissa uendicent sibi locum in compa/triotis tantum & in causis summã .xxv. librarum excedentibus. Abinde uero infra dilatio arbitrio iudicii assignetur secundũ cõ/ditionem personarũ & causæ/dum tamẽ mensem non excedat.

De dilationibus dandis post porrectũ libellũ. Rub. XXXVII.

COnstituimus & ordinamus q̧ porrecto libello in causis in quibus iure ordinario proceditur iudex statim statuat reo terminum trium dierum ad deliberandũ/ & opponẽdum in scriptis & allegandum omnes exceptiones quę litis contestatio nem impediant in forma impedienti processum & ad responden dum ipsi libello si exceptiones nõ fierent uel fierent & nõ admitte rentur per iudiciũ. Et si infra dictũ terminum comparuerit nul/lasq̧ exceptiones õpposuerit. tunc teneatur respondere libello. Si autẽ respondere recusauerit/tunc sit in electione actoris an uelit habere litẽ pro contestata ita q̧ ad diffinitiuã sententiã factis de/bitis probationibus perueniri possit, an uelit q̧ procedatur cõtra ipsum reum admissionem in possessionem/uel aliter ueluti proce/

ditur secundum formam constitutionum contra contumacem.

Si uero responderit libello, tunc ipso facto actor producat in scriptis positiones suas iuramento interueniente ꝙ credit illas ueras esse, dictis autem positionibus & aliis per alterutrã partem productis, in qualibet parte litis siue procedatur summariæ siue non, si pars principalis quæ cũ iuramento eas produxit uoluerit & petierit principalem personam persemet ipsam/respondere si erit in patria foriiulii teneatur cõparere ꝑsemet ipsam & respondere die ad quã citata fuerit de cõmissione iudicis quã principalem personã ꝓcurator suus debeat facere ad hoc personaliter cõparere. Si aũt pars principalis per seipsam respõdere in iudicio recusauerit/aut eã eius ꝓcurator non fecerit præsentari ad respõdendũ legitime/dictæ positiones habeantur pro cõfessatis/exceptis personis infirmis/aut ualde debilibus, ꝑlatis, militibus & dominabus, qui uel quæ cõparere in iudicio ꝑsonaliter nõ cogant̃. Sed iudex de loco honesto prouideat/& illuc uadat si sibi uidebit̃ ad fraudes tollendas, uel notariũ causæ mittat pro respõsionibus personaliter faciendis. Et si pars nõ esset in patria Foriiulii, tũc ꝓcurator eius admittatur ad respondendũ/nisi pars aduersa uoluerit probare ipsum esse in patria, qa tũc si probauerit infra sex dies inclusiue/pars principalis cõparere & respõdere teneatur ut supra. Et qui cõtra ueritatẽ allegauit illam aliam partẽ esse extra patriam condemnetur in una marcha solidoꝝ curię applicanda. pars autem quæ defecerit in probatione ꝙ sit extra patriã in media marcha applicanda/ut supra plectatur.

De iuramento calumniæ. Rubrica. XXXVIII.

VT quantũ fieri potest ueritas deducatur in lucẽ statuimus ꝙ si causa ualoris ab una marcha supra agitabit̃/ꝙ illico post litem contestatã iuramentũ calũniæ legitimæ præstetur si fuerit requisitũ, & si aliqua pars litigantium interrogata fuerit in positionibus uel aliis partibus causæ de eo quod sit notorium/uel de quo fuerit fama publica in loco ubi iudiciũ agit̃/uel ubi partes uel altera eaꝝ quæ respondere debet habent uel habet domiciliũ, & illud negatum fuerit, soluat libras. iiii. solidoꝝ curię

applicandas totiens quotiens fuerit interrogatus & negauerit. Dictum autem calumniç iuramentum sub hac forma prçstetur procuratoribus utriusq; partis etiã in animas eorum iurare de/bentibus, & cuilibet alteri intercedenti nomina suo uel alterius uidelicet q; putant & re uera credunt partem suam fouere iustã causam: & causam clientuli sui non fore mendacibus allegatio/nibus compositã & q; ppter nullã malã cãm patrocinabuntur.

De allegantibus manutentores. Rubrica. XXXVIIII.

STatuimus q; si aliqua persona uel cõmunitas citata fuerit in quacunq; causa & manutentorem allegauerit post petitio/nem actoris q; statim ipsi reo assignetur terminus sex dierũ ad respondendum dictç petitioni: & ad denuntiandum suo ma/nutentori per cedulã eidem personaliter uel ad domũ prçsentãdã ut litem quç sibi mouetur ueniat in die supradicti termini defen/surus: qui si uenerit & se manutentorem confessus fuerit iudiciũ assumat & in cã procedat hoc modo. uidelicet q; petitioni acto/ris respondeat nomine rei conuenti & etiam suo nomine pro suo interesse: & sic per se uel per procuratorem legittimũ procedatur in causa: & quascũq; probationes defensiones & iura debito mo/do producere possit: & manutentore in causa succumbente sen/tentia prçiudicet eidẽ & etiam reo principali si ab ea manutentor nõ appellauerit quã appellationem interponere & prosequi ipse manutentor & non reus teneatur: si hoc reus uoluerit. Si uero se manutentorem confessus fuerit sed nolit ut supra in causa proce/dere: tunc reus principalis conuentus procedat in iudicio & iura sua & defensiones bona fide faciat & producat: quo casu reo in causa succũbente sententia contra eum lata siue iusta siue iniusta etiam si ab ea non sit appellatum manutentori qui laborẽ iudicii uoluit aufugere prçiudicet/quo ad interesse ipsius rei principalis consequendum: possit tamẽ manutentor pro suo interesse se ap/pellare & appellationẽ prosequi si uoluerit/& si in causa appel/lationis obtinuerit contentus esse debeat reus principalis re illa de qua est litigatum: consequendo etiã expensas & interesse de/bitũ prout a iudicio taxatu extiterit. Si autẽ manutentor nomi/

[illegible handwritten marginal note]

natus ut supra citatus in dicto termino non cõparuerit uel com/ paruerit & se manutentorem negauerit statuatur terminus.xv. dierũ continuorum subtractis feriis natiuitatis domini & resur/ rectionis uindemiarũ & messium ipsi reo die statuti termini non computato infra quem nominans ita processisse debeat cũ alle/ gato manutentore q̄ declaratum sit an manutẽtor esse debeat in iudicio:q̄ si infra dictum spaciũ.xv.dierum dicta manutentio/ nis differentia nõ fuerit terminata tunc reus principalis in causa principali procedere teneatur/saluo sibi iure quod habet contra suum manutentorem:& hac causa principali nõ obstante ualeat ipse reus cum suo manutẽtore datis etiã aliis dilationibus prout iudici uidebitur expedire & in manutentionis causa procedere & si contingat q̄ manutentor in causa manutentionis succum/ bat & ulterius q̄ sententia contra reum in causa principali pro/ feratur:talis sententia dicto manutentori quo ad ipsius rei totale interesse consequendum plene prȩiudicet/etiam si ab ea non ex/ titerit a reo appellatum: prȩdicta uero etiã obseruentur in ma/ nutentoribus alios manutentores allegantibus:possit tamen prȩ/ dictus manutentor negans appellare pro suo interesse infra tem/ pus a iure statutũ a sententia lata cõtra reum principalem ipsius manutentoris periculis & expensis.

De allegantibus manutentores qui sunt extra patria. Rubrica.XL.

MAnutentores extra patriã existentes si quis allegauerit petens illos citari & ad iudicium uocari teneatur & de/ beat infra tres dies continuos die allegationis nõ copu/ tato illos nominare:& fidem in iudicio facere q̄ sint manutento/ res:quȩ tamen probatio ipsis manutentoribus nominatis non prȩiudicet:& tunc per iudicem decernat̃:an dicti manutentores sint citandi:& declarato q̄ sic tunc citentur ipsi manutentores absentes siue sint uagabundi:siue notũ sit ubi morentur in pla/ thea loci ubi iudicium agitur:& ante domum suȩ solitæ habita/ tionis si qua est in patria alta uoce prȩconia cũ cedula tribus ui/ cibus. Prima uice ut cõpareant quintadecima die iuridica com/

putanda a die proclamationis illa die non inclusa sub pœna.xx. solidorum. Secũda uice ut compareant.xv.die iuridica computanda a die secũdę ꝓclamationis illo die nõ incluso sub pœna.xl. solidorũ. Tertia uice ut compareant.xv.die iuridica cõputanda a die tertię proclamationis ad negandum uel confitendum prędicta & se constituendum manutentores. Pręmissæ autẽ cedulæ affigantur qualibet uice in platheaquas quidem proclamationes teneat̃ & debeat dictus nominãs fecisse fieri usq; ad dies.lx. inclusiue a die nominationis/& illo nõ computato:quibus sexaginta diebus elapsis ipsis manutentoribus in terminis eis statutis non comparentibus: teneatur nominans siue fecerit fieri dictas proclamationes siue non in se iudicium suscipere & procedere cum aduersario suo usq; ad finem litis inclusiue: & eo conuicto nominati per eum si non comparuerint intelligantur & sint ipsi manutentores conuicti perinde ac si pręsentes fuissent & iudiciũ in se suscepissent & personaliter conuicti fuissent/ita q; nõ possit allegari p manutentores de iniusticia sententię contra reum lata qui bona fide iudicium egit:quæ bona fides pręsummatur: nisi dolus eius rei perspicuis iudiciis cõprobetur:nec possit allegari q; omissa sit appellatio aut eius prosecutio:in casu autem in quo comparuerunt legittime in aliquo dictorum trium terminorum procedatur secundũ formã constitutionis proxime pręcedentis. prędicta autem locum habeant nisi pars aduersa allegatum manutentorẽ infra dies octo probare uoluerit esse in patria: q; si nõ probauerit puniatur in media marcha curiæ applicanda/si uero probauerit puniatur allegans eum esse extra patriam in marcha una solidorum applicanda ut supra.

De reo in iudicio dominum nominante. Rub.XLI.

STatuimus q; si uocatus ad iudiciũ/res non allegato exforcio in causa deductas nomine alieno se dixerit possidere/debeat talem domini nominationem in iudicio facere/ante litẽ contestatam uel pro contestata habitam:cui nominanti iudex congruã dilationem assignet ad intimandum habenti litem motam: & ut talis absens ueniat per se uel procuratorẽ ydoneũ ad pro

cedendum in causa:quę dilatio si data non fuerit:uel si data fue-
rit & absens ut supra nominatus nõ uenerit:tunc ad instantiam
actoris absens citari debeat/& contra ipsum nominatũ pręsentẽ
si in iudicio per se uel procuratorem legittimũ comparuerit : aut
si contumax fuerit/procedi possit & debeat secundum formam
iuris & constitutionum super his æditaꝝ : saluo q̃ si de exforcio
ageretur tunc procedi debeat prout in causis exforcii specialiter
est prouisum.

De conseruatoribus. Rub.XLII.

ORdinamus q̃ si aliquis promiserit alicui debitori ipsum cõseruare indempnem de aliqua re:facto uel debito:statim cum creditor egerit contra debitorem principalem, possit ipse debitor iudicialiter artare suum conseruatorem/ut ipsum principalem debitorem cõseruet indempnem/& qua forma proceditur contra reum:possit similiter ipse procedere contra suũ conseruatorem:propter hoc tamen creditoris iudiciũ non retardetur. Si uero aliquis se obligauerit creditori ipsum omnino cõseruare indempnem respectu alicuius obligationis quã habeat contra tertiam personam tunc sit in electione creditoris eligere utrum eorum mallit conuenire.

De dilationibus dandis actori & reo. Rub.XLIII.

FInem celerem litibus cupientes imponere ordinamus q̃ si actor de sua intẽtione probare uoluerit teneatur infra terminũ.xv.dierum continuorum subtractis feriis natiuitatis domini:& resurrectionis messium: & uindemiaꝝ/producere & produxisse instrumenta/testes/& omnia iura quę credit ad suam causam pertinere & quibus uti intendit:quo termino elapso non admittatur uolens producere testes uel instrumenta:uel alia iura producere/nisi appareat de legittimo impedimento sacramento partis/uel aliter si iudici æquum uidebitur esse/comprobando. quo tali impedimento probato statuatur terminus.viii.dierũ ad producendum & probandum quicquid producere & probare

uoluerit:& ulterius uolens producere uel probare super propositis & petitis non audiatur:nisi aliud euidentissimum impedimētum appareat approbādum ut supra: & isto casu alter terminus breuis & peremptorius semel tantum iuxta negocii circunstantias ei per iudicium statuatur:quo elapso amplius non audiatur etiam quocunq; impedimento allegato uel probato:reus autē si uelit probare p testes uel per instrumēta aut aliter de sua intentione:tūc idem reus possit tam in dilatione data actori ut supra: quę sit cōmunis:q̄ infra terminum.xx.dierū continuoꝝ reo assignandoꝝ/exceptis feriis supradictis/sicut supra dictū est in termino actori limitato/computandorum a die lapsus termini.xv. dierum cōtinuoꝝ actori assignati:producere & probare quicqd uoluerit:& ulterius nihil possit producere:nisi impedimentum interuenerit per sacramentum partis si iudici uidebitur comprobandum:& impedimento interueniente alius terminus.x.dierū continuoꝝ assignetur sibi ad producendū:& probandum qcqd producere & probare uoluerit:quo elapso nihil possit producere uel probare super propositis exceptis & petitis per eum/nisi cōstet aliud euidentissimum impedimentum : quod utrum iustum sit per iudicē maturius dirimatur:& eo casu alius terminus breuis arbitrarius peremptorius semel tantum per iudicium præfigatur:quo elapso ulterius non audiatur etiam quocunq; impedimēto per eum allegato uel probato:& in pręmissis quilibet terminus datus reo sit etiam communis actori ut peritas in iudiciis obseruetur:& lapsis omnibus prędictis dilationibus assignatis actori uel reo:si testes iurari non deposuissent adhuc per iudiciū possit dari dilatio ad faciendū deponere testes iuratos eius arbitrio/dummodo quinq; dieꝝ terminum non excedat.Et prędicta obseruentur in quibuscūq; causis:exceptis causis instrumentoꝝ conuictionis:depositi:iurium dominarum: sententiarū arbitrariaꝝ:exforciorum:pauperum:& miserabilium personarum: uel aliarum in quibus summarie procedi debet secundū formā constitutionum super ipsis æditarum.

De actore renunciante termino ei limitato. Rub. XLIIII.

OMnem perplexitatem uolentes subducere: statuimus q͞ si actor renunciauerit termino. xv. dierum sibi limitato secundũ formam præcedentis cõstitutionis: talis renunciatio reo non præiudicet quin possit uti dicta dilatione/ & ulterius terminus. xx. dierum ipsi reo limitatus in cõstitutione præcedenti incipiat ipso iure ei currere post expirationem dilationis. xv. dierum: quæ primo actori fuerat assignata. Et dicti termini actori & reo: limitati & alia tempora eisdem limitata ad producendum uel probandum currant & currere intelligantur etiam si aliquis ex corũ testibus productis dixerint se uelle cogitare & deliberare ante q̃ deponant & terminum obtineant pro prædictis.

De terminis assignandis ad opponendum & excipiendum. Rubrica. XLV.

SVperfluas intrigationes resecantes ordinamus q͞ omnes oppositiones & exceptiones producantur in scriptis: & si quis opponere uoluerit contra processum: testes depositiones: uel instrumenta producta/ assignetur tunc dilatio: quæ decem dierũ terminum non excedat: in qua si partes uel earum aliqua opposuerit & dicat opponens se opposita uelle probare/ iudex ad ea probandum/ & probatum habendum statim terminum statuat opponenti eius arbitrio: dum tamen ipsa dilatio. x. dierum non excedat: quibus dilationibus elapsis uolẽs opponere uel probare nullactenus audiatur/ nisi ad allegationes iuris faciendum: & ad assumptionẽ sapientis faciendã si fieri debeat & poterit de iure.

De pœna fraudem committentium. Rub. LXVI.

VT fraudulosæ allegationes & protelationes: quæ interdũ in iudiciis fiunt de medio subtrahantur: inuiolabili cõstitutione decernimus q͞ q acceptis induciis ad exceptiones probandum/ uel manutentiones producendum: in probando uel producendo defecerit/ in expensis ex hac protelatione passis per

partem aduersam eidem illico condempnetur: & immediate taxentur: & ultra hoc.xl.solidorum curiæ applicandorum pœna mulctetur.

De negantibus acta curiæ.Rubrica.XLVII.

DEcernimus qđ si aliquis negauerit acta iudicii:quę postea facta fuisse apparuerit.xl. solidorum pœnā parti applicandoꝝ illico patiatur:non in iudicio audiatur nisi dicta pœna primitus persoluta. Si uero quispiam probare uoluerit contra acta in iudicio scripta / uel aliqua plus facta fuisse q̄ scripta sint:uel plura in actis scripta q̄ gesta fuerint infra sex dierum continuorum spacium/talem probationem debeat perfecisse:q̄ si non fecerit ulterius non admittatur: & pœna mediæ marchæ & expensarum parti applicanda subito castigetur : & acta intelligantur citatiões/relationes preconum: & processus facti in pręsentia uel contumacia partis aduersæ/ & habeat locum etiam in pendentibus.

De mādatis & actis iudicii p testes nō probandis.Ru.XLVIII.

STatuimus quod mandata procuratorum : actorum: sindicorum:curatorum:tutorum & aliarum quarūcunqꝫ personarum nomine alioꝝ in iudicio interueniētiū:& legittimationes ipsorum probari non possint per testes/sed probentur per scripturas. Et ꝗ acta in iudicio uel coram arbitris/ aut arbitratoribus facta parte pręsente/ uel contumaciter absente probari non possint per testes / nisi illa acta quæ quis prabare uelit per testes fuerint facta infra.xx.dies proximę pręcedētes diem/ qua dicta probatio concedi petitur: quo casu sibi concedatur probationis facultas / infra sex dies peragenda non computato die sex dierum probationis.

De allegātibus terminos ꝓbationū nō expirasse.Ru.XLVIIII.

REformādo statuimus ꝗ si aliquis allegauerit uel opposuerit terminum uel terminos ad probandum : uel ali-

quem alium actum faciendum limitatos fore transactos & pars aduersa contrariū affirmauerit/& probauerit se esse infra terminum: quod probare teneatur: cadat allegans & proponens fore transactum in pœnā.xl.solidorum parti aduersæ illico soluendorum & soluat expensas factas pro dicta probatione facta: & in eadem pœna cadat pars dicens terminum non fore transactum si apparuerit ipsum transactū fore:quæ pœna parti aduersę ibidem persoluatur:qua pœna nō soluta per illum qui in ea inciderit procedatur in eius cōtumacia ac si foret absens & contumax.

De negātibus acta in iudicio uel nolētibus illa cōfiteri. Rub.L.

ORdinamus q̄ si actor uel reus p̄posuerit uel allegauerit aliquem terminum fuisse assignatum parti suæ uel parti aduersæ:seu aliquem processum factum/aut aliquā sententiam latam fuisse pro se & cōtra partem aduersam in iudicio/siue coram arbitris/seu arbitratoribus pręsente parte contra quā proponitur seu allegatur/teneatur clare & lucide statim negare uel confiteri illud quod contra eam proponitur uel allegatur: & si quidem fuerit confessa proposita uel allegata contra eam/tunc ulterius procedatur prout de iure fuerit procedendum. Si uero negauerint proposita/uel aliquid de propositis contra eam:& illa uel illud quę uel quod negauerit probentur: uel probetur cōtra eam:cadat ipsa pars:quæ negauerit in pœnam constitutionis æditæ contra negantes acta curiæ/& ultra pœnam illam soluat expensas factas congrue uel promissas uel debitas fide facta de eis super negatis per eam: si autem pars præponens & allegans non probauerit proposita & allegata per eā/tunc ipsa pars proponens & allegans cadat in pœnam.xl.solidorum applicandam parti aduersę:quæ negauerit & ei illico soluendorum: quibus nō solutis ulterius non audiatur: sed procedatur in dicta causa: ac si dicta pars quæ ceciderit in pœnam & eā non soluerit foret absens & contumax. Si uero statim nō cōfiteatur uel neget ut superius dictum est:sed taceat/uel respōdeat per aliqua uerba per quæ teneat iudicium in pendenti qualitercunq;/etiam si dicas se uelle habere consilium uel deliberare/tunc sublatis præmissis:

& aliis quibuscunqꝫ subterfugiis & dilationibus/pars contra quã proponitur & allegatur interrogetur & requiratur per ius redẽtem duabus uicibus inter unam & aliam interueniente aliquo modico interuallo: q̄ confiteatur uel neget ꝓposita & allegata contra eam/& tunc si confiteatur uel negauerint procedatur ut superius dictum est. Si uero post præfatã binam interrogationẽ & requisitionem pars interrogata nõ responderit clare & aperte confitendo uel negãdo: & ius reddens dixerit parti alteri q̄ procedat/habeatur postq̃ ius reddens sic dixerit post prefectam binam requisitionẽ & interrogationem/ipsa pars interrogata immediate & absqꝫ aliqua alia sententia pro confessa id quod est in sui præiudicium: & procedatur in causam perinde ac si clare & lucide confessa fuissent cõtra eam: proposita & allegata aut aliquid de eisdem: prędicta tamen habeant locum quãdo pręmissa allegata fuerint in iudicio facta citra sex mẽses proxime pręcedentes diem qua prędicta proponuntur: si uero illa quæ proponũtur: & allegantur ante pręfactos sex menses facta fuerint/tunc parti contra quam proponuntur petenti terminum ad deliberandum & iuranti se ignorare an sint uera proposita contra eam/ detur & assignetur terminus sex dierum non cõputato die termini assignati / in quo termino uel infra quẽ terminum præsente alia parte/uel contumaciter absente/ teneatur pręcise confiteri uel negare clare & lucide cõtra eam proposita ut superius dictum est: alioquin habeatur perinde ac si de illis omnibus cõtra eam propositis expressa confessio facta foret/ eius quod est in sui pręiudiciũ : ubi autem ambe partes aliqua acta esse hinc inde proponant: quæ petantur hinc inde confiteri / uel negari per dictas partes: tunc teneatur pars cõtra quam tunc in illo termino instanti primo fuerit propositum/ prius negare uel confiteri: & postea immediate teneatur pars contra quam secundario est propositum confiteri uel negare proposita & allegata secondario contra eam sub forma ordine & pœnis præmissis : & habeat locum etiam in pendentibus.

De iuraměto partiū in iudicio p̄stādo uel referēdo. Rubrica. LI.

CVm manifeste turpitudinis sit nolle iurare / uel referre: Statuimus ꝙ in quacūq; causa cuiuscūq; q̄titatis uel extimationis existat: & in quacunq; parte litis una pars alteri possit sacramentum decisiuum deferre super eo / quod in cōtrouersia uertitur: & teneatur ille cui primo oblatum fuerint sacramentum iurare / uel iuramentum referre: nisi allegauerit se nō bene recordari & uelit dilationem habere ad informādum / quo casu dilatio eidem assignetur: quæ trium dierum continuorum spacium non excedat: quod si recusauerit si fuerit actor ab actione sua cadat / & reus absoluatur cum dānis & expensis. Si uero fuerit reus qui iurare uel referre recusauerit comdempnetur ad petita: & habeat locum etiam in pendentibus & predicta uendicent sibi locum nisi in deferente uel referente iustissima causa ignorātię subesset: uel quia ageretur de facto defuncti: uel quęreretur de facto alieno / uel facto multum antiquo / uel multum fortitur implicito & intricato / ita ꝙ ignorantia multum probabilis posset reputari: quę omnia per iudicium cum bona aduertentia dirimantur.

De notariis & testibus compellendis dare instrumenta: & iurare. Rubrica. LII.

VIgilantiā partibus addere uolentes: statuimus ꝙ infra terminos per pręcedentes constitutiones limitatos actori & reo ad producendum iura sua: testes: & instrumenta: teneātur actor & reus compellere & compelli facere per ius reddentem notarios eorum instrumenta habentes: & testes ad iudicium uenire / & eos examinari facere. Si uero pars hoc non fecerit / defectus notarii ei non prosit / quin dicti termini currant. Item qualibet die iuridica dictorū terminorum pars quælibet possit producere instrumēta & iura & testes / tamē aduersa parte pręsente uel contumaciter absente: sublatis & reiectis quibuscunq; aliis dilationibus & cōsuetudinibus in contrariū hactenus obseruatis: & habeat locum in causis etiam pendentibus.

De testibus. Rubrica.LIII.

QVoniā danielis exēplo testes separatim & secrete examinandi sunt:ordinamus ꝙ testes legittime producti ad iudicium/possint iurare parte aduersa pręsente uel contumaciter absente:& ꝙ secrete dictum suū deponant in actis in causa maioris q̄titatis unius marchę/nō obstante aliqua contradictione uel absentia partis. Reseruato tamen iure cuilibet parti ad opponendum contra dicta testium & personas eorum: super quibus ante depositionem disputatio per partes non fiat: sed postea in processu causæ oppositiones & allegationes partiū modo debito admittantur & decidantur.& pręmissa locum habeant etiam si sit omissa protestatio partis tempore factæ productionis testium pręedictoꝝ. Adicientes ꝙ quando aliquis testis examinatur in aliqua cā/alii testes examinandi non debeant esse pręsentes aut quicq̄ audire:& si cōtingat per alium q̄ per iudicem testes examinari in iudicio uel extra/tunc eligatur unus examinator & non plures per litigantes in causa si de uno poterunt esse concordes:& si essent discordes ius redens eligat unum partibus nō suspectū:& si per alterutrā partem suspicio allegetᷣ tunc utrū iusta sit uel non per iudicium dirimatur. Decernētes ꝙ articuli partiū in causa producti admitti debeant indistincte/saluo iure in pertinentium & non admittendorum:super quibus tempore diffinitiue ferendę disputatio reseruetur.& habeat locū etiam in pendentibus.

De litteris obligatoriis/& scripturis priuatis. Rub.LIIII.

QVoniam priuatarum personaꝝ litteris & sigillis fraudes cōmitti poterant:constituimus ꝙ si aliquis agere uult uigore alicuius litterę priuatę obligatoriæ cōtra alium:illa parte etiam absente & non citata possit facere legi in iudicio: & ea lecta/partem contra quā producta est moueri & citari faciat ꝙ usq; ad sextam diem computandā a die pręsentationis cedulę exclusiue/debeat fecisse id quod in littera tali continetur. Et si infra dictū terminū ꝑsonaliter citatus non satisfe/

cerit nec comparuerit in iudicio habeatur pro cõuicto:& actor statim habeat nunciũ ad accipiendum de bonis eius/contra quẽ dicta littera fuit in iudicio producta & lecta/iuxta contenta in eadem:iudex tamẽ ex officio suo primo diligenter inquirat/an littera scripta sit de manu illius cõtra quem producitur/seu illius in cuius locum successerit is qui cõuenitur:& si ibi tũc apparere non posset:liceat actori quandocunq; producere probationẽ legittimã:aut per comparationem litteraꝝ secundũ formam iuris cõmunis/aut per dicta testium cognoscentium litteram:& dicta probatio fieri possit parte absente & non citata: super qua probatione talem diligentiam adhibeat:q absentia partis dei prę sentia repleat. Idẽ quoq; statuimus de littera priuata alicuius obligatoria/scripta non de manu eius qui in ea littera obligatus est:sed quę dicitur alterius manu scripta/si manifeste appareat in iudicio dictam litterã sigillatam cum sigillo illius qui apparet in littera obligatus/& roboratam duorum testiũ subscriptione bonę famę:qui super hoc deponãt ut inferius annotat. Si uero in prima citatione non fuerit personaliter inuentus/tunc cedulã ad domũ suę solitę habitationis dimissa/citetur secundo per similẽ modum suprascriptũ:qui siue inuentus fuerit siue non si in termino non comparuerit/seu infra dictum terminum non satisfecerit/habeatur pro conuicto:forma tamen suprascripta seruata:& delato etiã iuramento parti principali si contenta in scriptura cõtinent ueritatem/& si post eam est facta solutio uel trãsactio in totũ uel in parte/aut aliquid aliud secutũ uel innouatũ quod sit in fauorẽ debitoris. Si autem comparuerit in termino & confiteatur litterã fore scriptã de manu sua/uel illius cui successit:seu confiteatur litteram fore scriptam de manu alterius de suo tamen expresso mandato:tunc habeatur pro conuicto : nisi probare uoluerit solutionem:remissionem:pactũ:aut aliã legittimam defensionem facere in totum uel in aliqua parte contra ea quę in littera continentur:quo casu admittatur. Si autẽ comparuerit in termino & contradixerit:seu negauerit litteram fore scriptã de manu sua propria:seu eius in cuius locum successit & conuenitur:tunc si fuerit probatũ secundum formam iuris per partem agentẽ/litteram illam productam fuisse scriptã de manu

sua propria/habeatur pro conuicto/nec ulterius admittatur ad aliqua defensionẽ faciendã/uel aliqd probandũ.quod sibi prosit nisi per sacramentum partis aduersę. Si autem probatũ fuerit litteram illam fore scriptã de manu eius in cuius locũ successit: tunc adhuc possit probare solutionẽ/seu satisfactionem/seu aliã legittimã defensionem facere circa ea quæ in priuatis litteris cõ/tinentur. Si aũt littera quę in iudicio producitur dicatᷣ scripta manu alterius tertiæ psonę:sed sigillata sigillo proprio illius cõ/tra quẽ producitur:seu illius in cuius locum successit & conue/nitur:tunc si ille cõtra quẽ producitur negauerit fore scriptam de uoluntate sua/seu sigillũ fore suum propriũ/uel si cõfiteatur suum proprium: & negauerit fore appositum in dicta littera de uoluntate sua/tali litteræ nõ adhibeatur fides nisi fuerit subscri/pta & roborata subscriptione duorum testium in dubię bonæ opinionis & famæ testificantium in ipsa littera per eorum scri/pturam seu subscriptionẽ ꝙ dicta littera fuit scripta per talem personam de uoluntate & mandato expresso illius qui apparet obligatus in dicta littera & de eius consensu expresso sigillata.

De laudis ex compromissis latis. Rubrica.LV.

HAc honesta cõstitutiõe decernimus ꝙ si uigore alicuius compromissi/arbitrii/seu arbitramenti lata fuerit aliqua sententia/ seu laudũ promulgatũ:quod executioni mit/tatur hoc modo uidelicet ꝙ producta sentẽtia/siue laudo in iu/dicio mandetur per iudicem illi contra quem producitur: ꝙ in/fra.x.dies continuos debeat esse in concordio cum actore/ aliter habeat actor nuncios ad accipiendum de bonis suis pro execu/tione summarie facienda. Et si infra terminum trium dierum comparuerit ad contradicendum ꝙ ex tunc a die impetratę ce/dulę infra sex dies tantum teneatur partem citari facere ad iudi/cium/in casu in quo intendit contradicere sententiæ iam latæ:in quo quidem termino sex dierum comparentibus partibus sta/tuatur terminus eidem contradicendi decem dierum ad haben/dum copiam compromissi & sententiæ / & ad opponendum/ & ad probandum quicquid probare uoluerit tam contra sententiã

& compromissum q̃ contra alia instrumenta: post dictum uero tempus non audiatur nisi iustissimum impedimentũ & euidens allegetur/quod per iudicem dirimatur. Adicientes ꝙ si in compromissis pactum aut iuramentum interuenerit de non petendo reductionem laudi ad arbitrium boni uiri nullo modo possit peti reductio/sed laudum executioni mittatur ut supra dictũ est. Ordinantes ꝙ nõ obseruãtes laudum iuxta formã compromissi seu cõtradicentes in iudicio / ad pœnam etiam in compromisso contentam / non solum ad contenta in sententia conueniri possint: nisi euidens dolus aut enormis læsio doceretur: quibus casibus pœna nullactenus cõmittatur: aut cõmissa non exigat quorum etiam in re in sententia talis laudi iniqui deducata dici debere est consonum equitati.

De uero deposito. Rubrica. LVI.

VT bona fides in deposito plenissime obseruetur. Ordinamus ꝙ illud dicatur: & censeatur uerum depositum: quod factum est pœnes unicam personam tantum. & de quo in instrumento appareat fore ibidem datum: & consignatũ/ & in quo nullus appareat terminus nec simplx cõfessio sine cõsignatione: & in quo non appareat aliqua fideiussio nec pœna: cum sine hiis euidenter appareat cõfidentia pura prout in uero deposito requiritur inter deponẽtem & depositariũ: nec propter hoc uicietur uerum depositum si in instrumento uel alia scriptura loquente de deposito uero: appareat obligatio facta bonorum dicti depositarii & in tali & super tali deposito habeatur cognitio consueta / uidelicet ꝙ possit deponens ipsum instrumentum depositi in iudicio/parte etiã non citata nec præsente/ producere: & ipsum facere legi / ipsoq; lecto: detur nuncius cum cedula ad denotandum depositario ꝙ sit in concordio cum deponente infra tertiam diem a die notificationis computandam: & illa die inclusa aliter sit nuncius ad accipiendũ de bonis depositarii trãsactis dictis tribus diebus. Omnia aũt illa instrumẽta loquẽtia & cõtinentia depositum aliter quam supra dictum est/scilicet uel ꝙ contineant confessionem depositi sine consignatione præ-

senti terminum/uel fideiussorē/aut poenam/ uel si fiat a pud plu/
res psonas:declaramus fore debita simulata:& mutua /& potius
censeri de mutuo q̄ de deposito : & non habeant priuilegia ueri
depositi : & contra illa procedat prescriptio sicut in aliis mutuis:
in quibus si contineatur conuictio procedatur sicut in aliis mu/
tuis conuictionū. Et q pro uero deposito possit & debeat depo/
sitarius personaliter carcerari/nisi satisfecerit creditori.

De homine rurali non carcerādo nomine depositi. Rub. LVII.

Constituimus q si quis ruralis/uel alius q arbitrio iudicis sit modice facultatis/se obligauerit ad soluendum nomine depositi alicui usurario aliquam pecuniæ quantitatē/ ex eo quia non soluerit non debeat personaliter detineri. Sed si depositum cōtractū fuerit inter pares:uel a minoribus ad maiores:ita q uerisimiliter presummi possit depositū : super illo procedatur in iudicio iusticia mediante. Et habeat locum etiam in pendentibus.

De citationibus in causa exforcii. Rubrica. LVIII.

Arcere per citationem personas uiolentorum cupientes statuimus:q si quis uult aliquem conuenire pro aliquo exforcio sufficiat ipsum citari semel tātum si fuerit personaliter inuentus in prima citatione. Si uero non fuerit personaliter inuentus tunc citetur ad domū & cedula ibidē dimittatur: sed adhuc teneatur ipsum facere secundo citari personaliter uel ad domum ibidem etiam cedula dimissa:cum proclamatione solita: & si propriā nō habet habitationē tūc sufficiat unica proclamatio:& citatio facta in plathea loci ubi solet habitare:

In quibus causis committatur exfortium. Rubrica. LVIIII.

Omnem ambiguitatem de rebus in quibus cōmitti possit exforcium tollere intendentes. Statuimus:q quicūq; de patria foriiulii:seu incola & habitator i terris uel locis

Ecclesiæ Acquilegiensis/subditus aut etiam forensis proprio ar/bitrio & eius auctoritate per se uel interpositas personas / absq; nuncio iurisditionem habentis cui subest/occupauerit/seu inua/serit mãsos/braidas/prata/nemora/seu alia bõa stabilia/in quorum possessione aliquis alius fuerit uel possiderit. Vel ꝓprio arbitrio absq; prefati iudicis nuncio uel expressa licentia indebite acce/perit/asportauerit/uel abduxerit equos/boues/cæteraq; anima/lia/aut bladum/uel uinum/ seu quascunq; alias res existẽtes/aut existentia in possessione aut tenuta alterius ꝑsonę/seu quas alius tenuerit uel possederit/si ex hoc fuerit conuictus:comdempnetur ad restitutionem dupli/ uidelicet . restituendo rapta & indebite accepta : & aliam equiualentem estimationem eorum: & cum dampnis & interesse & expensis:& ad soluendum pro bãno cu/riæ iudicis consueti prout consuetũ est libras quinquaginta soli/dorum. Si quis uero ex prędictis personis sua propria auctori/tate ingressus fuerit domum alicuius sitam in terris / castris : uel uillis:hospite domus contradicente/uel eo absente : & contradi/cẽte aliquo de eius familia/soluat marcham unam cum dimidia solidorum pro ingressu & totidẽ pro egressu: quæ pœna hoc casu parti iniuriã passæ applicetur. Gastaldiones uero & cęteri offi/ciales in eorum gastaldiis & officiis sibi commissis guadias exi/gant iuxta cõsuetudinẽ in locis hactenus obseruatã. Et habeat locũ in pręteritis:& futuris. In quibus casibus supradictis ubi per testes omni exceptione maiores liquide probari non posset: tunc in odium delinquẽtis sufficiãt bone & sufficientes pręsum/ptiones arbitrio iudicantis/cum iuramento dampnũ passi iuxta qualitatem facti/quantitatem rerum/& conditionem personarum/ consideratis summa & ualore ut in constitutione proxime se/quenti continetur.

De ordine iudicii ubi i causa exforcii releuator nōlatẽ. Rub.LX.

APprobatam & diutius obseruatam formam in ordine procedendi de exforcio. Renouantes statuimus ꝙ si ali/quis fuerit citatus occasione alicuius exforcii : & citatus legittime compareat/allegando ꝙ alterius nomine & mandato:

bona fide & sine fraude accepit & fecit illud : propter quod cõuentus est:teneatur ibidem nominare illum : cuius :nomine uel mandato asserit se talia commisisse: qui releuator nominatur:& si dictus nominans nõ esset sufficiens ad solutionem eorum pro quibus in iudicio conuentus est/ tunc sufficientem præstet fideiussionem de pręmissis:qua non pręstita carcerari possit. Et insuper teneatur dictum releuatorem infra sex dies cõnumerãdos a die nominationis:uel ab inde infra secundum locorum distantiã/ad iudicium personaliter exhibere: quem releuatorem si non produxerit/respõdere teneatur & in causa exforcii principaliter & nomine proprio procedere compellatur. Si uero produxerit ipsum releuatorem qui fateatur eius nomine & mandato factum uel acceptũ illud quod pro exforcio allegatur:& petitur:si sufficiens est & ydoneus ad soluendum illud : quod petitur : tunc citatus primo:qui ipsum releuatorem nominauit:ipso iure intelligatur absolutus:& in causa dicti exforcii cũ dicto /releuatore procedatur. Si uero releuator allegatus non esset ydoneus ad soluendum quod petitur : licet se releuatorem confiteatur : tunc qui ipsum nominauit nõ intelligatur absolutus : ymo releuatore in causa succumbente intelligatur etiam ipsum nominans fore conuictus: & cõtra utriusq; bona agi possit:& executio sentẽtiæ implorari:& similiter contra fideiussores:& eorum bona in electione creditoris:seu partis obtinẽtis./ Releuator tamen ad dãpna:& ad expensas per eum nominantem passas : & summarię taxãdas efficaciter teneatur. Adicientes q; citatus legitime sup exforcio personaliter comparere teneatur ad eius defensionem facienda: alioquin publice proclametur iuxta antiquam cõsuetudinẽ:qua citatione & duplicatione facta:& in iudicio ostensa: & pręstito iuramento per actorem q; citatus de quo conquestus est exforcium commiserit:de exforcio condempnetur : uidelicet ad soluendum bannum curię iudicis: ut consuetum est ad restituendum duplum cum dampnis & expensis:contumacia delinquentis nõ obstante. Et nihilominus actor in quali possessione erat tempore commissi exforcii : conseruetur./ Super solutione & restitutione quarum rerum actori fienda : eius sacramento stetur:ut in pręcedenti constitutione inseritur:si res indebite ac

ceptæ cum alia equiualenti extimatione ſummam cētum mar-charum ſolidoꝝ non excedant/abinde uero ſupra minime ſtetur eius ſacramento: ſed actor probare debeat legittime res indebite acceptas: & earū ualorem per duos teſtes ydoneos/ aut per unū cum ipſius actoris iuramento/quę probatio per domeſticas perſonas ydoneas/& bonæ opinionis : & famę fieri poſſit. Si uero citatus perſonaliter comparuerit:tunc procedatur in cauſa ſummarie/breuiter/ſimpliciter:& de plano/ſine ſtrepitu & figura iudicii. At ubi legitime citatus non comparuerit/ ſed alius excuſator legitimus pro eo cōpareat ad allegandū legittimas cauſas abſentiæ dicti citati in dicto termino/ſi fuerint legittimæ reputatæ minime procedatur ob eius abſentiam : ſed alius terminus competens eidem aſſignetur in quo ceſſante impedimēto: & alio non ſuperueniente comparere debeat. Iminente autem impedimento in perſonam citati/ſufficiat ipſum comparere per procuratorem legitimum. In pręmiſſis autem intelligatur excuſator legittimus ut attinēs:uicinus: domeſticus bonæ conditionis: & famæ/cum iuramento abſentiam citati iuſtam allegans : licet mandatum non habeat./Si tamen iudicis grauitati talis excuſator non uideretur ydoneus:tunc contra abſentē legittime citatum procedi poſſit/eius contumatia non obſtante.

De pœna pignorantiū pro liuellis / & affictibus cum nuncio domini circunuenti. Rubrica. LXI.

ORdinamus q̄ ſi quis citatus ſup exforcio commiſſo : alleget id : ſuper quo impetitur fore factum cum nuncio iuſdicentis: ſeu de eius mandato uel licentia : & cognitū fuerit:q̄ minus iuſte & rationabiliter pignorauerit:ſeu acceperit aut pignorari ſeu accepi fecerit / teneatur pignora accepta parti conquerenti reſtituere cum duplo ideſt alia equiualenti exiſtimatione : & cum dampnis & expenſis : etiam ſi pro fictibus & liuellis pignora fuerint accepta : non tamen pignorari faciens maiori pœna plectatur : & de ualore pignoꝝ cum dampnis & expenſis ſtetur ſacramento conquerentis pignoratę perſonę.

De possessiõe ãnua i cã exforcii p utrãq; ptẽ allegata. Ru. LXII.

COnstituimus & ordinamus q̄ si citatus occasiõe alicuius exforcii legittime comparuerit: & actor & reus allegauerint se fore in possessione rei de qua agitur per annum & diem proxime preteritos a tempore asserti exforcii commissi: utriq; parti terminus simul statuatur ad probãdum in possessorio: & pars quę per se uel auctorem suum probauerit annuam possessionem. uidelicet pacificam perceptionẽ fructuũ & prouentuum anni proximi prętériti a tempore allegati exforcii: uel maioris partis quietam perceptionem dictorum fructuum: obtinere debeat & possessio taliter probata pro annua censeatur: nisi interrupta probetur per citationem factam / litis contestatione secuta / uel habita pro cõtestata. In quo possessorio neutra pars uolens producere manutentores secundum formam constitutionum admittatur: iure utriq; parti reseruato contra suos manutẽtores si de dominio uel quasi iter dictas partes super possessorio contendentes: in futurum contingerit litigari: ac si iudicium ipsi manutentores in se suscepissent. Cuius annuę possessionis probationẽ partes facere teneantur post litẽ cõtestatã infra. xx. dies cõtinuos a die litis contestatę cõnumerandos / feriis Natiuitatis: & resurrectionis: Dñicę: Messiũ: & uindemiarũ inde subtractis / infra quem terminum debeant litigantes positiones fecisse / articulos / iterrogatoria: & testes produxisse: & examinari fecisse: producendo de die in diem: pręsente parte: uel cõtumaciter absente: ad actus in quibus est necessaria presentia uel cõtumacia partis in dicta probatione facienda: ad quam peragendam non possint per alterutram partem plures. xxv. testibus examinari. Superueniente tamẽ iusto impedimento alia dilatio probatoria de diebus. x. utriq; parti ualeat assignari: quibus elapsis ulterior probatio p testes nõ admittatur. Et interim donec super possessorio fuerit pronũciatum & excutio facta: neutra pars super plenaria petitori deductione debeat audiri / iuribus tamen proprietatis utriq; parti plenissime reseruatis. Et pars rea i possessione annua allegata succumbens / parti uictrici ad duplum uidelicet extimationem perceptorum & eorum restitutionem / cũ

dampnis & expensis / & ad bannum curiæ usitatum uidelicet. quinquaginta librarum pœnę nomine teneatur: & in. xxv. libris parti uictrici applicãdis cõdempnetur. Actor uero in dicta ꝓbatione seu causa possessorii succumbens quinquaginta librarũ pœnam persoluat / cuius medietas curię prędictæ / alia medietas reo uictroi debeat applicari / cum expensarum refectione summatim & illico taxandarum.

De pœna repertoꝝ cum animalibus pasculare. Rub. LXIII.

STatuimus ꝙ si quis cũ animalibus uel aliqua bestia inuentus fuerit pasculare ĩ pascuis. pratis. braidis: seu aliis possessionibus ad ipsum non pertinẽtibus: non intelligatur ex hoc exforcium commisisse: nec ad pœnam exforcii teneatur. sed solũ ad extimationem dampni dati teneatur / & ad moltã: quę molta denarios octo aqlegiensis monetę non ualeat excedere / & exigi non ualeat nisi semel pro uno excessu / quod locũ habeat in quocunqȝ dampno dato in territorio alterius. xx. solidorum ualorem non excedente / dum tamen illatum non sit alicui resistenti. At ubi dampnum inferens de proprietate uel possessione rei cõtendens succubuerit / tunc intelligatur exforcium commisisse / & ad pœnas exforcii teneatur.

Quando super exforcio decem dies probatorii utriqȝ parti debeant assignari. Rubrica. LXIIII.

COnstitutionibus pręcedentibus addendo Sanctimus ꝙ si agitur contra aliquem de exforcio super rebus mobilibus uel immobilibus / & non sit necessaria ꝓbatio possessionis rei mobilis seu stabilis / tunc in tali causa utriqȝ parti simul & semel limitetur terminus. x. dieꝝ ad probandum quicqd probare uoluerit & non ultra / connumerandorum a die limitationis dicti termini exclusiue.

Si quis in possessione rei fuerit per iudicem indebite priuatus qualiter ei succurratur. Rubrica. LXV.

COnstituimus q̄ si aliquis fuerit per annũ & diem in pacifica possessione bonorum/uel iurium: aut rerum mobilium uel immobilium: & ipso non citato uel non præsente/alter eiusdem rei possessionem apprenderit cum auctoritate dominii/& in ea possessione etiam per annum diem pacifice steterit: & compareat ille qui asserat se per annũ & diem possedisse antequam possideret ille: cõtra quem super possessiõe querimoniam exponit: teneatur is qui conqueritur super dicta possessione citari facere alium de quo conqueritur: cum tribus terminis rationabilibus: petendo q̄ relaxetur possessio rei uel bonorum de quorũ possessione est quęstio: & si superueniente tertio termino citatus non comparuerit: tunc si in eius contumacia facta fuerit fides summaria per agentem: q̄ habuerit possessionem annuam: prius q̃ ille a quo petitur: factaq; etiam fide de terminis supradictis. tunc immediate detur sibi nuntius ad inducendum ipsum in possessionẽ rerum: uel bonorum de quibus agitur. post quam sententiam non audiatur citatus: contra inductum in possessionem: uel in possessione manentem: nisi uellet contra eũ agere super proprietate: quo casu agere debeat cũ ordine cõsueto: quando agitur de territorio. Si uero citatus in aliquo dictorũ trium terminorum sibi datorum comparuerit: tunc si actor uoluerit consentire: reo uolenti q̄ disputetur super proprietate & possessione: super utraq; ualeat disputari: & uterq; ualeat & possit terminari: secundum constitutiones causis territorii decidentes. Si uero ipse actor uoluerit super possessione tãtummodo disputare: tunc exclusa disputatione & probatione quorum liber iurium facientium ad proprietatem: disputetur & diffiniatur solũmodo super possessione: nisi ipse reus allegaret se in bonis uel rebus de quibus est quęstio ius acquisisse a dicto actore seu petitore: uel ab aliquo alio habente causam ab eo: quo casu disputari & determinari debeat quæstio: tam super proprietatem q̃ super possessionẽ. Et eo etiam casu quo ut præmittitur super possessionẽ tantum est disputandum & decidendum: seruata sint ipsis partibus & cuilibet ipsarum omnia iura: que habent in proprietate rerum uel bonorum: de quibus est quæstio.

Quãdo allegatur possessio nouiter acquisita & incidenter allegata super petitorio. Rubrica.LXVI.

COnstituimus q̄ si partes/uel altera partium in causa ex-
forcii allegauerit possessionem annuam etiam cõtinuatã
cum possessione auctorum suorum/tunc procedatur se-
cundum formam cõstitutionum proxime pręcedentium/ serua-
to semper iure cõtra suos manutentores. Si autem ambæ par-
tes omitterent cãm possessionis / & uellent cõcorditer super pe-
titorio litigare / & iura eorum & probationes / & manutentores
super hiis producere / hæc possint : & procedatur in dicta causa
secundum ordinem constitutionum superius æditarum/quando
agitur & litigatur de territorio: & nihilominus possit diffinitiua
sententia ferri. Si uero altera partium tantum uellet instare ut
causa possessionis prius diffiniretur: & pars aduersa quę nõ an-
nuam sed nouam possessionẽ allegat/ uellit iura sua super pro-
prietate & possessione ac manutentores producere/nõ audiatur
nisi in aliquo ex tribus casibus sequentibus uidelicet quando is
qui non annuam possessionem allegat sed nouam / dicit rem de
qua agitur fore uenditam ad incantũ contra ipsum contra quem
querimonia est exposita uigore alicuius conuictionis per senten-
tiam latam contra ipsum. Secundo quando allgat rem de
qua agitur fore uẽditam cõtra ipsum uigore alicuius obligatio-
nis conuentionalis factæ per ipsum. Tertio quando allegat rẽ
dequa agitur fuisse sibi datam aliquo titulo alienationis ab eo
cum quo contendit/ uel ab alio habẽte causam ab illo. Quibus
tribus casibus tantum post quam ille qui non annuam sed nouã
possessionem allegat / iura sua uult producere super proprietate
& possessiõe / cõpellatur etiam alia pars sua iura producere su-
per easdem aliter autem non teneatur nec compellatur produ-
cere nisi super possessione antiquiori & potiori. Et tũc in dictis
tribus casibus disputetur simul & semel super possessiõe & pro-
prietate: & procedatur summarie & de plano: & teneãtur dictæ
partes infra.xx.dies a die allegatæ possessionis eorum positiões/
articulos/& interrogatoria/ac testes producere/& examinari fa-
cere/& deponi fecisse/& produxisse instrumenta/iura/manuten-

torcs processus factos in iudicio uel extra. Et generaliter quæcunq; producere uoluerit: procedendo de die in diem/parte præsente uel contumaciter absente: ad actus in quibus est necessaria præsentia uel contumacia partis in dicta causa. In qua causa non possint produci pro parte qualibet ultra.xxv.testes. Et hoc intelligatur nisi iustissimum impedimentum interuenerit / quod utrum sit iustum per sententiam declaretur. Et tunc si dictum impedimentum fuerit per iudicem iustificatum superaddantur utriq; parti iteꝝ.xx.dies: infra quos dictę partes debeant omnia quæ uoluerint in dicta causa produxisse & fecisse: quibus elapsis nulla partiũ audiatur ulterius in dicta causa / quolibet impedimento & allegatione sublatis penitus & exclusis. Sed tunc ad diffinitiuam sententiam procedatur/quæ coram domino uicario possit & ualeat diffiniri & ferri etiã super proprietate & possessione. Et in casu ĩ quo actor potior appareat & obtineat in possessione reus condempnetur de exforcio secundum constitutiões superius æditas: licet reus in proprietate obtineat cui reo obtinenti improprietate restituatur possessio similiter cum damnis & expensis. Et in omnibus dicta causa habeat naturam & diffinitionem causarum exforcioꝝ. Et habeat locum in futuris.

De massariis & colonis ad probandum possessionem admittendis. Rubrica. LXVII.

ORdinamus ꝙ si cõtingat aliquam probationem fieri debere super possessione alicuius mansi/domus/braide/uel alterius terreni seu alterius iuris quod prętenderetur super aliquo terreno: dicta probatio fieri possit etiã per masarios/censuarios/colonos/liuellarios/& alios soluẽtes dicta iura eorum bonorum: probando etiam famam esse de possessione dictorum bonorum: & ꝙ talis probatio sufficiat & legitima reputetur: & si admissę sint ambę partes & cõcurrant ad probandum possessionem in quo casu dicti coloni & alii supradicti produci possint per partes & in testes admittantur: & in hoc casu pręualeat ut consueuit ꝓbatio illius partis: quæ meliores & pleniores probationes produxerit & habebit.

De allegationibus bina uice per partes fiendis. Rub. LXVIII.

ORdinamus q̄ quando litigantes comparent in termino eis uel alteri eorum statuto/audiantur litigantes uel eorum aduocati proponentes & allegantes duabus uicibus pro qualibet parte & non ultra / & postea quieto animo sileant: nec aliquid amplius allegent/ post q̄ inceptum fuerit sententiari/ sub pœna contenta in constitutione posita sub. Rubrica de uerbis redargutoriis.

De notariis nō scribētibus ꝓcessū īfra terminū. Ru. LXVIIII.

QVilibet notarius qui scripserit in causis iudiciorū infra. xv. dies a die factę cōclusionis causę / fecisse & redigisse teneatur in suū ordinatum processum omnia acta causarum utriusq; partis in pœna unius marchæ curię applicandæ: notariusq; requisitus per partē/ teneatur parti petenti copiam tradere infra tempus constitutionis proxime sequentis.

De tempore instantię causarum. Rubrica. LXX.

VT parcatur laboribus & expensis partium quę ut plurimum in litigiis occurrunt / hac saluberrima cōstitutione statuimus q̄ in ordinariis causis ualorem centum librarū excedentibus in causa taliter procedatur/ q̄ sit in ip̄a conclusum infra spacium octo mensium continuorum computandorum a die litis contestate / quæ contestata intelligatur post factam responsionem partis conuentę petitioni actoris/ uel transacto termino per iudicem assignato ad respondendum libello / siue petitioni partis agentis etiā nulla alia responsione facta: quę causę conclusio ip̄o iure absq; aliqua declaratione iudicis facta intelligatur ; transacto dicto tempore octo mensium : & attestationēs testium per iudicem uel per constitutiones alias non publicatorum: similiter ip̄o iure intelligantur publicatę: quo tēpore lapso notarius causę debeat infra. xl. dies continuos tunc proxime futuros: aut infra tempus breuius per iudicem limitandum totum

processum causę iudici/aut parti petenti tradidisse:de qua tradi/tione constare debeat in actis causę. Et dictis.xl.diebus elapsis seu alio breuiori tempore per iudicem statuto præterito partes ipso iure dilationes habeant.xxx.dierum ad plus ad producen/dum omnes allegationes iuris:quibus dilationibus elapsis: nulla dilatio ulterius assignetur nisi iusto allegato impedimento:quod per iuramentum probari possit : quo probato sit in arbitrio iu/dicantis aliam dilationem assignare semel tantum: dum tamen .x.dies non excedat. Quibus dilationibus pręteritis:iudex me/dius : si per se pronunciare debebit absq; consilio sapientis ferre debęat sententiam suam in scriptis:infra tempus quinquaginta dierum continuorum : saluo q; si ultima dies incideret in diem feriatam: sequens proxima non feriata habeatur pro legittima/quo ad prolationem sententię:& lapsis dictis temporibus instã/tia causæ ipso iure:& sine iudicis declaratione intelligatur fore perempta. In aliis autem causis librarum centũ uel abinde in/fra : sententiari debeat infra sex menses computandos a die litis contestatę/uel habita pro cõtestata ut supra dictum est: & dicto tempore lapso/& non lata sententia / instantia causæ ipo iure sit perempta. In quibus causis minoribus infra quattuor primos menses computandos a cõtestatione litis/partes debeãt hinc in/de omnes earum probationes produxisse: quibus quattuor mẽ/sibus elapsis ipo iure intelligatur processus publicatus & conclu/sum in causa : & in reliquis duobus mensibus pronuncietur in causa/aliter instantia/non secuta sententia/infra tẽpus sex men/sium intelligatur fore perempta. Et patrocinantes actori in omnibus prẹmissis casibus cum perimitur instantia/ pro eorum salario nihil percipiant & si quid perceperint restituere compel/lantur:& pars agens ipo iure intelligatur dictis casibus in expẽ/sis legittimis reo condempnata / per iudicem illico taxandis & limitandis : a qua taxatione non possit appellari aut aliter recla/mari. Et super prẹmissis nõ possint dilationes prẹdictæ per iu/dicem immutari:q; si fecerit ipso iure non ualeat/saluo iusto im/pedimento/uidelicet infirmitatis/uel absentiæ/ aut occupationis iudicis/ uel infirmitatis procuratoris quibus casibus tempus in/firmitatis uel absentiæ propter quod causa retardetur de medio

ſubducatur. Et ſaluo etiam diſpoſitione conſtitutionis poſitæ ſub rubrica in quibus dilationibus dies feriati debeant computari uel ſubtrahi / quæ incipit ut ambiguitates tollantur : & hoc notarius cauſæ in actis ordinate ſcribere teneatur. & aliter non ualeat. ſuper quo impedimento ſtetur declarationi iudici a qua non appelletur. Declarantes inſuper ꝙ ſi pendentibus dictis cauſis ordinariis uel aliis minoribus prædictis pars pricipalis agens uel conuenta deceſſerit relictis heredibus maſculis minoribus.xxv.annis / quę ætas arbitrio iudicis extimetur a quo eo caſu non appelletur: uel mulieribus heredibus cuiuſcunqꝫ ætatis ſint/uel heredibus utriuſqꝫ ſexus ſimul relictis / ꝙ iſto caſu heredes relicti ipſo iure habeant dilationem.xl.dierum continuorum computandorum a die mortis defuncti/ de qua die mortis conſtet in actis cauſę ad procedendum in cauſa / per quod tempus inſtantia pręmiſſarum cauſaꝝ intelligatur prorogata/ita tamen ꝙ pupillis heredibus dictum tempus.xl. dierum non currat niſi a tempore quo de tutela aſſumpta cum effectu ipſis ſit prouiſum. Aliis autem ſuccedētibus defuncto:ſimiliter data intelligatur dilatio.xx.dierum ad procedendum in cauſa:qua durante inſtantia intelligatur prorogata. Et ſi heredes deliberarent poſt dictum tempus de adeũdo hereditatem uel conficerent aut conficere uellent inuentarium nõ tamen retardetur lapſo dicto tēpore proceſſus cauſę ſed procedatur interim in cauſa per procuratorem defuncti nomine heredum ſeu nomine hereditatis: & aditione hereditatis quandocunqꝫ ſecuta ualeant eorum heredum ſeu hereditatis nomine in iudicio geſta. Decernentes inſuper ꝙ ſi partes durante inſtãtia compromiſſum fecerit de quo conſtare debeat in actis cauſæ ipſa inſtantia cauſæ principalis ex ui dicti compromiſſi per unum menſem tantum ualeat prorogari & non ultra quocunqꝫ modo. Eueniente uero caſu quo inſtantia alcuius cauſæ ſit perempta iura utriuſqꝫ partis ſecundum formã iuris cõmunis ſalua permaneant & atteſtationes teſtium legittime factę in prima cauſa ualeant & produci poſſint in nouo iudicio abſqꝫ alia noua examinatione facienda/dũ tamē perſonę teſtium tempore depoſitionis extiterint ydoneę ad teſtificandum / nec poſſint noui teſtes produci in alia noua inſtantia

inter easdem partes super eisdem uel directo contrariis articulis ut testiū subornatio ualeat euitari. Adiciētes ꝙ in hac cōstitutione non cōprehēdantur causæ in quibus sūmarie procedi debet in qbus per iudicē celerius procedatur ad expeditionē eaꝝ nec earum tempus aliquo modo possit aut debeat excedere tempora per hanc constitutionē in aliis causis limitata: & ꝙ in premissis omnibus mēsis computetur de.xxxi.diebus pro quolibet.

Verum tamen si extra patriam foriiulii causa consilio sapientis cōmissa foret tunc lapsu dicti temporis cum per consultorem steterit non intelligatur instantia deperire / sed eo casu per iudicem prouideatur: ut q̄ citius fieri potest eidem consilium iurisconsulti debeat exhiberi ut pronūtiare possit in causa. Et quoniam uerisimile non est ꝙ infra tempus duoꝝ mensium nō possint iurisconsulti consiliū a die factæ cōmissiouis perfici: & presentari/declaramus ad hoc ut partes solertię causam habere debeant ꝙ si infra duos menses a die factæ cōmissionis exclusiue computandos non fuerit iudici consilium pręsentatum / nisi iudex illud temporis duorum mensium ex causa prorogauerit/ ꝙ eo casu instantia censeatur ut supra perempta: & ulterius pars quę primo cōmissionem causę petiuit in una marcha solidorum parti alteri condempnetur. Adicientes tamē ꝙ si cōtingat appellari ab aliqua interlocutoria tali a qua sit cognitū & pronuntiatum appellari posse secūdum formam constitutionum patrię ad curiam domini locūtenentis uel ad dominos auditores sententiarum in ciuitate Venetiarum instantia causæ principalis interim suspendatur:& non currat: donec illius appellationis cā fuerit terminata. Statuentes ꝙ pro commoditate partium ut antiqua litigiorum sumptuosa immortalitas sopiatur: ꝙ huic saluberrime constitutioni cōsensu:uel iuramento partium quod contra bonos mores pręstitum intelligatur si interuenerit nullo modo ualeat derogari.

De commissione causarum. Rubrica.LXXI.

HOnestate suadente decernimus: ꝙ postq̄ fuerit in causa: conclusum quæ sit maioris ualoris librarum quinqua-

ginta:& super hoc stetur declarationi iudicis: a qua nõ appelletur: si utraq; pars petierit causam committi consilio sapientis iudex ipse biduum partibus assignet ad confidentes producẽdos: & si in eo termino in actis redigendo partes dederit cõfidentes: uel altera earum tantum / tunc iudex uni ex confidentibus: aut pluribus in eadem ciuitate morãtibus: pro ut causę qualitas demonstrabit causam committere teneatur eligendo seu eligendis per ipsum iusdicentem. Si uero altera tantum partium postulabit causam committi consilio sapientis. iudex ipse uni uel pluribus ex confidentibus productis causam committere teneatur expensis partis petentis recuperandis tamen in posterũ: atq; taxandis. si & prout iuris fuerit. Adiciẽtes ꝙ causæ ualoris quinquaginta ducatorum: & abinde infra extra patriam foriiulii cõmitti non debeant nisi ambæ partes in hoc essent concordes uel altera earum suo sacramento firmaret se suspectos habere iurisperitos dictæ patriæ: dum tamen suspicio quattuor iurisperitos non excedat: & de reliquis dicte patriæ partes ipsæ non sint concordes & intelligantur quo ad pręmissa iuriscõsulti patriæ ydonei si per quadriẽnium saltem iura ciuilia uel canonica in studio generali audierint. Declarando ꝙ commissiones nullo modo fieri debeant aduocatis causę uel consultoribus: uel sollicitatoribus: aut attinentibus alterius partis uel eius affinibus usq; ad quartum gradum de iure canonico computandum / quod per sacramentum iurisconsulti: uel aliter in discretione iudicantis declaretur. Et ꝙ salaria iuxta qualitatem causarum: & personarum si partes non erunt concordes per iudicem debeat discrete taxari & ultra q̃titatem taxatam nil ulterius per alterutrã partem iurisconsulto debeat exhiberi sub pœna dupli eius: quod dederit: nec iuriscõsultus similiter quicquam ultra taxationem accipere pręsummat sub pœna dupli iudici qui taxauerit applicãda. Et ꝙ per iudicium cogi possit quilibet iuritcõsultus patriæ infra tempus sibi limitandum suum in scriptis prębere consiliũ postquam onus susceperit consulendi. Adiciẽtes ꝙ præsentato consilio iudici sigillato quæ pręsentatio in actis causæ redigatur iudex monitis partibus illud publicet infra terminum octo dierum in quibus si ultima dies esset feriata: prima sequens non fe

riata habeatur pro legitima quo ad prolationē sententię: & iuxta tenorem conscilii suā sententiam proferre debeat/ aliter autē prolata ipso iure non ualeat / & prędicta uendicent sibi locum etiam in pendētibus causis. Statuentes q nulla interlocutoria ferenda in summariis uel ordinariis causis cōmitti possit consilio sapientis sed per iudicem mediū omnimodo debeat terminari.

vide ... n°. 2.

De cognitione causarum. Rubrica.LXXII.

STatuimus q omnes causę possint & ualeant uentilari corā domino locuntenente cuiuscunq; conditionis existant / ac etiam possint terminari & diffinitiuę sententiæ ferri per uicarium ipsius domini locūtenentis: exceptis tamē sententiis diffinitiuis territorii libertatis: seruitutis & feudorum/quę causæ & sententiæ super eis dūtaxat per dominum locuntenentem proferantur: nisi sententias diffinitiuas super causis territorii proferendas: idem dominus locuntenens propter aliquas occupationes: quas asserat se habere / uicario suo specialiter & exprędsse duxerit committendas saluis iurisditionibus: & antiquis laudabilibus consuetudinibus cuiuscunq; loci.

De sententiis super futuris non proferendis: Rub.LXXIII.

IVs reddens ad litigantium instantiam uel alicuius eorū non petat a circunstantibus sententiari & diffiniri quid iuris sup futuris cōtingentibus scilicet q ex nunc petat qd iuris si tali die non fecerit fidem de tali facto / uel si sic fieret uel erit tali die quid iuris / & similium ex quibus petatur aliquam diffiniri cōtrouersiam uel litem ante q̄ orta fuerit inter partes: exceptis casibus in quibus propter contumaciam partis conceditur in futurum fieri in absentia partis.

De sentētiātibus allegatis pro suspectis. Rub.LXXIIII.

VT pręsumptio recta: quæ de sententiātibus est habēda in suspicionē minime conuertatur. Statuimus q si aliquis

aliquem pro suspecto in sententiando allegauerit teneatur decla-
rare causam suspitionis: quę causa si fuerit admissa tanq̄ legitima
per sententiam/ tunc si uelit probare dictam causam suspitionis
admittatur ad probandum/quam probationem ibidem: & illico
sine aliquo termino sibi dando ꝓbare teneatur: & si nō ꝓbauerit
cadat in pœnam .xl. solidorum dandam illi qui allegatus fuerit
suspectus. & hoc nisi stare uellet sacramento eius quem allega-
uerit suspectum: quo casu etiam si iurabit illam causam nō fore
ueram cadat in pœnam prędictam quā soluere teneatur ibidē
& illico / aliter non audiatur nec in agendo: nec in defendendo:
sed in causa procedatur contra eū allegantem supitionem: quē-
admodum esset contumax. Si uero causam dictę suspitionis
tanq̄ legitimam per sententiam admissam probauerit per legi-
timam probationem/illico ut supra/ aut per confessionem illius
allegati suspecti. de pœna p̄dicta nihl soluat: & p̄dictus allega-
tus suspectus in dicta causa sententiare non possit nec ualeat.

Dę appellatiōibus & ī q̄bus cāis appellare nō licet. Ru. LXXV.

ORdinamus quod a sentētia lata in causis uertentibus in
curia domini locūtenentis super sūma quinquaginta li-
brarū uel rebus dicti ualoris aut minoris q̄titatis seu ex-
timationis: quę extimatio arbitrio iudicis terminetur: quo casu
non appelletur: aliquis non audiatur appellans: uel de nullitate
agens/uel alio modo contradicere uolens: sed sentētia executioni
mandetur. Item ab interlocutoriis latis in quacunq; summa:
uel a grauaminibus ante diffinitiuam sententiam illatis. Ap-
pellans uel aliter se grauare uolens in quocūq; iudico nullatenus
audiatur: nisi esset talis interlocutoria: uel tale grauamen quod
nō posset reparari per appellationem a diffinitiua de quo stetur
declarationi iudicis causę appellationis. & si quidem declaratū
fuerit eandem appellationem procedere ex eo quod eius graua-
men non sit reparabile per appellationem a diffinitiua: tunc su-
persederi debeat in processu causę principalis / & eius instantia
interim non curat donec appellationis causa fuerit terminata.
A sententiis uero diffinitiuis latis in curia domini locūtenentis

super maiori summa quinquaginta librarum: uel re maioris ex/timationis licitum sit unicuiq; appellare/ dummodo non sit talis causa in qua procedi debeat ex forma constitutionum summa/rie uel simpliciter. breuiter & de plano sine strepitu & figura iu/dicii: uel sit causa talis: qua petuntur dotes uel repetuntur / uel si petuntur morgincapia & dismontature uel contra pacta / uel si agitur de causa exforcii/ uel alia causa quę tangat instrumentū conuictionis/ seu connexa uel dependentia de causis alimentorū mercedis pauperum & miserabilium personarum in quibus ca/sibus nullatenus appellatio uel nullitas: aut alia contradictio a terminatione facta per curiam domini locuntenentis admitta/tur: & prędita uendicent sibi locum etiam in pendētibus causis: & si quis in causa appellationis ab interlocutoria aliqua facta succubuerit unius marchæ pœna plectatur.

De appellatiōibus nō admittēdis i cā ꝓtectiōis. Ru. LXXVI.

STatuimus ꝙ a sentētia lata in causa protectionis aliqua par/tium nullatenus audiatur appellans & habeat locum etiam in pendentibus & illis casibus in quibus per constitutiones appellatio aut reclamatio est expresse prohibita.

De appellationibus corrigendis & earum pręsentatione fienda. Rubrica. LXXVII.

ORdinamus ꝙ appellationibus interpositis appellans te/neatur acta causę: & sententiam fecisse corrigi & sigillari infra. xv. dies a die appellationis interpositę connume/randos: alias appellatio deserta censeatur / nisi iustum impedi/mentum interuenerit/ quod per iudicem ad quem etiam per iu/ramentum si sibi uidebitur legittimari possit. Adicientes ꝙ in/terposita appellatione appellans citari faciat appellatum infra tres dies ad uidendum inchoari correctionem appellationis & eam fiendam infra tempus supradictum/& si pars contra quam est appellatum comparuerit in dicto termino & appellans non comparuerit ipso iure appellatio deserta censeatur dummodo

legitime constet de termino. & hoc nisi iustum impedimentum interuenerit quod coram iudice ad quem doceri possit. Si uero pars appellans in termino dictoꝝ dierum comparuerit & pars appellata fuerit contumax tunc appellatio producta per appellantem legitimetur cum actis causæ & sigillentur: saluo iusto impedimento parti appellante interueniente. Si uero utraqꝫ pars comparuerit coram iudice a quo tunc acta causę corrigãtur & sigillentur si de tenore eoꝝ partes fuerint concordes/ alias ibidem teneantur: & illico eligere unum correctorem concorditer: alias uero notarius causæ intelligatur & habeatur pro correctore qui corrector teneatur infra sex dies tũc proxime sequẽtes dictam appellationem correxisse sub pœna mediæ marchæ absqꝫ remissione curiæ applicandę: qua correctione facta statim claudantur & sigillentur omnia acta causę/ omnibus oppositionibus & cauillationibus resecatis. Et prædicta uendicent sibi locum in appellationibus interpositis & protectionibus secutis admissis uel non admissis.

De probatiõibus in cã appellationis fiendis. Rub. LXXVIII.

COnstituimus ꝙ in causa appellationis possint partes probationes facere & iura sua allegare modis legitimis/ & approbatis a iure infra spatium. xxx. dierum computandorum a temporẽ pręsentate appellationis/ quibus elapsis partes ad probationes ulteriores non admittãtur. Ita tamen ꝙ testibus rite receptis in causa principali & eorum attestationibus in eadem publicatis non liceat super eisdem uel directo cõtrariis articulis seu super eisdem partium intentionibus uel directo cõtrariis alios testes uel eosdem in appellationis causa producere ut subornationis materia ualeat amputari. Quę quidem appellationis instantia lapsu trium mensium intelligatur esse perempta/ nisi ex causa iusti impedimenti infirmitatis uel absentiæ iudicis: aut infirmitatis procuratoris aliud declaretur. & prędicta habeant locum in appellationibus interpositis & decidendis in prima. Et eo saluo ꝙ durãte appellationis causa pars alterutra principalis decederet: tunc heredes habeant dilationem alterius

mensis ultra tempus pretaxatum nisi heredes forent pupilli qui/ bus tempus dicti mensis superadditum non currat: nisi a tem/ pore quo eis de tutela cum effectu prouisum sit. In appellatio/ nibus uero que interponuntur ad serenissimum ducale dominiũ uel eius auditores per dominum locuntenentem uel eius uica/ rium possit appellanti dilatio competens assignari infra quam pars appellans coram iudicio appellationis se presentet causa prosequendi appellationem & de ipsa presentatione facta fidem faciat ipsi iudici principalis cause: aliter autẽ appellatio deserta censeatur & sententia executioni mittatur si appellans infra tẽ/ pus dicte dilationis premissa nõ seruauerit/ que dilatio breuiori tempore.xx.dierum nec maiori duorum mensium ualeat assignari & premissa locum habeant etiam in pendentibus causis. Adi/ cientes quod in causis appellationum in prima decidendis sententia proferatur in scriptis & in actis causæ redigatur per notarium/ aliter lata sententia ipso iure sit nulla per quã quidem appella/ tionis sententiam possit principalis causæ sententia legitime & secundum formam iuris: si expedierit reformari.

In quibus dilationibus dies feriati debeant computari uel subtrahi. Rubrica.LXXVIIII.

VT ambiguitates tollantur. Statuimis quod in dilationibus seu terminis limitatis per constitutiones huius uoluminis seu per iudicem omnes dies licet feriati existant compu/ tentur siue partibus probandi onus: uel quid aliud faciendi sit iniunctum / exceptis feriis nauitatis & resurrectionis dominicæ ac mesium & uindimiarum / excepto etiam si per guerram uel aliam necessitatem uel causam uel per iusreddentem fuerit cau/ sarum audientia suspensa uel facta prorogatio terminorũ. In/ super statuimus quod si propter defectum notarii uel alterius per/ sonæ pars non potuerit sua iura producere / uel testes examinari facere uel alia adimplere ad que dilatio per constitutionem ali/ quam uel per iudicem sit iniuncta / quod eo tantum casu dilatio nõ currat quando pars post primum defectum notarii uel alterius personæ institit cum iudice ut notario uel alteri personæ man/

daretur ꝙ faceret diligentiam suam in eo super quo fuerit faciē/da sub pœna medię marchę solidorum curiæ applicāda. Si uero supradicta instantia de qua constet in actis causę facta nō fuerit tunc currat dilatio prędicta non obstante defectu cuiuscunqꝫ p/sonę. Et hæc pręsens constitutio & eius effectus ad quālibet aliam constitutionem huius uoluminis effectualiter & indubie porrigatur/saluo ꝙ illa pars supradicta uidelicet de feriis messiū & uindemiarum non uendicet sibi locum in causis in quibus per constitutiones in dictis feriis procedi posse constat esse decisum.

De appellationibus extra primam interpositis. Ru. LXXX.

VT appellationis beneficium sub iuris umbraculo per di/lationes & subterfugia cum partis indebito dispendio nō trahatur / hac librata constitutione decernimus ꝙ si quis appellauerit a sententia domini locuntenentis & infra quattuor menses ab appellationis die computandos appellationis causa per sententiam non fuerit terminata ꝙ tunc dominus locunte/nens teneatur suam sententiam executioni mandare hoc mode/ramine adhibito uidelicet ꝙ si in sententia mobilia sint comprę/hensa pars in cuius fauorem debet fieri executio primo prestet ydoneam fideiussionem de restituendis receptis æque bonis in casu in quo in appellationis causa succūbat. Si uero immobilia in sententia sint compręhensa tunc executio fiat/ facta prouisio/ne:primo de nō alienando uel deteriorando talia bona & de ea restituendo in totū uel in parte prout & si in appellatione contra ipsum fuerit iudicatum. Nisi dominus locuntenens ad defensio/nem suæ sententiæ per ipsum latæ uellet personaliter interesse/ quo casu eius executio interim suspendatur.

De sententiis ferendis in causa appellationū. Ru. LXXXI.

VT longi & sumptuosi circuitus pro commodo littigantiū euitentur. Statuimus ꝙ si sententia a qua est appellatū ad dominos auditores sententiarum reperiatur non bene lata in totum uel in aliqua sui parte/non debeant partes/per do/

minos auditores in statum pristinum reponi sed sentētia debeat reformari: prout iura uolunt per ipsos uel in totum si expedit: uel in illis partibus in quibus iniustitia uel defectus reperiretur. Et in partibus in quibus apparet bene iudicatum sententia debeat cōfirmari ut ex particulari defectu tota sententia nō retractetur & ut finis litibus imponatur. Ita tamen ꝙ causę terminatę in principali lite de conscilio sapientis debeant per dominos auditores ad partium uel alterius earū requisitionem causam appellationis consilio sapientis consulendam committere producti de numero confidentium/ & si usq; ad numerum decem confidentium productorum pro qualibet parte: partes non erunt cōcordes tunc datis primo quinq; suspectis pro qualibet parte & non ultra domini auditores arbitrio suo eligant unum uel duos iurisprudentes quibus causa appellationis consulenda cōmittatur: & secundum illud consilium pronuntiare teneatur.

De protectionibus. Rubrica. LXXXII.

ORdinamus ꝙ siquis in protectione superioris se posuerit debeat dictam protectionem iudici pręsentasse in cuius protectione se posuit infra quinq; dies computandos a die admissę uel denegatæ protectionis exclusiue/ saluo iusto impedimento per ipsum superiorem uel cui commiserit legitime terminando. Qua protectione pręsentata teneatur pars dictam protectionis causam infra decem dies prosequi & si de iustificatione actorum uel protectionis quęstio aliqua inter partes oriretur: tūc stetur processui per notarium scripto. Si uero aliqua partium allegaret quod esset aliter uel plus uel minus scriptum q̄ fuerit actum & sententiatum in iudicio tunc per iudicem statuatur terminus eius arbitrio ad contra illa probandum qui si in probatione defecerit cadat in pœnā unius marchę: cuius medietas applicetur curię & reliqua medietas alteri parti & habeat locum & in pendentibus. Adicientes ꝙ si quis se posuerit in protectione teneatur & debeat ipsam causam protectionis prosequi & finiuisse adeo ꝙ super ipsa protectione sit pronuntiatum infra. xl. dies connumerandos a die responsionis factę per uicariū

uel officialem coram quo fuit interposita dicta protectio: utrum ipsam protectionē admittat uel non & illo die non incluso/saluo iusto impedimento auditoris cui de dicto eius impedimēto credatur. Quo casu tantum tempus restituatur parti dictam protectionem prosequenti per quantum tempus steterit impeditus. & nisi fuerit infra dictum tempus lata sententia super ipsa protectione habeatur pro nulla & pro non interposita / & perinde procedatur in causa principali ac si nunq̄ fuisset positum in protectione/& si pars quę se posuit in ꝓtectione succubuerit in ipsa causa protectionis teneatur & debeat reficere omnes expensas factas in ipsa causa protectionis taxandas per iudicem dictę ꝓtectionis quibus non solutis non audiatur in agendo uel defendendo pars quæ se in protectionē posuerit. Si uero pars contra quam protectio est interposita succubuerit nullatenus condēnetur in expensis cum iusta causa litigandi habuerit.

De obligatis ad carceres. Rubrica.LXXXIII.

CONstituimus q̄ siquis masulus sponte & ex certa sententia in instrumento uero publico & non simulato se obligauerit ad publicos carceres pro aliquo uero debito per eum cōtracto/ possit capi & detineri in carceribus quousq; satisfecerit creditori: uerum tamen si talis debitor contra dictum instrumentum uel obligationem in eo comprehēsam aliquam iustam exceptionem opponeret non debeat carcerari si paratus sit prestare sufficientem & bene ydoneū fideiussorem cum effectu de soluendo in casu in quo succūbat / qui si succubuerit electionem habeat creditor uel excutiendi realiter fideiussorē sine nouo processu / uel agendi contra principalem realiter & personaliter pro consequendo sibi debitum & expensas suo iuramēto taxādas. Et quo casu debito aliquis fuerit carceratus teneatur ille ad cuius instantiam fuerit incarceratus facere sibi expensas in carceribus per iudicem limitandas & per debitorem creditori reficiendas postq̄ fuerit relaxatus.

De expensarum refectione. Rubrica.LXXXIIII.

STatuimus ꝙ ſi aliquis faciendo citari aliquem nobilem coram domino locuntenente uel aliter ipſum iudicialiter inquietando/ſuccubuerit in cauſa ꝙ expenſas ſoluere teneatur & ſimiliter econuerſo.

De executione ſententiarum. Rubrica.LXXXV.

ORdinamus ꝙ cum expediens fuerit de bonis debitoris ſatiſfieri creditoribus puta quando debitor fuerit confeſſus in iudicio parte pręſente id quod petitum eſt / uel quando aliquis fuerit conuictus uel cõdẽpnatus ad aliquid ſoluendum/dandum/reſtituendum/ ſeu faciendum primo capiantur bona mobilia debitoris ſi qua extãt / & facta prius relatione per pręconem ſe non poſſe inuenire de bonis mobilibus debitoris tot quot ſufficiant ad ſolutionem debiti procedatur ad executionem faciẽdam de bonis immobilibus debitoris/ deniq; ueniatur ad nomina debitorum. Poſſitq; & teneatur pręco & executor ſententiæ prima uice qua uadit ad capiendũ & accipiendum pro pignore de bonis debitoris unum pignus recipere tale quale ſibi dederit debitor/ ſi placet debitori dare pignus. Alioquin dictus pręco ex officio ſuo capiat aliquale pignus/quo pignore uendito dictus pręco poſſit tot bona mobilia debitoris ſi extant & ſi illa habere poteſt capere & accipe quæ ueriſimiliter aſcendere poſſint ad integram ſatiſfactionem debiti.

De executione inſtrumẽtoꝝ conuictionũ. Rub.LXXXVI.

OBſeruationem licitorum contractuum q̃tum fieri poteſt iuuare intẽdentes iuſta antiquã conſtitutionem. Statuimus ꝙ ſi quis dixerit in iudicio aliquem ſibi fore obligatum uigore alicuius inſtrumenti in quo debitor uocauerit ſe fore conuictum & de hoc fidem faciat coram habente iuriſdictionẽ per publicum inſtrumentum: tunc detur ſecundum formam antiquitus obſeruatam creditori nuntius ad denuntiandũ & mandandum debitori ꝙ ſoluat uel ſit in concordio cum creditore infra octo dies continuos. Alioquin ex tunc habeat ille nuntius

auctoritatē & licentiam pignorandi dictū dibitorem ad instan/tiam creditoris & uendēdum legitimæ de bonis dicti debitoris usq; ad plenam & integrā solutionem ipsius creditoris. Si uero debitor infra octo dies comparuerit coram dicto iudice contra/dicturus q; nulla fiat nouitas per creditorem super bonis suis uel per nuncium ad hoc ei datum:tunc teneatur & debeat facere ci/tari dictum creditorem infra sex dies continuos tantum connu/merandos a tempore dicti expirati termini octo dierū continuo/rum nisi obstarent ferię immediate post octo dies sequentes an/tedictos:& tunc ad primam diem iuridicam teneatur actorem citari facere ut supra. Quo termino adueniente & partibus cō/petentibus tunc reo petenti decernatur copia declarationis iudi/ciariæ:& ibidem statuatur terminus dicto reo ad quintam diem iuridicam ad excipiēdum & opponendum in scriptis quicquid uoluerit contra dictum instrumentum legendum in iudicio & sententiam prędictam. In quo termino solummodo opponere ualeat exceptiōes istas uidelicet falsitatis/solutionis/pręscriptio/nis/seu alterius satisfactionis/transactionis & pacti de non petē/do in perpetuū uel ad tempus / uel alterius pacti in instrumen/to contenti non obseruati / uel aliquid. contra personas contra/hentium se obligare non ualentium / uel aliam ligitimam exce/ptionem admittendam uel repellendam iuxta sentētiam iudicii.

Quibus oppositis uel aliqua ipsarum statuatur ei terminus.x. dierum continuorum peremptorie ad probandum dictas exce/ptiones suas oppositas.quas exceptiōes teneatur & debeat legi/timę infra dictum terminū & debito modo probasse. Et si qui/dem in instrumento conuictionis contineatur q; non possit pro/bari solutio finis uel remissio dicti debiti nisi per illud instru/mētum cancellatum / aut per aliud instrumentum manu boni notarii in pręsentia quinq; testium confectum : possit nihilomi/nus debitor non obstante dicto pacto probare dictas exceptio/nes per sacramentum uel confessionem creditoris facta uel factū in iudicio pręsente parte uel per omnem aliam legitimam pro/bationem infra.xv.dies continuos faciendam. Vbi autem op/posita fuerit exceptio falsitatis & non probata oppositione in quinquaginta libris paruorum condempnetur. Si uero aliqua

alia exceptio fuerit opposita & non probata condempnetur in centum solidis & in expensis duplicatis & habeat locum etiam in pendentibus.

In quibus contractibus intelligatur quis esse conuictus. Rubrica. LXXXVII.

STatuimus q̄ omnes constitutiones loquentes de instrumē-tis conuictionum & eis fauentes intelligantur de instrumē-tis ueri mutui tantum in aliis autem instrumentis nullū obtineant robur neq̨ firmitatem & perinde procedatur in iudicio ac si non sit in illo instrumēto expressum q̄ uocet se conuictum.

De profericione bonorum immobilium uendēdorum fienda debitori. Rubrica. LXXXVIII.

COnstituimus & ordinamus q̄ nulla profericio aliquorū bonorum immobilium seu stabilium possit fieri nisi per cedulam & cui sit profericio personaliter presentandam. Si uero nō fuerit personaliter inuentus tunc ad domum siue locum habitationis eius/uel alicui ex eius familiaribus uel habitatoribus domus uel uicinis propinquis dicta cedula sit dimissa in qua cedula creditor uolēs facere uendi teneatur bona fide facere scribi bona uendenda & fructus qui ex ipsis communiter soluūtur & onera alia si qua incumbunt illis bonis cum manutentore contra quem uenduntur. & si quidem debitor non contradixerit in dictis fructibus uel oneribus tunc bona illa possint cum fructibus seu oneribus contentis in dicta cedula incantari & deliurari. Et tunc licet plus uelimus q̄ sit in cedula solueretur pro eis uel etiam forēt ultra formam cedulæ plus uel minus onerata intelligantur & hebeantur pro legitimæ uenditis & deliuratis & debitor teneatur illa manutenere secūdū & prout in cedula profericionis ei facta cōtinet. Et si debitor uel ille contra quē bona uenduntur uenerit ante deliuratione uolens addere uel minuere fructus seu onera cōtenta in cedula prædicta admittatur & tūc incantentur & deliurentur secundum eius deliberationem die-

Bea ca T
reorar et, rea
ind

bus præcedentibus deliberationem prædictam quibus fuerint bona incantata computatis & remanentibus in numero ter septem dierum / quibus incantatio fieri debet. Profericio uero & uenditio aliter & contra uel præter prædictam formam facta non ualeant.

De uenditione bonorum immobilium uendendorum ad incantum. Rubrica.LXXXVIIII.

COnstituimus & ordinamus q̄ quando aliqua bona immobilia/uel affictus/ uel liuella uel obuentiones/ seu noīa debitorum uendenda sint ad incantū ad instantiam alicuius dicta bona debeant incantari infra tres terminos septem dierum pro quolibet termino & in quolibet termino incantentur. Tuncq; trāsactis dictis tribus terminis/possit & debeat prçco sine aliqua notificatione fienda illi contra quem uenduntur/ deliurare plus efferenti die proxime immediate post dictos tres septem dies sequenti/siue feriata fuerit siue non. Et si illa die dicta bona non fuerint uendita / tunc non possint uendi/ nisi prius per cedulam notificata fuerint illi contra quem uendunt̄ dies ad quam uendi uoluerit ille ad cuius petitionem uenduntur bona alias proferta. & tunc incantatio & uenditio possit fieri sine aliqua ter septem dierum incantatione. & talis uenditio hoc modo facta habeat roboris firmitatem. Alias uero facta incātatio atq; uenditio nullius sit ualoris. Et hçc habeant locum in bonis quç non sint obligata pro pignore mobili. In quibus bonis obligatis pro pignore mobili statuatur in proferitione terminus ad minus octo dierum possit quoq; proferri & incantationes & deliurationes bonorum mobilium fieri etiam diebus feriatis.

De bonis ad incantum uendendis proferēdis illis qui sunt extra patriam. Rubrica.LXXXX.

SI bona immobilia uel mobilia quç sint uel non sint obligata pro pignore mobili aliquis uoluerit facere ꝓferri alicui existenti extra in patriam in loco noto uel ignoto teneatur per-

publícam prolationem factam in plathea loci ubi ius redditur & ante domum ipſius ſi domũ uel habitationem habet proferre per ter decem dies. Qua profericione ſic facta poſſint uendi ipſa pignora quemadmodum uendi poſſent & uenderentur ſi eſſent prolata ultra ter ſeptem dies ſecundum formam alterius conſtitutionis. Et illum declaramus eſſe extra patriam qui non eſt uel reſidet ſub dominio & iuriſdictione aquilegienſi eccleſiæ.

De bonis ad incantum uendendis in loco ubi fuerint incantata primo & pœna creditoris prohibentis. Rub.LXXXXI

ORdinamus ꝙ ſi aliqua bona fuerint incãtata. & die qua dicta bona debeant deliurari non fuerint per prçconem deliurata propter inhibitionem ſibi factam per creditorem/de qua inhibitiõe ſtetur relationi prçconis:& contingat poſtea ad uoluntatem creditoris iterato ad aliam diem dicta bona uendi & deliurari ꝙ dicta uenditio & deliuratio alibi uel in alio loco non poſſit fieri q̄ in eo loco ubi primo fuerit incantata : & ſi in ſecũda alia ſeu aliis incãtationibus bona taliter incãtata fuerint deliurata pro minori prçcio q̄ poterat deliurari & uendi in primo termino uel alio ſeu aliis ſequentibus:quo & quibus fuerint incãtata ꝙ illud minus cadat in dampnum creditoris cuius cã & occaſione dicta bona ſunt minori prçcio uendita & deliurata.& intelligantur dicta bona fore uendita ad dampnum creditoris pro tanto prçcio q̄tum primitus haberi poterat : & hæc conſtitutio locum habeat etiam in pendentibus.

De agnatis & uicinis iure agnationis & uicinitatis uendicantibus bona aliorum agnatorum uicinorum uendita uel in ſolitum data. Rubrica.LXXXXII.

SI quis de cætero uendet aut in ſolutum dabit aliquam domum/uel poſſeſſionem aut aliquam aliam rem immobilem unam/uel plures ſitam uel ſitas in patria foriiulii:aut uendet aut in ſolutum dabit ius ſuum directi dominii uel utilis/uel quaſi / uel aliquod aliud ius quod habeat in aliqua re immobili ſita

in dicta patria foriiulii/non ualeat uenditio seu datio in solutum in prȩiudicium attinentium suorum masculorum seu fœminarũ uenientium per lineam agnatorum uenditoris / neque ualeat in prȩiudicium uicinorum tunc coherentium rei ueditȩ seu in solutum datæ. sed quilibet agnatus uenditoris seu quilibet uicinus coherens & habitans in prȩdicta patria possit dato eodem præcio uendicare & repetere q̃docunque talem rem uenditam seu in solutum datam a quocunque emptore/etiam si uenditio seu datio in solutum esset cum auctoritate iudicis facta/ seu ad incantum data / uel ex secundo decreto confirmata. Et teneatur quilibet qui de cætero emet uel in solutum modo aliquo accipiet uendere/dare/& tradere cuicũq; ex agnatis uenditoris/ seu uicinis/coherentibus uolenti emere rem ipsam seu ius illud emptam uel emptum aut in solutum acceptam uel acceptum eo prȩcio quo ipsam uel ipsum emit/seu in solutum accepit. Et ad hoc compelli possit iuris remediis sine questione & querela/& super hoc summarie & breuiter cognoscatur. Non uendicent tamen prȩdicta sibi locum si in continenti facta conuentione de certo prȩcio/ uel post fuerit ad petitionem uenditoris aut emptoris notificatum agnatis dicti uenditoris & uicinis coherentibus dictæ rei uenditæ personaliter uel bis ad domum habitationis suæ declarando in notificatione per hæc uel similia uerba ¶ Qualiter talis agnatus uel uicinus suus uendidit uel in solutum dedit talem rem tali personæ tali prȩcio / seu qualiter talis res de bonis talis personæ uendita uel in solutum data fuit tali personæ tali præcio ad publicum incantum & q̃ si quis eorum uult emere ipsam rem eodem præcio debeat usq; ad triginta dies proxime futuros incipiẽdo ab ipsa die notificationis exclusiue comparere coram iudicio ordinario uenditoris ipsum iudicem nominãdo & per aliquẽ ex notariis curiæ seu officii dicti iudicis scribi facere q̃ uult emere rem ipsam/ac debeat re uera deponere prȩcium integre ac sine aliqua exceptione penes notarium prædictum / siue penes aliam personã quȩ eidem iudicio ydonea uisa fuerit. Et si plures agnati uel uicini coherentes habitarent in una domo tunc sufficiat q̃ notificatio ipsa fiat patrifamilias / seu illi qui tanq̃ pater familias & maior in domo gubernat familiam. Et hoc casu ua/

leat notificatio uni facta tanq̄ singulariter & cuilibet p se omnibus in eadem domo habitantibus facta esset/ & pro facta omnibus legittime habeatur. Et similiter sufficiat q̄ notificatio ipsa fiat tutori pupilli/seu curatori furiosi uel mentecapti/ uel si tutor aut curator nullus esset sufficiat q̄ notificatio fiat illi qui pupillum uel furiosum seu mentecaptum tenet in domo. Et eodem modo sufficiat q̄ notificatio fiat factoribus seu procuratoribus gerentibus negocia nobilium uel aliorum qui absentes essent a prędicta patria foriiulii. Cęteris autē adultis & aliis omnibus & singulis agnatis & uicinis existentibus in patria fieri debeat notificatio prędicta personaliter uel bis ad domum habitationis suæ. Ita tamen q̄ notificatio ad domum fiat diuersis diebus & non fiat bis eadem die. Et teneatur & debeat quilibet agnatus & uicinus uolens emere facta notificatione prędicta sibi / comparere infra dictum terminum. xxx. dierum & scribi facere ac re uera pręcium deponere ut dictum est. & quicunq; quis propinquus uel uicinus cui facta erit uel habeatur pro facta notificatio prędicta siue masculus siue fœmina fuerit/si in dicto termino non comparuerit & scribi non fecerit seu pręcium re uera non deposuerit ut dictū est pro excluso & nolente emere habeatur & beneficio huius constitutionis non gaudeat ullo modo. Finito uero dicto termino nullus cui fuerit facta dicta notificatio uigore pręsentis cōstitutionis amplius admittatur. Et q̄ tuncunq; ad petitionem uenditoris uel emptoris seu cuiuslibet agnati uel uicini in termino scripti uideātur & examinentur per iudicium antedictum omnes & singuli qui in termino comparuerint & se scribi fecerint ac pręcium re uera deposuerint ut dictum est. Et inter eos seruetur pręrogatiua uidelicet q̄ in quolibet casu huius constitutionis pręferatur quilibet agnatus uenditoris quibuscūq; uicinis:& inter agnatos ipsos etiam seruetur gradus & sexus p̄rogatiua. Si uero agnati essent duo uel plures pares in gradu & uolentes emere tunc ille pręferatur qui cohereat ab aliquo latere rei uenditæ: & si duo uel plures agnati essent coherentes tūc ille pręferatur qui a pluribus partibus coherentias & ampliores haberet. Si autem equaliter in gradu & in coherentiis pares essent tunc ille agnatus pręferatur qui plures

campos habeat coherentes si res illa esset in uilla. Si uero res illa esset in ciuitate aliqua aut terra uel castro patrię foriiulii / aut etiã in suburbiis alicuius ciuitatis/terre/uel castri:tunc ille agnatus pręferatur qui maiorem domum ibi habeat coherentem. Si uero nullus eorum in aliqua parte cohereat/ aut si pares in gradu etiam in coherentiis seu q̃titate camporum aut magnitudine domus equales essent/ tunc sorte dirimatur & ille pręferatur cui sors euenerit. Si autem nullus masculus ex linea agnatoꝝ uenditoris comparuisset in termino / aut scribi non fecisset & pręciũ re uera non deposuisset secundum formam huius constitutionis tunc admittãtur mulieres uenientes per lineã agnatoꝝ. Et ipsis non extantibus admittantur uicini tam masculi quam fœmine coherentes rei uenditæ/qui seu quę in termino comparuissent & scribi fecissent ac præcium re uera deposuissent ut dictum est.

Et inter ipsos uicinos seruetur pręrogatiua in coherentiis seu in quantitate camporũ uel magnitudine domus/aut quod sorte dirimatur sicut de pręrogatiua inter agnatos dictũ est. Et hoc casu teneatur emptor primus in continenti remittere dictam rẽ illi agnato uel uicino qui secundum formam huius constitutionis pręferri debet & pręcium suum depositum (si exbursasset) recipere debeat/ nõ obstante uenditione iam sibi facta. Si uero instrumentum uenditionis:seu dationis in solutum nondum factum esset tunc compellatur uenditor ille facere uenditionem illi agnato: seu uicino qui pręferri debet cum promissionibus & capitulis consuetis & pręcium depositum sibi detur. Si uero tẽpore notificationis aliquis agnatorum uel uicinorũ esset absens a patria foriiulii / & nullum haberet factorem seu negociorum gestorem in dicta patria:& reuerteretur postea q̃docunq; usq; ad quattuor menses termino denunciationis factę completo : tunc ille qui absens fuerit & reuersus est habeat terminum.xxx.dieꝝ a die reuersionis suæ computando & infra ipsum terminum si uoluerit possit comparere & se scribi facere : ac pręcium re uera deponere ut dictum est: & hoc casu gaudeat ipse beneficio pręsentis constitutionis contra quoscunq; in q̃tum pręferendus est ex pręrogatiua superius declarata / tanq̃ si tempore notificationis legittimę comparuisset in termino : nisi etiam sibi uel factori

suo: seu negociorum gestori suo legittimę notificatio facta; esset quo casu pro non comparente habeatur si in termino prędicto aliis assignato non cōparuit & se scribi non fecit: & pręcium re uera non deposuit ut dictum est. Et quocunq; in casu huius constitutionis possint fieri instrumenta uenditionū quaruncunq; & per quęcunq; notarium per partes rogatum / etiam si non sit notarius curiæ seu fori iudicii antedicti. Si autē nullus agnatus uel uicinus facta notificatione legitime comparuit: aut si cōparens in termino se scribi non fecit & pręcium re uera non deposuit: tunc & hoc casu prima uenditio seu in solutū datio firma remaneat. Ita ꝙ deinceps nullus agnatus uel uicinus cui facta fuerit notificatio possit gaudere beneficio huius constitutionis modo aliquo contra emptorem: seu qui in solutū accepit uel data fuit. Et de certo præcio deferatur sacramentum emptori & uenditori / & emptor ille cui prius facta est uēditio seu datio in solutum / si dixerit contra ueritatem se emisse rem illam maiori pręcio q̄ re uera emit: uel in solutū accepit puniatur in solidis .x. pro libra qualibet pręcii per ipsum nominati: & in tantundem puniatur uenditor qui falsum emptorem induxerit. & taliū pœnarum medietas sit eius qui iurisdictioni pręest emptoris uel uēditoris / & alia medietas sit accusantis. & nihilominus uenditio uel in solutum datio ipsa sit ipso iure nulla. Ita ꝙ possit q̄docūq; nulla obstante notificatione facta & nullo obstante lapsu termini quilibet Agnatus & uicinus seruata prętogatiua ut pręmittitur reuocare a quocunq; etiam si res per plures manus translata esset dato pręcio quod re uera res illa ualeat. Non uendicet sibi locum pręsens constitutio contra dominum habentem ius directi dominii in re uendita per liuellarium: sed pręferatur dominus proprietarius uolens emere omnibus agnatis & uicinis / & obseruetur q̄tum ad hoc in omnibus & per omnia secundum formam instrumentti liuelli sui. Idem intelligatur in domino feudi & in aliis dominis habētibus ius in re aliquo modo ita ꝙ ipsi pręferri debeant secundū formam iuris & instrumētoꝝ suorum p̄senti cōstitutione in aliquo nō obstāte. Et appellatione agnatorum intelligantur tantum illi qui sunt legittimi & naturales & de legittimo & naturali parente nati. Illud pręmissis adicimus

quod unus quisq; tam agnatus q̃ uicinus aliquid uenditũ uel in solutum datum uendicare uolens iurare teneatur ꝙ ad nullius alterius instantiam: nec pro alia persona sed pro se petit & intendit illud uenditum uel in solutũ datum uendicare/ & ꝙ hoc uendicat cum suis propriis pecuniis. Qui si huiusmodi iuramentum non præstiterit nullatenus ad uendicandum admittatur/ nec beneficio huius constitutionis gaudeat. Quod autem de notificatione uicinis facienda superius statutum est ita uolumus obseruari / uidelicet cum fuerit notificatio facienda uicinis uicinantibus alicui manso uendito uel in solutum dato/ sufficiat si notificetur illi uel illis tantummodo qui uicini sint sedimini ipsius mãsi/uel ei parti mansi ubi antea solebat esse sedimẽ/si forte pro tunc mansus ipse sedimen non habeat : neq; sit necesse ꝙ notificetur uicinis uicinantibus campis singulis uel aliis terrenis ad ipsum mansum pertinentibus.

De bonis mobilibus excedentibus summa. l. librarum uendendis ad incantũ proferendis per cedulam. Rub. LXXXXIII.

ORdinamus ꝙ nulla profericio bonorum mobiliũ excedentium ualorẽ & extimationem. l. librarum solidorum possit fieri/nisi per cedulam continentem bona uendenda & diem qua debeant deliurari & uendi. profericio autem & uenditio aliter facta non teneat. In bonis uero minoris ualoris qnquaginta libraꝝ sufficiat ꝓfericio & uẽditio facta oretenus.

De bonis incantatis non deliuratis & non incantandis nomine absentis. Rubrica. LXXXXIIII.

SI aliqua bona incantata non uenduntur nec deliurentur illa die qua fuerint incãtanda & deliuranda. & aliquis supra posuerit præcium aliquod pro dictis bonis/ liber & absolutus ab illo incantu qui supra posuerit seu incantauerit. Et nullus præco possit incantare aliqua bona ad postam: aut petitionem & instantiam alicuius absentis sed omnes emere uel incantare uolentes aliqua bona uendenda ad incantum teneãtur personaliter

esse presentes/aliter emptio & uenditio factæ ad incantum non teneant ipso facto. Et nihilominus preco qui cōtrafecerit soluat noīe pœnę marchā unā uel octo diebus in carceribus teneat̃.

De debitoribus contra quos bona aliqua sunt uendita compellendis ad cōstituendū se manutētores. Rub.LXXXXV.

ORdinamus q̄ quicunq; qui teneatur aliqua bona manutenere:aut se cōstituere manutentorem:hiis qui emerunt bona ad incantum/siue sit principalis debitor: siue alius manutētor obligatus ī speciali/siue bona sint uēdita ad incantū pro executione sentētię:aut ex cōuentione:seu obligatione spāli:seu alio quocunq; modo. Si per cedulam citatus ad constituendum se manutentorem personaliter inuentus fuerit & non comparuerit in primo termino cadat in pœna.xl.solidorum applicandorum habenti iurisdictionem ibi. Et tunc iterato citetur ad constituendum se manutentorem: uel dicendū causam quare non debeat cōstituere se manutentorem. Qui si reperiatur personaliter siue non:dimissa tunc cū non reperitur personaliter cedula ad locum suæ solutæ habitationis & proclamatione ibi per ipsum Preconem facta de dimissione cedulę : tunc teneatur talis sic citatus legitimę se manutentorem constituere. Si uero citatus & repertus personaliter : uel ad domum cum cedulis & proclamatione ut supra non cōparuerit habeatur & reputetur pro manutentore:quemadmodum si pręsens fuisset & se uoluntarie cōstituisset. Sed si in neutra dictarum citationum fuerit repertus & non fuerit citatus personaliter/tunc tertio citetur per cedulam iuxta formam secundi termini prędicti. Et si in illo tertio termino non cōparuerit habeatur & reputetur pro manutentore quēadmodum si præsens fuisset : & se manutentorem constituisset.

Postq; prædicta sic peracta teneatur & compellatur elapsis prius terminis limitatis uidelicet.xx.dierum in bonis immobilibus &.x. in bonis mobilibus ad luendū pignora infra tres dies proxime sequentes:& nō cōputata die qua manutentorem constituerit se. Emptor bonorum uenditorum ad incantū dare præcium pro quo emit illi uel illis ad quorum instantiam uendita

fuerint illa bona: nisi aliquis interim appareret contradictor dictæ uenditioni: quo casu procedatur secundum formam constitutionis positę sub rubrica: de hiis qui per contradictionem / & sub pœna tertii dicti pręcii / cuius medietas curiæ applicetur: alia medietas alteri parti. Et q̃ hẽns iurisdictionem primo teneatur exigere partem applicandam parti q̃ suam: & habeat locum in pendentibus.

De manutentoribus recipiendis nomine emptorum absentium. Rubrica. LXXXXVI.

ORdinamus q̃ dominus locũtenens: seu eius uicarius. uel alius competẽs iudex possit nomine & uice emptoris seu emptorum ementium bona ad incantum recipere manutentores & eo⁊ obligationes: etiam absentibus dictis emptoribus / & pędicta ualeant quemadmodũ si emptor uel emptores fuissent pęsentes & personaliter recepissent manutentores / non obstantibus quibuscũq; consuetudinibus in cõtrariũ obseruatis.

De emptoribus ementibus bona ad incantũ / compellendis ad pręcii solutione. Rubrica. LXXXXVII.

ORdinamus q̃ emens bona ad incantũ si sunt immobilia transactis. xx. diebus: si mobilia transactis decem diebus teneatur soluere præciũ / dato manutentore sibi uel habenti iurisdictionem / in quo casu dare teneatur. q̃ nisi soluerit facta fide de diliuratione teneatur ipse officialis dare sibi nuntiũ ad accipiendũ de bonis eius & possint uendi bona stabilia: ac si essent mobilia. & nisi soluerit postq̃ unũ suũ pignus fuerit uenditũ cadat in pœnam. xxv. librarum curiæ applicandarum / & pœna aucta iudicis arbitrio ad satisfaciendũ arctetur.

De hiis qui designat pignora uendẽda ad incantũ pro executionibus debiti: uel sentẽtia⁊. Rub. LXXXXVIII.

SI aliq̃s designauerit aliqua animalia uel aliqua bona mobilia pręconi pro pignore ab eo petito pro executione alicuius

sententiæ: aut assignauerit alicui de dictis bonis mobilibus pro pignore conuentionali. tūc teneatur dictus designans dicta animalia uel alia bona mobilia pro pignore mobili cōsignata/ tradere in manibus præconis uel eius cui commiserit taliter ꝙ dictū pignus possit uendi rationabiliter illa die qua dictum uel conuentū fuerit pro pignore uendendo/ uel die ad quam fuerit prolatum. Quod si fuerit uinum uel bladū designatū pro pignore sufficit dare mōstram dicti uini uel bladi ad uendendū. Quod si dicta pignora designata tradita non fuerint ut dictum est cadat debitor uel qui designauerit in pœnam unius marchæ cuius medietas curiæ alia parti applicet. Quod si dicta pignora designata tradita fuerint & illa pignora non sufficiant ad solutionem eius/propter quod uenduntur: tunc teneatur designare pignus complementi ad requisitionem partis uel præconis iuxta formam aliarum constitutionum. Et teneatur ad diem: sibi prolati pignoris tradere ad uendendum sub dicta pœna. Quibus pignoribus uenditis rationabiliter ad incantū teneatur ipse contra quem sūt uendita/requisitus dare: & libere consignare/ taliter ꝙ possit pro sua uolūtate recipere & exportare illud quod penes se habet uenditū: illi qui emit statim post.x.dies a die uenditi pignoris exclusiue sub dicta pœna: & infra terminū prædictū emptor præcipuū soluere nō teneatur & pignus remaneat periculo ipsius qui penes se ipsum habet. Et prædicta etiam locum obtineant quando præco exequens eius officiū aliquod pignus sine designatione uel datione accepit. Et habeat locū etiam in pendentibus causis.

De pignoribus uenditis ad incantū/luendis infra.x.uel.xx.dies. Rubrica. LXXXXIX.

LIceat illi contra quem bona aliqua immobilia uendita fuerint ad incantum infra spacium.xx.dierum a die factæ relationis computandorū recuperare luere & exigere dicta bona uendita/ soluendo illud seu tantum q̄tum fuerint uendita/ cum omnibus expensis factis illi qui uendi fecit / si emptor sibi præcium non soluerat. Sed si emptor soluerit preciū creditori:

tunc uolens recuperare dicta bona uendita ad incantum dare teneatur pręcium prędictum emptori & quicquid expendiderit dictus emptor occasione dictę emptionis. Si uero fuerint bona mobilia uendita ad incantũ/ tunc ille contra quem uendita fuerint possit illa recuperare:seu exigere infra.x.dies:soluendo præcium cum expensis facienti uendere:uel emptori secundum distinctionem proxime supradictam. Ad pręcium autem soluẽdum non possit compelli emptor bonorum immobilium infra dictos.xx.dies:nec emptor bonoꝶ mobilium infra.x.dies. Nec faciens uendi teneatur infra.x.&.xx.dies dicto emptori dare uel dari facere possessionem:uel manutentorem. Et facta recuperatione bonorum mobilium:uel immobilium:ut prefertur emptio & uenditio sint cassæ. & perinde habeantur ac si pro tunc non fuissent uenditæ ad incantum. Et habeat locũ etiam in pendentibus causis.

De uenditionibus pignoꝶ fieri ualentibus per pręcones domini locuntenentis. Rubrica.C.

VAleant possintq; pręcones:& nuntii iurati curię domini locuntenentis quęcũq; pignora mobilia & immobilia incantãda uendenda & rationabiliter deliuranda pro executione sententiarum:uel aliter ex conuentione partiũ incantare uendere & rationabilitet deliurare quemadmodũ alii præcones cõitatum incantare & uendere consueuerunt temporibus retroactis. Item omnes pręcones possint uicissim cõmittere unus alteri bona uendenda incantari & incantata deliurari sicut hactenus potuerunt/ ita tamen ꝙ ille cui commissio facta est alteri eam nõ ualeat committere. Et tales incantationes uenditiones & rationabiles deliuratiões ualeãt & robur obtineãt sicut si ipse cõmittens ea ꝑsonaliter incantasset & rationabiliter deliurasset.

De creditoribus non ualentibus emere/nec emi facere bona quę ipsimet uendi faciunt ad incantum.Rub.C.I.

NVllus creditor emat/nec ꝑ se uel per aliũ publice/uel occulte ęmi faciat bona mobilia uel immobilia que uendi

faciat ad incantū. Et si fuerit contrafactum uenditio & emptio non ualeat: & qui contrafecerit cadat in pœnam.l.librarum applicandaꝝ domino cuius auctoritate fit uenditio. Et ut fraudibus quę circa hoc committi possent: meliori quo potest remedio obuietur. Ordinamus ꝙ nulli ementi ad incantum bona immobilia detur nuntius ad inducendū eum in tenutam & possessionem bonorum sic emptorum nisi prius pręstet sacramentum ꝙ nō emerit ad pręces uel requisitionem creditoris per se uel interpositam personam rogantis uel requirentis ꝙꝗ emptor bonorū mobilium & immobilium: quę uenduntur ad incantum aliquo tēpore non possit: dare: cedere/trāsferre: donare/uendere/uel alio quoquo modo alienare bona empta per eum ad incantum / uel supra ipsis bonis aliquem affictū in creditorem uel aliā de eius familia: seu etiam quēcūꝗ alium eius nomine recipientem constituere. ¶ Quæ si in ipsum creditorem uel in alium eius nomine infra spacium.xvi.annoꝝ a die factę uenditionis computandoꝝ alia ex causa q̄ ultimæ uoluntatis peruenerint/ censeatur utraꝗ emptio: & uenditio ficticia & nullius ualoris: & dictus creditor teneatur ad dictam pœnam quinquaginta librarum/quarū medietas curię applicetur: Alia uero illi contra quem uenditio facta est. Adicientes & in casu infrascripto corrigentes. Cōstituimus ꝙ si die: qua bona uendenda ad incantū debeant deliurari/ non fuerit repertus: nec apparuerit aliquis: qui dicta bona emere uoluerit: tunc per iudicium duo ydonei eligantur extimatores ad faciendum extimationem dictorū bonorum/ eorum iuramento faciendam. ¶ Et secundum dictam extimationem bona illa creditori assignentur in solutum: & nihilominus debitor in terminis superius concessis bona sua possit exigere. Si uero reperiatur emptor: qui non ponit ad integram debiti satisfactionem: tunc liceat debitori ire coram iusdicente: & ibi ab eo possit sententiā obtinere ꝙ ipse creditor possit incantare dictam rem usꝗ ad sui debiti in integram satisfactionem.

De hiis qui per contradictionem impedire nitūtur bona aliquorum uendi ad incantum. Rubrica.C.II.

STatuimus q̄ si qua persona per sententiam conuicta cōtra quam fit executio sententiæ in bonis suis: executioni prędictæ contradicere uelit / uel fecerit interdici, audiatur / & admittatur ad contradicendū / dummodo prius pręstet sacramentum: q̄ non contradicit per maliciam: & pręstet fideiussorem de soluēdo quinquaginta libras & expensas in casu quo succubuerint in causa contradictionis: ita tamen q̄ sua contradictione nō obstante procedatur ad uenditionem dictorum bonorum / qua uenditione facta / statim ille contra quem bona uendūtur priuetur possessione dictorum bonorum & applicetur illi cui facta fuerit uenditio: sed teneatur ipse contradictor infra.xv.dies continuos connumerandos a die quo fuerit cedula impetrata super contradictione omnia sua iura produxisse & probasse quicquid uoluerit / & ulterius nō audiatur: exclusis feriis natiuitatis / resurrectionis / messium / & uendemiarum quæ in dicto termino non computentur. Quot si infra dictum terminū contradictor non obtinuerit in dicta causa cōtradictionis puniatur in libris quinquaginta / cuius medietas applicetur curię coram quo quęstio fuerit uentilata / altera medietas parti: & uenditio firma permaneat. Si uero obtinuerit in causa contradictionis tunc reuocetur uenditio: nec teneatur emptor dictorum bonorū ad incantum pręcium soluere: nisi primo fuerit causa contradictionis finita & termiata. Si uero cōtradictor appareat alius q̄ ille cuius bona uenduntur ad incantum asserens & pretendens se habere aliquod ius contra dicta bona: quæ uenduntur ad incantum teneatur & debeat dictus contradictor facere citari partem quę facit uendere: q̄ cōpareat infra quattuor dies incluso die cedulę impetratę / exceptis feriis supradictis. Qua pręsentatione facta dictę cedulę statim fit suspensa uenditio. Et adueniēte dicto termino: si comparuerit contradictor nō audiatur nisi prius pręstet in iudicio sacramentum q̄ non facit ad instantiam debitoris: uel alterius personę sed pro conseruatione iurium suorū: & pręstet cautionem cum fideiussoribus / excepta persona euidenter egena

quę nõ possit inuenire fideiussores: quo casu stetur iuratorie cau/tioni de soluendo expensas parti: & de soluẽdo libras.xxv.qua/rum medietas applicetur curię: Altera alteri parti/in casu in quo ductus contradictor non probauerit causam legittimam quare contradixit quo quidem sacramento pręstito & datis fideiusso/ribus audiatur: ita tamen ꝙ teneatur infra dies.xl.continuos cõ/numerandos a die cedulę impetratę super contradictionem in/clusiue producere & probare quic quid producere & probare in/tendit nec ulterius audiatur/exclusis feriis supradictis quę pœna commissa statim exigatur cũ expensis factis/remota omnia alia contradictione & contentione/& statim detur sibi nũtius ad ac/cipiendum de bonis fideiussorum. Adicientes & declarantes ꝙ quando dominę pro iuribus suis/uel alius ad quem dicta iura dominarum spectant contradicunt uel quando ille ad cuius in/stantiam fit uenditio & contradicens pretendũt se habere gene/ralem ypothecham & neuter eorũ specialem in bonis illius con/tra quem fit uenditio ꝙ hiis tribus casibus per iudiciũ ad instã/tiam illius qui facit uendi statuatur terminus ad plus.x.dierum ad faciendum discussionem bonorum debitorum per personas ydoneas/per iudiciũ deputandas: qua discussione facta si debi/tor fuerit soluendo uterqꝫ parti non admittatur contradictio sed uenditio sorciatur effectũ. Si uero non fuerit soluendo ꝙ tunc procedat contradictio in modo & forma superius descripta. Et causam contradictionis teneantur expediuisse & finiuisse infra duos menses continuos & ulterius contradictor nullatenus au/diatur. Et si contingat aliquo casu contradictorẽ appellare uel ponere se in protectione & succũbere in causa appellationis uel protectionis/si fuerit ille conuictus contra quem bona uendun/tur soluat libras centũ. Si uero fuerit alius contradictor soluat libras quinquaginta applicandas ut supra. Si tamen contradi/ctor appareat alius q̃ ille contara quem bona uenduntur ad in/cantum qui pretendat se habere ius aliquod in bonis quę uen/duntur ad incantum & in causa contradictionis succumbat non tamen puniatur pœna.xxv. librarũ in dicta constitutione con/tenta dũmodo appareat ipsum iustam causam habuisse contra/dicendi: & ideo non teneatur quia probabiliter ignorare poterat

iura eius ad cuius petitionem uendebantur / & utrum sua iura prȩferrentur iuribus eius ad cuius petitionem bona uendũtur & habeat locũ etiam in pendentibus causis & quȩstionibus.

De hiis qui contradicunt uenditionibus ad incantũ bonoꝶ per eos ex conuentione obligatoꝶ. Rubrica.C.III.

COntradicẽs uenditioni pignoris seu rei per ipsum pignoratæ seu ypothechatæ quæ fit ad incantum ex pacto uel conuentione non pro executione sententiaꝶ/ si in causa succubuerit cadat in pœnam.xxv.librarum /quarum medietas applicetur parti alia medietas curiȩ:& teneatur iurare & securitatem prȩstare sicut continetur in constitutione prȩcedenti : & si alius extraneus contradixerint seruentur in omnibus ea quȩ dicta sunt supra in proxima constitutione.

De relationibus per prȩcones faciẽdis. Rub.CIIII.

RElationes pignorum uenditorum cedularum prȩsentatarum/spãgarum affixarum/mandatorum/ & aliorum quoruncunq;/quorum occasione sunt faciendæ relationes per prȩcones:fiant infra.lx.dies a die pignorum uenditorum cedularum prȩsentatarum/spangarum affixarum / uel aliorum quorũlibet mandatorum factoꝶ. Si uero infra dictum tempus dictȩ relationes factȩ non fuerint per prȩcones: ulterius non audiantur nec fides adhibeatur / nisi probato legittimo impedimento/q; si allegetur utrum fuerit legitimum per sentẽtiam dirimatur. Prȩcones uero infra prȩfatum terminum.lx.dierum requisiti teneantur dictas relationes facere cum competenti solutione/qui si neglexerint cadat in pœnã quadraginta solidoꝶ curiæ applicandoꝶ. Et habeat locum etiam in pendentibus.

De præconibus in suo officio fraudem cõmittẽtibus.Rub.CV.

SI repertum uel probatum fuerit aliquem præconem commisisse aliquam falsitatẽ circa ea quæ spectant ad officium

ſuum ipſo iure ſuo priuetur officio / & nihilominus ponatur ad birlinam ubi retineatur & maneat a mane uſq; ad ueſperas. Si uero prçco aliquis commiſerit aliquam fraudem uel dolũ ſuper hiis quæ ad ſuum officium ſpectant cadat in pœnã medię marchæ ſolidorum curię applicandorum / & in maiorem & minorẽ pœnam prout qualitas ſui exceſſus per ſententiam dirimetur.

De alienantibns rem duobus uel pluribus. Rub.C.VI.

VT malignantibus obuietur ſtatuimus q̄ ſiquis alienauerit uel obligauerit ſpecialiter & expreſſe aliqua ſua bona imobilia/uel res mobiles duobus uel pluribus diuiſim/de prima alienatione uel obligatione mentione non facta / pro tali alienatione rei immobilis in libris quinquaginta condempnetur. Rei uero mobilis librarũ.xxv.pœnam patiatur. Et pro obligatione rei immobilis librarum.xxv.Rei uero mobilis unius marchæ pœna mulctetur / & ulterius perſonaliter detineatur donec pœnam ſatiſfecerit tã primis quã ſecũdis ſecũ contraherẽtibus.

De perſcriptionibus. Rubrica.C.VII.

NE rerum uel iuriũ dominia in incerto tramite prolabentur ſtatuimus q̄ ſiquis ſteterit per.xx. annorum ſpaciũ continuorũ q̄ nõ petierit in iudicio aliquo tempore ſibi debitum purum uel purificatũ / ſeu ſuper dicto debito cum debitore infra dictũ tẽpus nõ cõpromiſerit / ſiue per cedulã debitũ continentem eũdem debitorem cum iudicis licentia ad ſolutionem faciendam cum nuntio publico impetrato non requiſiuerit/quo caſu unica citatio ſufficiat: ipſo iure ab omni obligatione ſi qua aderat intelligatur eſſe priuatus : nec per uiam agendi/uel excipiẽdi quo ad obligationem perſonalem uel ius ypothecharie actionis ſibi poſſit eſſe conſultum. Ita tamẽ q̄ principali debitori inſtante creditore deferri debeat iuramentũ an re uera ſit uerus debitor in totum uel in aliqua parte & ſi confeſſus fuerit eius confeſſio/non obſtante perſcriptione/ſorciatur effectum.

Pręterea ſi qs pacifice & quiete ſine interruptione legitima per

dictum tempus continuum tenuerit:& poſſederit per ſe uel aliũ eius nomine aliqua bona immobilia/ſeu ius aliquod in corporeũ quaſi poſſederit pacifice ut ſupra/cenſeatur dictoũ bonoꝝ & iurium uerus dominus & poſſeſſor/& ipſa bona & iura cõtra quãcunq; perſonam legitimę pręſcripſiſſe. Saluo q pupillis/furioſis/mentecaptis/& aliis minoribus quattuordecim ãnis ipſo iurę nulla temporis pręſcriptio currat toto tempore dictæ minoris ætatis/furoris/ac dementię. Et niſi maiore parte tẽporis dictorum.xx.annorum ille/contra quem pręſcriptio opponitur extra patriam foriiulii extitiſſe cõſtiterit:quo caſu totum tempus talis abſentiæ in complenda pręſcriptione de medio ſubducatur. Si uero per ſpacium. xx. annorũ extra patriam continue creditorem abeſſe contingerit tunc iſto caſu triginta annorum pręſcriptio etiã talis abſentiæ tempore computato effectualiter ualeat induci/ſi nullo modo extiterit interrupta. A pręmiſſis autẽ excipiuntur contractus ueri depoſiti / dotium / morgincapiorum/ diſmontadurarũ: & contrapactoꝝ: in quibus:& ſimiliter contra cõmunitatum & eccleſiaꝝ iura hęc cõſtitutio nullatenus extendatur. Declarantes pręſcriptionem ſuper iuribus in corporalibus tunc inchoari cũ de ſcientia & patientia partis aduerſę conſtiterit cõtra quam pręſcriptio allegatur. In pręſcriptione uero rerũ corporalium pręedictarum ſcientiam eius cõtra quem pręſcribitur probãdi onus nullatenus requiratur. Superius tamẽ diſpoſitis in ſuo robore duraturis.

De hiis quibus alienatio eſt interdicta. Rubrica.C.VIII.

VT iuniorum fragilitatibus obuietur:ſtatuimus q nullus in pria uel auita poteſtate ſuppoſitus in domo ſuperioris ſui habitans/ſeu frater minor uel nepos qui per maiorem fratrem patriũ uel auunculũ gubernatur : & generaliter nullus inferior in domo habitans habens alium maiorem ſeu domum gurbernantem poſſit aliquid alienare:uel obligare ſine conſenſu paterno uel auito ſeu illius maioris in domo qui eam gubernat.
Et ſi quis obligationem aliquam a pręmiſſis perſonis prohibitis receperit abſq; pręedictoꝝ maiorum conſenſu ipſo iure quod

gessit nullus sit momenti & alienata uel pignorata restituere cõ/pellatur/ nulla recipiẽti satisfactiõe resarcita. Nisi a talibus alie/nationes uel obligationes facientibus negocia domus simul uel cõiunctim equaliter gubernentur agendo & administrãdo pro/ut quilibet paterfamilias facere consueuit. Alienationes tamen uel obligationes p pręmissas prohibitas personas celebratæ usq; ad summam.xxv.libraꝝ seu ualorem ascendentes an efficaciam aliquam habere debeant iudicantis arbitrio relinquatur.

De peruersorum inobedientia. Rubrica.C.IX.

VT quos decorus uirtutis aculeus non excitat/correctionis medicina compescat:hac animaduertenda constitutione statuimus ꝗ si quis ex descendentibus puta filius/uel ne/pos in tanta proteruitate fuerit erectus ꝗ mãdatis licitis patris/uel aui:aut pro aui nolit nullatenus obedire:malis cõuersationi/bus & prauis operibus insistendo pudorẽ & tristiciã dictis eius superioribus inferendo:ita ꝗ per uicinoꝝ famam publicam/& opinionem notorium reputetur. tunc licitum sit cuilibet ascen/denti talem descendentem uituperose uiuentem a se & bonis suis repellere & etiam ab eius domo & cohabitatione excludere ab administratione bonorum suorũ ipsum compescendo: ita & ta/liter ꝗ ipse descendens iniquus non possit in bonis ipsorum ma/iorũ immiscere uel aliqualiter se ingerere. Et ab omni alimen/toꝝ prouisione ac uictus & uestitus subuentione penitus sit im/munis:& insuper quęrelam nullitatem/ aut aliud remedium re/scindens contra testamenta parentum tales descendentes/ iniqui institutionis aut aliud quoquo relicti titulo/nil habentes/non ua/leant alegare:sed sit eis testãtibus libera facultas attributa in ip/sorum elogiis/talibus impiis nihil relinquendi:ꝗ si ultra pręmis/sa in personam patris/ matris/aui / uel proaui aliquam iniuriam inferre pręsumpserit / seu etiã bona sua iniquitate & sụpbia sua/dentibus inuadere occupare uel auferre. Tũc iudici per passos iniuriam facta noticia impius / etiam pecunialiter aut si soluere non posset maiori poena & carceribus mancipetur. Et pręterea iudex si de pręmissis per duos bonos uiros:qui in secreto tenean/

tur fuerit sibi facta noticiã/possit contra talem filiũ uel nepotem procedere eam pœnam pecuniariam uel grauiorem inferendo/ quę iuxta talia demerita uidebitur infligenda.

De alienatione minoribus.xx.annis interdita. Rub.C.X.

Vid: bar. in l. cum lega. ff. de iud. in 7 12 f.

FRagilitati inconsultæ minorum prouidere cupientes/ statuimus q nullus masculus uel mulier minor annis.xx.curatore carens / & bona sua administrans sui iuris alienare ualeat uel obligare aliqua bona/uel iura sua immobilia:sine expresso consensu duorum ex proximioribus suis masculus maioribus annis.xxv.quibus non extantibus/aut extantibus:sed minores tales non diligentibus secundum famam aliorum attinentium dictorum minorum/tunc per iudicium eligantur duo notabiles uiri/ qui conditionem paternam minorum / seu ipsorum minorum notam habere possint:qui tales proximiores / uel boni uiri electi insimul cum ipsis minoribus uidelicet nobiles maiores & aliæ personę non subiectę alteri iudicio:coram domino locũtenente uel eius uicario alię uero personæ sub iudicio loci in quo resident ire teneantur. Sicq3 coram dictis iudicibus inquirentibus de causa alienationis:dicta alienatio seu obligatio si reperta fuerit necessaria aut expedire tũc fieri possint cum consensu: dictorum proximorum & iudicis decreto: quæ locum habeant etiam quando tractatur de liberatione fienda per ipsos minores tutoribus aut curatoribus eorũ : aut si uelint facere finem & remissionẽ alicui alteri personę. Alienatio aũt:obligatio:liberatio finis uel remisio facta:pręmissa forma nõ adhibita:nullius sit roboris:& ipso iure nulla censeatur : nec iuramento firmari possit: quod si interuenerit pręsumatur dolo & cõtra bonos mores extortũ. Et teneatur ille in quem translatio iurium : uel bonorum facta fuerit:contra prędictam formam: ea restituere minoribus: sine restitutione pecuniæ uel alterius rei: p minores fiendæ. Inhibemus quoq3 notariis quibuscunq3: q sub pœna.xxv. librarũ iudici coram quo pręmissa fieri debeant applicandarum:instrumenta contra premissam formam facere non pręsumant.

De fratre uel maiore domus nõ ualente alienare in præiudicium minorum. Rubrica.C.XI.

COnstituimus ꝙ maior frater siue administrator domus in dampnum/& pręiudicium minorum fratrũ seu aliorũ minorum quorũ interesse pót:nõ possit alienare uel obligare aliqua bona uel iura immobilia quæ sint cõia: saluo ꝙ pro euidenti utilitate seu urgente necessitate : conuocatis duobus ex proximioribus seu duobus ydoneis uiris iuxta formam præcedentis cõstitutionis iudicii interuenienti decreto:possit talis alienatio uel obligatio fieri causa cognita. De bonis tamen mobilibus & pensionibus cõmunibus seu redditibus possit maior administrare & bona fide facere pro necessitate & utilitate cõmuni.

Sed si euidentissime appareret fore expediens ipsis minoribus facere diuisionem bonorum cõmunium cũ maioribus:aut quia maiores minus discrete & non utiliter administrarent : tunc per quẽcunq;facta notificatione iudicio loci : cõpellatur ipse maior ad faciendum diuisionem omnium bonorum & iurium cõmunium cũ ipsis minoribus : ita ꝙ de cætero ipsi maiores circa administrationem minorum se non habeant impedire: & pręmissa etiam ex proprio officio iudicis in secretis informato ualeant expediri pro fauore minorum.

De fratribus seorsum habitantibus. Rubrica.C.XII.

STatuimus ꝙ ex sola fraternitate fratrũ etiam utrinq; coniunctorum non simul sed separatim habitantium patre eorum uiuente siue defuncto : non censeatur tacite contracta societas:& ꝙ aliqui eorum heredes propter solam fraternitatem non teneantur ad diuisionem eorum quæ sic seperatim habitantes quolibet modo & loco acquisierint.Exceptis bonis paternis: in communione retentis:quæ diuidi possint inter eos.

De fideiussoribus. Rubrica.C.XIII.

IVris eqtate suadẽte statuimus ꝙ principalis debitor priusquam fideiussor simpliciter acceptus:a creditore debeat cõ/

ueniri:faciendo executionem primo de bonis mobilibus: secūdo de immobilibus secundū formam iuris:& si de bonis ipsius prin/cipalis non reperiatur tantū ꝙ possit integraliter satisfieri credi/tori/saluū ius eidem remaneat contra fideiussorem:qui fideiussor absolutus non intelligatur ex eo ꝙ creditor cōuenerit principa/lem:seu partem solutionis acceperit / non requisito fideiussore:& si creditor uoluerit artare fideiussorem ad soluendū / dictus cre/ditor/post lapsum primi termini assignati principali/denunciari faciat per cedulam ipsis fideiussoribus seu fideiussori/qualiter di ctus creditor contra principalem agit pro debito in quo ipsi fi/deiussores extant obligati reqrendo eos ut ueniant ad opponen/dum & producendum omnes suas defensiones quibus uti & se tueri possunt.Ad quas proponendas & probandas admittantur quandocūq; antequam principalis debitor sit cōuictus:& etiam post usq; ad decem dies/si iudici uidebitur fore consonū rationi: post quam conuictionem seu lapsum dictorum decem dierum nullatenus audiātur fideiussores ad oppositas exceptiones pro/bandas.Si conuicto principali debitore/fieri possit executio cō/tra fideiussores sine nouo processu:dū tamen primo fiat executio contra bona mobilia & immobilia principalis debitoris/ quibus deficientibus iuxta quantitatem deficientē fiat executio in bo/nis fideiussorum. Si uero fideiussor seu fideiussores ostenderint seu ostendere uoluerint de bonis principalis debitoris/hoc facere possint.Cum hoc ꝙ si apparerent contradictores dictorum bo/norum demonstratorū dicti fideiussores seu fideiussor teneatur & debeat suis expēsis expedire talia demōstrata infra spaciū.xx. dierum continuorum peremptione/& tali modo ꝙ creditor ipsa bona demonstrata possit facere uendi ad incantum : quibus ex/peditis super ipsis creditor recursum habeat.& ipso termino.xx. dierum elapso:& dictis bonis non demonstratis expeditis fieri possit executio in fideiussoris bonis/nulla exceptiōe obstāte: ex/cepta exceptione solutionis:qua opposita/ interim tamen nō im/pediatur executio sentētiæ usq;quo dicta exceptio fuerit iustifi/cata. Declarantes ꝙ premissa uendicent sibi locum nisi fideius/sor aliquo ex tribus modis infrascriptis se obligauerit/ uidelicet obligādo se insolidum uti reum cum principali debitore: uel re/

nũciando beneficio iuris dicentis debitorem principalem debe/re primitus conueniri: q̃ fideiussorem: uel cõstituendo se fideiussorem principalem debitorem/in quibus casibus licitum sit creditori conuenire:quem ex ipsis uoluerit/non obstante q̧ fideiussor talis uelit assignare de bonis principalis debitoris expeditis ipsi creditori. Sed omnino teneatur ipsi creditori integraliter satisfacere/& pręmissa uendicent sibi locum etiam in casu in quo duo uel plures se obligent simul & insolidum cum pacto ut creditor possit se tenere ad quem uoluerit. Exceptãtis ab omnibus pręmissis debitis dotalibus in quibus procedatur secundũ continencias constitucionum æditarum super hiis.

Qualiter cõsulat̃ fideiussoribus debita soluẽtibus. Ru. C. XIIII.

ORdinamus q̧ quandocunq̧ fideiussores uel fideiussor satisfecerit crediroribus de toto debito/uel parte ipsius/ uel alter dampnũ uel interesse aliquod occasione fideiussionis in qua sunt obligati substulerint: tunc dicti fideiussor uel fideiussores habeant/sine aliqua cesione actionum:per creditorem fienda/easdem actiones eadem priuilegia / & eosdẽ fauores/ & eodem modo procedere possit uel possint cõtra principalem debitorem pro quo fuerint obligati & contra eius bona : ac etiam contra possessores bonorum alienatorum:uel obligatorũ per ipsum debitorem post pręstitam fideiussionem debiti de qua agitur:quas actiones quę priuilegia:& quos fauores:habeat creditor : & quẽadmodum procedere poterat contra suum debitorem & eius bona uigore instrumenti debiti & constitutionũ loquentiũ de fauoribus:& modis procedẽdi in fauorẽ creditorꝝ.

De rata debiti soluti inter fideiussores distribuenda. Ru. C. XV.

QVando reperiuntur plures fideiussores obligati pro eodem debito q constituerint se fideiussores: & principales debitores/uel qui renũciauerint beneficio iurisdicentis principalem debitorem prius conueniri q̃ fideiussorẽ: uel qui se obligauerint simul & insolidũ / cum pacto q̧ creditorꝫ

se tenere possit ad quem uoluerit:& unus fideiussor cōuentus in/ solidū satisfecerit creditori: uel contra eius bona fuerit facta exe/ cutio:tunc ipse fideiussor: qui satisfecerit insolidū possit conue/ nire confideiussores sine aliqua cessione actionum sibi a credito/ re facta:& agere: & actiones habere cū illis priuilegiis & fauo/ ribus: & modo procedendi: quibus uti poterat creditor contra principalem debitorē & contra alios fideiussores/agendo scilicet pro rata eorū quemlibet contingente de debito pro quo fideius/ serint:de quo ut supra solutio & executio facta fuerit ac etiā pro omnibus dampnis expensis & interesse:quæ passus fuerit occa/ sione fideiussionis pr ędict ę. Et quod supra dictū est de integra solutione facta per fideiussorem habeat locum etiam in particu/ lari solutione quę excedat ratam ipsum fideiussorem contingen/ tem de debito integrali. Quæ omnia uendicent sibi locum nisi fideiussor receperit satisfactionem eius quod soluerit creditori a debitore principali: uel alio confideiussore: uel alio quocunq; satisfaciente.

De fideiussoribus a fideiussione liberari uolētibus. Ru.C.XVI.

ORdinamus ꝙ si quis fideiussor uelit ab obligatiōe fide/ iussoria liberari:tunc si quidē appositus fuerit terminus solutioni debiti pro quo fideiussit/infra illum terminum petere non possit se eximi a fideiussione pr ędicta / sed lapso ipso termino agere possit/& si obtinuerit executionē fieri facere possit tam pro debito q̄ pro expensis contra principalem debitorem & eius bona/sicut posset ipse creditor principalis.Qui creditor pri/ cipalis teneatur & debeat ac compelli possit per iudicem ad in/ stantiam dicti fideiussoris sub pœnis arbitrariis ad exhibendum instrumentum debiti in iudicio contra quod audiatur defensio debitoris: sicut si creditor principalis ageret. Si autem nō fue/ rit appositus aliquis terminus solutioni debiti pricipalis & uelit fideiussor ab obligatione fideiussoria liberari: tūc ad eius instā/ tiam mandetur per iudicem & per cedulam principali debitori ꝙ infra.xxx.dies numerandos a die cedule pr ęsentat ę ipsum fi/ deiussorem liberet:ꝙ si hoc debitor principalis non fecerit.tunc

ipse fideiussor agere & executionem facere possit contra ipsum debitorem & eius bona/sicut est dictum superius per fideiussorẽ fieri posse quando positus est solutioni terminus: & elapsus. Et prędicta uendicent sib locum in quocunq3 obligato/principaliter qui posset legitimę probare se conseruari debere indempnem ab obligatione prędicta.

Quod creditor non possit molestari pro dampno fideiussoris. Rubrica.C.XVII.

ORdinamus q̄ si ad petitionẽ alicuius creditoris aliqua bona sint uendita ad incãtũ quæ bona fuerint designata per aliquem fideiussorem : uel aliũ quemuis designatorem seu obligatorem bonorum suorum ad instantiam alterius personę eidem creditori / aut pro executione facta contra bona fideiussoris alicuius seu alterius designatoris & fideiussor uelit sibi de indẽpnitate/ prouidere ipse fideiussor possit & debeat facere cõueniri debitorem pro quo fideiussit & ab eo suum dãnũ resarciri petat cuius occasione dãnũ passus est: nec de cętero ulterius molestet creditorem pro pignore uendito siue iuste siue nõ dictum pignus fecerit uendi / sed ipse debitor principalis contra quem bona fideiussoris sunt uendita habeat regressũ contra creditorem/si credat sua aliqualiter interesse/ut q̄ forsitan dicat non iuste nec rationabiliter dictum pignus fore uenditum.

De ultimis bonorum possessoribus. Rubrica.C.XVIII.

SI quis agat contra aliquem possessorem bonorum eius debitoris/quem agens asserat sibi obligatũ / & ille contra quẽ agitur nominauerit aliquem alium ad quem dicat de bonis ipsius debitoris: post eum deuenisse : tunc actor faciat citari illũ nominatum semel personaliter uel bina citatione ad domum ibi cedula dimissa & ad certam diem ad quam etiam statui faciat terminum primo citato/& tũc facta fide de termino/illis ambobus possessoribus pręsentibus & confitentibus se fore possessores bonorum acquisitorꝫ ab eo quem creditor asserit sibi obligatum/

limiterur terminus.xv. dierũ ad plus continuorum infra quem producant & ostendant titulos acquisitionum / cum talibus declarationibus per quas apparere possit quis eorũ sit ultimus possessor. Si uero in termino statuto ãbo forent contumaces tunc absentibus illis per cedulã ad domum unius cuiusq; dimissam per iudicem fiat preceptum ꝙ usq; ad dies.x.titulos & iura sua producant ex quibus apparere possit quis eorum fuerit ultimus acquisitor. Et similiter si alter tantum abesset a iudicio eidem denuncietur ut supra. Et si in dictis dilationibus apparuerit quis fuerit ultimus acquisitor:tunc contra ipsum creditor primo procedere teneatur. Vbi uero infra dictũ tempus nulla declaratio facta fuerit quis fuerit ultimus acquisitor/ aut si talis nominatus citatus negauerit: & non sit interim cõuictus per nominantem/ electionem habeat creditor agẽdi contra quem eorum uoluerit.

Reseruata etiam facultate dictis possessoribus infra cõpetentes dilationes assignatas disputãdi inter se in iudicio quis eorum fuerit primus uel ultimus acquisitor: & si nominans ante executionem factam contra ipsum obtinuerit contra nominatum uel nominatos: tũc solutis omnibus expensis per nominantem creditori/teneatur creditor sine nouo processu: executionem facere contra nominatum conuictum qui non appellauit uel in appellatione succubuit. Qui nominatus conuictus in expensis legitimus comdempnetur & talis oppositio ꝙ alius sit ultimus possessor opponi possit in quacunq; parte litis.

De dotibus & iuribus dominarum. Rubrica. C.XIX.

CONstituimus ꝙ quando aliqua mulier / uel eius maritus pro ea/ aut eius procurator:seu maritus alicuius proprio nomine petierit aliquid sibi ꝓmissum nomine dotis / aut pro fulcimentis/uestibus/ seu ornamentis domine / tunc in dicta causa procedatur summarie/breuiter/simpliciter/& de plão/ sine strepitu & figura iudici:hac forma uidelicet ꝙ si reus citatus personaliter in primo termino non comparuerit/ uel bina uice citatus ad domum / in casu quo prima uice non fuerit personaliter inuentus non comparuerit / & actor fidem faciat ibi de eo quod

petit / q; statim dentur sibi nuntii ad accipiendum de bonis rei. Si uero actor ibidem non probauerit tunc adhuc habeat nuncios ad accipiendum de bonis rei quandocunq; fecerit fidem de eo quod petit/& termino. Quod si reus cõparuerit in iudicio anteq̃ actor fecerit fidem de eo quod petit uolẽs irritare quod factum est in eius contumacia teneatur facere citari actorẽ ad breuem terminum/in quo termino si actor non comparuerit sit cassum & uanum quicquid in cõtumacia rei factum erat. Et si cõparuerit in dicto termino & fidem fecerit de eo quod petitũ est firma maneat sententia in absẽtia rei lata: & ipse reus audiatur ad defensionem contra intentionem actoris/& copiam omnium iurium productorum per actorem ualeat obtinere ad spacium trium dierum continuorum/ infra quem terminum & in dicto termino opponere ualeat quicqd uult opponere contra prędicta iura actoris. Si uero in primo termino actor, & reus cõparuerit procedatur summarie & q̃ breuius fieri potest / cum hoc q; si reus aliquam opposuerit exceptionem contra iura per actorem producta & exceptionem non probauerit cadat in pœnã unius marchæ pro qualibet exceptione proposita & admissa & super ea dato termino ad probandum & non probata / applicandam actori. Et nihilominus soluat expensas factas in lite. Et habeat locum etiam in iam constitutis dotibus seu iuribus.

De dote soluto matrimonio repetenda. Rub.C.XX

COnstituimus & ordinamus q; ubi emerserit casus dotis repetendæ uel aliorum iurium dominarum/scilicet morgincapii dismontadurarum/& contrapactorum & alioꝝ quorumcunq; ob matrimonium obuenientium repetendorum/ uel p uxorem eius mortuo marito uel per alios quibus dotis restitutio est facienda uxore defuncta. Tunc si uxor reppetit marito defuncto aut ab heredibus mariti defuncti/aut a fideiussoribus qui intercesserint pro dote restituenda & aliis iuribus persoluẽdis quę fideiussio ualere debeat. Et si quidem ab heredibus defuncti:tunc ipsis heredibus citatis legitimæ / & intelligantur omnes legitimę citati siue personaliter inuẽti fuerint prima uice/

siue non inuenti personaliter dum tamen ad domum bina uice citati fuerint/ & eis comparentibus uel contumaciter absentibus siquidem agens fidem faciat per publicũ instrumentũ / uel testes ydoneos/uel alias legitimę de solutione doctis facta parte mariti & aliis iuribus sibi debitis/ tunc reo contumaciter absente detur & dari debeat ipsi agenti nuncius ad accipiendũ de bonis ipsorum heredũ usqꝫ ad integram satisfactionem & solutionem dictæ dotis & omnium iurium prędictorum cum dampnis & expẽsis:nec ulterius audiatur reus nisi uellet probare restitutionem iam factam de dicta dote & aliis iuribus quã facere seu probare teneatur infra.xv.dies continuos. Si autem cõparuerit reus citatus tũc decreta copia instrumenti prędicti statuatur terminus reo petenti decem dierum continuorum ad opponendum & probandum quicquid opponere & probare uoluerit /nec opponere possit aliquam exceptionem nisi falsitatis uel restitutionis eius quod petitum fuerit:seu partis. Quo termino transacto procedatur & puniatur secundũ formã constitutionis pręcedentis quando petuntur dotes. Si autem mulier aut alia persona cui ueniat dotis restitutio:& solutio aliorum iurium: faciẽda ellegerit fideiussores cõueniẽdos pro restitutione dictę dotis & iurium quos conuenire & citare possit ut supra : etiam omissio principali & bonis eius. Tũc procedatur modo & forma suprascripta/quando agitur cõtra heredes defuncti:nec audiantur fideiussores uolẽtes designare de bonis principalis scilicet mariti ipsius mulieris uel eius heredum / nisi ipsi fideiussores designauerint & insolidũ dederint mulieri tantum de bonis mariti eius uel eius heredum expeditis & per heredes mariti possessis q̃tũ fuerit illud quo fideiussores conuicti apparuerint obligati. Et nihilominus se obligent ad manutenendum eidem mulieri dicta bona. /Sed si aliquis appareret : qui assereret se habere potiora iura super dictis bonis / tunc non intelligantur expedita : sed adhuc conuertat se mulier uel alia persona contra fideiussores & eorum bona : quæ bona fideiussorum uendantur & deliurentur modo proximo suprascripto. Et tunc fideiussores cum de suo soluerint uel se manutentores constituerint/habeant talia iura contra bona principalis qualia habeat prædicta domina/ etiã nulla cessione facta.

cum omnibus fauoribus & priuilegiis quæ & qui dominę com/
petere potuissent. Hoc addito ꝙ nõ teneantur dicti principales
& fideiussores dotẽ soluere nisi dña prius præstet ydoneã fide/
iussionem ipsis dotem soluentibus: & recipiẽtibus uice & nomine
omniũ quoꝝ interesse poterit in futuꝝ de dote cõseruanda & re/
stituenda illis ad quos restitutio pertinebit post mortem ipsius
dominę quã fideiussionem si dare non posset / tunc de dicta dote
emantur tot bona ĩmobilia quę pro dicta fideiussione sint obli/
gata/uel aliter prouideatur sufficienter coram iudice autorante
& super hoc decernente: ꝙ soluentes sint securi a damno quod eis
posset incurrere / habita consideratione per iudicem: ꝙ domi/
na quæ forsitan fideiussorem non inueniret non reperiatur pri/
uari ex hac causa quodãmodo cõmodo dotis suę/& habeat locũ
in pendentibus etiam & dotibus constitutis.

De alimentis uxoribus uiduis prętãdis. Ru.C.XXI.

ORdinamus ꝙ si aliquis tenetur ad restitutionẽ alicuius dotis si uelit retinere dotem in se usq; ad annum & diem a die soluti matrimonii ut moris est/tũc possit hoc facere sed teneatur dare de pręsenti dictę dominæ alimenta per totum annum. Si uero noluerit sibi dare alimẽta/uel domina noluerit ab eo recipere: tunc teneatur sibi dare quindecim pro centenario pro primo anno tãtum: quo elapso si debitor dotem per eam pe/titam restituere recusauerit uel non potuerit / teneatur loco ali/mentorum quolibet anno dare dominæ tantũ decem pro cente/nario & nihilominus ipsa domina si uoluerit elapso primo anno dotem repetere possit: & quo casu alimenta præstari debent ibi præstentur ubi iudici uidebitur considerata honestate & condi/tione mulieris.

In quibus bonis fieri debeat dotis restitutio. Rub.C.XXII.

STatuimus ꝙ si dos fuerit cõstituta ĩ pecũia & pecunia fuerit soluta / uel aliqua bona extimata fuerint data in solutum parti mariti pro dicta pecunia promissa: tũc in casu dotis

restituendæ fiat restitutio dotem repetenti in pecunia tantum.

Si uero fuerit ab initio dos cōstituta in fundo dotali ille fundus ueniat in restitutionem statim mortuo uiro. Si autē dos fuerit constituta in pecunia ut supra dictum est: & pecunia non fuerit soluta: sed aliqua bona īmobilia exstimata uel inexstimata fuerint designata coniugibus sub pacto restitutionis dictorum bonorum quandocunq; pecunia pro dote promissa fuerit soluta. Tūc si interim anteq̄ bona redimantur maritus decesserit & extet uxor quæ uelit dotem repetere teneantur & debeant heredes mariti dotem restituere in pecunia tantum. Si autem mortua uxore alius ad quem spectaret dotis restitutio seu repetitio petat sibi dotem restitui tunc illa bona: quæ sunt designata ueniant ad restitutionem tantum. Et habeat locum etiam in iam constitutis dotibus.

De diuisione fructuū dotis soluto matrimonio. Ru.C.XXIII.

SI dotis restituendæ casūs emerserit anteq̄ fructus ex fundo dotali percipiantur illius anni in quo dissolutum est matrimonium: tunc si contentio essent super fructibus qui sunt percipiendi in illo anno talis:modus seruetur: ꝙ pro quāto tempore illius anni quo uir sustinuit onera matrimonii pro rāto fructus prouenientes ex illis bonis percipiant illi qui sunt obligati ad restituendū dotem seu bona.

De forma in alienationem iurium dotaliū seruanda & ꝙ summarie cognoscatur. Rubrica.C.XXIIII.

MVlierum indempnitatibus quibus propter sexus debilitatē & fragilitatam consilii fauor debet exhiberi/consulētes inuiolabiliter decernimus & declaramus ꝙ maritus:uel uxor: uel alia aliqua persona dotes uel res pro dotibus datas uel iuribus dotalibus obligatas non alienent: aut obligationi uel alienationi consentiant in prǽiudicium uxoris constante matrimonio: nisi infrascripta solempnitate & forma seruata: uidelicet ꝙ coram iudicio ordinario intelligente & autorante

aduocatis duobus uel tribus ex proximioribus mulieris ydoneis & prudentibus masculis maioribus.xxv.annis: aut eis deficientibus duobus aliis ydoneis uiris per iudicem & matura deliberatione surrogatis: pręsente marito & uxore personaliter allegeť cā alienationis uel obligationis fiēdæ: & si p dictos proximiores uel alios surrogatos p sacramentū firmatum fuerit talem alienationē uel obligationē fieri oportere propter causam illā euidenter utilem seu necessariam/ uolūtate dictæ uxoris in pręmissis in secretis audita prius per iudicem. Tunc si iudex illam causam legitimam approbauerit alienationi tali uel obligationi fiēdæ suam auctoritatem & decretū interponat. Aliter autem alienatio uel obligatio pręmissa solempnitate non adhibita facta/ quātūcunq; uxoris consensus cum iuramento interuenerit/nullius sit efficacię roboris uel mouēti/ & ipso iure nō ualeat in pręiudicium uxoris & pręsummatur tale iuramentum per uxorem præstitum dolo uel metu exortum ac contra bonos mores & ob mariti reuerentiam uel timorem interuenisse. Et idem obseruetur & pręmissa intelligantur repetita si mulier uel uxor cōsenserit alienationi uel obligationi bonorū mariti sui/ uel consensum per se uel per alium marito alienanti uel obliganti bona uxoris pręstiterit sub aliqua obligatione uel promissione pœnali / ut sic omnia facta in præiudicium uxoris non ualeant/ nec uxoris iuramento firmentur quod pręstitum per dolum metum uel mariti reuerentiam uel timorem & contra bonos mores fore intelligatur ut superius est expręssum. Adiciētes q; super dictis dotibus & aliis iuribus mulierum exigendis & recuperandis/ac super dependentibus & connexis procedatur summarie breuiter simpliciter & de plano sine strepitu & figura iudicii. Insuper inhibemus notariis quibuscunq; q; non seruata forma prædicta/ instrumenta non conficiant super pręmissis/sub pœnam.xxv.librarū curię applicandaꝝ pro quaq; uice qua cōtrafecerint.

De uestimētis & aliis ornamentis dñaꝝ & cęteris q̄ secū portant ad maritū uel donatis tpe nuptiaꝝ. Rub.C.XXV.

ORdinamus q; mortuo uiro uestes: pręparamenta: ornamēta: clanodia: bilisia iocalia: & cætera alia bona mobi-

lia per ipſam dominam ad domum mariti portata / uel eius no/ mine/ ac etiam omnia eidem dominæ donata tempore nuptiarũ ante uel poſt per quamcunq; perſonam / ſeu donata eidem per maritum ſuum ſeu empta uel deputata ad uſum ſeu ornamen/ tum ipſius dominæ / libere & expedite ſine aliquo impedimento dimittantur relaxentur & reſtituantur eidem dominæ ſi extant.

Et intelligantur extare etiam ſi dicta bona fuerint per maritũ pignorata. Et ſi non extant tunc non teneantur heredes mariti uel eorum bona ad emendationem aliquã rerũ non extantiũ.

De bonis uxoris portatis ad domum mariti & quando teſtari poſſit. Rubrica.C.XXVI.

COnſtituimus q; ſi qua mulier uoluerit teſtamentum con/ dere uel codicillos /poſſit & ualeat libere teſtamẽtum uel aliam quãcunq; ultimam uoluntatem condere/ non ob/ ſtante aliqua contradictione mariti ſuper dote ſua ſecundũ con/ ſtitutiones patrię/& hoc quãdo ſe dotauit de bonis ſuis ad ipſam pertinentibus. Poſſit etiam teſtari & codicillari & cauſa mortis donare de omnibus aliis ſuis bonis aduenticiis uel undecunq; ei/ dem obuenientibus. Exceptis rebus ſibi datis per maritum poſt nuptias & non contemplatione nuptiaꝝ/de quibus nullo modo poſſit teſtari niſi ut infra. Item ſuper morgincapio & diſmon/ taduris. Itẽ ſuper omnibus rebus ſuis quas ſecum portauit ad maritũ & de aliis ſibi donatis a marito & ab alio quocũq;:tem/ pore nuptiarũ uel poſt:contemplatione nuptiarum teſtari codi/ cillari & cauſa mortis donare ualeat: dictaq; ultima uolũtas ua/ leat & habeat roboris firmitatem etiam ſi ſit in poteſtate patris/ aui uel proaui paterni & licet nõ fuerit emãcipata. Super dote autem ſibi conſtituta per parẽtes/fratres/ cõſanguineos/uel alios ad quos ſecundum conſtitutiones uel ex pacto dicta dos uenerit reſtituenda nõ poſſit nec ualeat domina teſtari:nec aliquam di/ ſpoſitionem facere/niſi a perſona quæ ipſam dominam de ipſius dotãtis propriis bonis dotauerit dicta dos fuerit legata uel aliter in teſtamẽto relicta/ uel inter uiuos data : quo caſu nõ extãtibus liberis dictę dominæ uel ex eis deſcendentibus ualeat ad libitum

de dicta dote disponere & eis uero extantibus possit disponere prout a constitutionibus est prouisum. Super uestibus autem/iocalibus/clanodiis preparamentis/ornamētis & aliis bonis quibuscunq; donatis uxori uel emptis/seu paratis ad ornamentum uxoris per maritum post tempus nuptiarum non ualeat testari nisi cum consensu mariti. Si autem dicta domina decesserit ab intestato uel sine alia ultima uoluntate omnia per dictam dominam portata ad maritum uel sibi donata per maritū: uel aliū quemcūq; tempore nuptiarum uel post contemplationē nuptiarum uel post tempus nuptiarū per ipsum maritum / remaneant pœnes filios suos masculos:& sua sint/si habet filios & si non habeat filios remaneant pœnes maritum & sua sint/excepta dote/de qua secundum constitutiones patriæ terminetur / & exceptis aliis suis bonis aduenticiis mobilibus & immobilibus/morgincapiis / & de sensuris in quibus debent succedere proximiores. Ita tamē q maritus teneatur sibi facere sepulturā & alia funeneralia suis sumptibus & expensis. Adicientes q dicta bona uxoris ab intestato defunctæ tunc demum marito remaneant quando uxor fuit ad domum mariti traducta.

De acquisitis per dominam maritatam præsumendis de bonis mariti. Rubrica.C.XXVII.

OMnia acquisita p dominā maritatā traductā ad domū uiri constante matrimonio intelligantur & censeantur acquisita de & ex bonis uiri/& ad domū ipsius uiri pertineant/nisi euidentissime probentur illa bona aliūde acquisita.

Quibus creditoribus mulieres ratione dotis suæ præferantur. Rubrica.C.XXVIII.

COnstituimus q pro dotibus cōstitutis ante matrimoniū/uel tempore contracti matrimonii / qñcūq; imminebit casus exigende/restituēde/aut sequestrande dotis/mulieres dotate seu alii dotes repetens occasione dotis in bonis principalis qui dotem cōfessus fuerit se habuisse & in bonis fideiussorū

obligatorum ad dotem restituendam cæteris aliis omnibus creditoribus præferātur/ etiam si sint illi tempore anteriores & ypothechas priores uideant habere. Exceptis aliis creditoribus qui haberēt aliqua bona prędictarum personarū principaliter & fideiussorio nomine ad restitutionem alterius dotis obligata: quo casu priores tempore potiores in iure censeantur esse.

Quot repetentes dotem pręferantur repetentibus morgincapia & alia iura. Rubrica.C.XXVIIII.

ORdinamus q̄ si casus emerserit q̄ dotes repetātur/morgincapia & dismontaduræ per easdem personas / uel diuersas contra bona & super bonis mariti uel fideiussorū q̄ super prędictis primo fiat solutio dotis & contrapactorum/& postea si bona supsint fiat solutio dismōtadurarum morgincapii.

De pręscriptione dotis petendæ uel repetendę & aliorum iuriū. Rubrica.C.XXX.

ORdinamus q̄ si persona cui competit ius petendæ dotis promissę uel repetendę: aut ius petēdi morgincapia dismontaduras uel contrapacta supersederit & distulerit dotem & iura p̄dicta petere uel repetere in iudicio p spaciū.xxv. annorum continuorum: numerandorum a tempore quo pręfata persona petere uel repetere potuit dotem uel morgincapia uel dismontaduras uel contrapacta: talis lapsus temporis inducat præscriptionem & ipso iure talis persona priuetur iure petendi & repetendi dotem & iura prędicta. Saluo q̄ minoribus. xiiii. annis utriusq̧ sexus ipso iure nulla talis currat præscrptio toto tempore: quo fuerint in dicta minori ętate. & nisi toto tempore uel maiori parte temporis dictorū.xxv. annorum fuerit absens a pr̄ia foriiulii persona petens uel repetens dotem uel iura prędicta/quo casu pręscriptio prędicta nō currant/sed postq̄ reuersa fuerit in patria foriiulii currat dicta pręscriptio contra eam omni tempore computato quo fuerit in patria antedicta.

De reſtitutione dotis facienda filio præmortuo matri uel poſt. Rubrica.C.XXXI.

ORdinamus ꝙ filio uel filia decedente in pupillari ętate poſt obitũ matris / non ſuper ſtitibus aliis fratre uel fratribus uel ſororibus ex eiſdem parentibus coniũctis defuncto/dos reuertatur & reſtituatur ei qui dotauerit uel eius heredibus/ aut illis quibus dotis reſtitutio eſt facienda. Si uero filius maior.xiiii.annis uel filia maior.xii.deceſſerit poſt mortem matris.Dos matris cenſeatur patrimonium ipſius filii uel filiæ: de qua ipſe filius uel filia poſſit teſtari & diſponere ſecundum eius libitũ uolũtatis: patre mortuo ante filiũ uel filiã:pater uero ſuperuiuens ipſius dotis habeat uſumfructũ. Sed ſi filius maior.xiiii.ãnis uel minor: uel filia maior.xii.uel minor deceſſerint ante matrẽ tunc dos reuertatur ad proximiores uel alios quibus dotis reſtitutio eſt facienda de iure : & idem ſeruetur in dotibus auię uel pro auię & cęterarũ aſcendentium: ſalua tamen diſpoſitione duarum conſtitutionum infra proxime ſequentium : & cõſtitutiõis de ſucceſſionibus abinteſtato quibus in caſibus ſuis non intelligatur aliquo modo derogatum.

De filiabus & aliis deſcendentibus femini ſexus in teſtamento pręteritis. Rubrica.C.XXXII.

VT hereditates ſecundũ defunctoꝝ uoluntates in maſculis domus conſeruentur.Ordinamus ꝙ ſiquis debite cõdito teſtanento deceſſerit relictis ſuperſtitibus filiis maſculis/ uel relictis aliis deſcendentibus maſculis ex linea maſculina defuncti/ ſeu relictis aſcendentibus maſculis/ uel relictis ipſius defuncti fratribus maſculis/uel fratrum defunctorũ filiis maſculis: & aliquo ſeu aliqbus ex pręd ictis maſculis inſtituto uel inſtitutis heredibus tunc filiæ perſonę defunctę:& neptes & aliæ feminini ſexus deſcẽdentes quæ nõ fuerint heredes inſtitutę ab hereditate defunctę perſonę repellantur etiam ſi non fecerint finẽ & remiſſionẽ de hereditate ipſius defuncti. Ita tamẽ ꝙ ſi dictę filię uel neptes aut alię feminini ſexus deſcẽdẽtes/ quas perſona defun-

cta alimentare dotare & nuptialibus fulcimentis fulcire tenebatur/maritatę & dotatę non sunt / uel dotes seu fulcimenta debita soluta non fuerint : tunc per institutos heredes defunctę personę sufficienter & ꝓut iudici uidebitur alantur & alimententur. Et cum sint uel fuerint ętatis nubilis maritentur & dotentur & dotes & fulcimenta debita soluantur ac fulcimentis congruentibus fulciant/secundũ qualitatem & quantitatem hereditatis / ac etiã statum & conditionem maritandarum & locorum consuetudinem laudabilem. Si uero non extarent prædicti descendentes masculi/seu ex linea masculina personæ defunctę nati uel ascendentes masculi seu fratres aut fratrum filii masculi/tunc saluum sit ius filiabus defunctæ personæ neptibus & cęteris ut supra feminini sexus descendentibus/uidelicet ꝙ si nõ sunt maritatæ uel non dotatę:& eis non sit in testamento personę defunctę tantum relictũ iure institutionis/ uel legati aut fideicommissi ꝙ maritari cõmode ualeant & dotari/tunc ius rumpendi testamentum personę defunctę si in ipso testamento indebite fuerint pręterite uel ex hereditate/competat.Et ad ipsius personę defunctę hereditatem pro parte eis debita admittantur / aut si minus q̃ debitũ uideatur relictum sit / ut supra dictum est/agere possint illico cum fuerint nubilis ætatis ad supplementum competentis dotis constituendę & fulcimentorum iuxta uires hereditarias etiam nundum matrimonio contracto & illud consequi/& de pręmissis libere quãdocũq; secundum formam iuris cõmunis disponere ad sui beneplacitum. Quo casu nihilominus legata ad pias causas facta in dicto testamento q̃uis rupto persoluantur/& in pręmissis casibus summarie:procedi possit: & quolibet tempore/ etiam si dies extiterint feriati.

De legatis filiabus & aliis mulieribus ab hereditate exclusis.
Rubrica.C.XXXIII.

ORdinamus ꝙ filiæ neptes & aliæ descendentes feminini sexus/quibus per patrem uel alium ex ascendentibus est aliquid in testamento uel alia ultima uolũtate seu legati uel fidei cõmissi relictum:tali relicto debeant esse contentæ q̃uis

sit minus legitima eis iure naturæ debita. Ita q̄ propterea ipsius defuncti non ualeant rumpere testamentum : dum tamen illud relictum sit tantũ q̄ cum eo congrue maritari & dotari ualeant & fulciri secũdum qualitatem hereditatis ac condictionem maritandarum:quo casu si legatum seu relictum tantum non fuerit agere possint:& teneantur heredes defuncti prestare & tantum ipsi relicto supplere q̄ se ualeāt maritare dotare pariter & fulcire/ testamento in ceteris partibus firmo remanente. ¶ Declarantes q̄ relicta nomine dotis seu occasione matrimonii intelligantur esse pura & non condictionabilia in casibus supradictis cum ad nubilem mulieres etatem peruenerint aut in ea sint constitute:& libertatem disponendi habeant secũdum ius commune : prout in precedenti constitutione continetur.

De heredibus cõpellendis alimentare maritare fœminas ratione sexus ab hereditate exclusas. Rubrica.C.XXXIIII.

QVoniam superius per duas constitutiones precedentes mulieres ratione sexus ad hereditatem nõ admittuntur secundum ius cõmune. Ordinamus q̄ ne heredes matrimonia & dotiũ & preparamentorum seu fulcimentorũ prestātiones dolo uel negligentia trahant in longũ & ultra debitũ ad quas tenent. Quot si ipsa mulier fuerit ætatis nubilis ad eius uel alicuius sui attinentis instantiā & requisitionem per iurisdictionem loci ubi residet heres uel domicilium habet/præceptum fiat heredi:quod in scriptis redigatur/ q̄ usq; ad annum a die precepti facti ipsam mulierem debeat maritasse/dotasse/& fulcimentis ut continetur in prefatis constitutionibus fulciuisse/ & nihilominus teneantur interim eam alimentare/ & congruum uictum & uestitum præstare q̄ si heres predicta infra annũ non impleuerit elapso anno statim infra.xv.dies teneantur & debeāt heredes/& ita per iurisdictionem loci cõpellantur deponere pœnes unum bonum ac fidelem & ydoneum merchatorem per iudicii officiũ eligendũ tantā pecunie quātitatē/cũ qua cõsideratis hereditatis facultatibus dotari decenter: & fulciri ualeat & omne lucrũ ex ea pecunia proueniens sit interim ipsius mulieris mari

tandę ꝙ ſi infra dictum tempus dictum depoſitũ non fecerit ſufficienter. Tunc tot de bonis ipſoꝝ heredũ ſeu hereditariis uendi poſſint illico ad incãtũ omni ſolempnitate remota/ex quibus tantæ pecunię quantitas redigatur. Aut ſi iudici uidebitur fore utilius mulieri tot de melioribus bonis imobilibus ipſius heredis uel hereditariis in electione mulieris eidem mulieri inſolutũ aſſignentur: & heredes de euictione teneãtur/& in caſum euictionis ſe obligare debeant: & nihilominus etiã prefati heredes interim donec mulier maritabitur debeant eam alimentare ueſtire ac ſecundum eius condictionem & ſtatũ honorifice & beniuole pertractare. Et quia contingere poſſet ꝙ cauſa uitãdi odia & inimicitias heredũ tam mulier maritãda q̃ attinentes & eius amici circa talia nollent inſiſtere: mãdamus ꝙ ex mero officio iuriſdictionis congruentis etiam nemine inſtante & petente poſſit per iudicem inſtari prouideri & executioni mãdari quo ad fauorem mulieris in omnibus & per omnia ut ſuperius eſt prouiſum.

Adicientes ꝙ in omnibus caſibus in quibus mulieres dotari & fulciri debent per heredes omnia bona hereditaria & etiam alia bona ipſius heredis ſint ipſo iure obligata & ypothechata dictę mulieri pro dote & fulcimentis & alimentis p̃ſtandis/& ꝙ nulla alienatio dictorum bonorum fieri poſſit in præiudicium ipſius mulieris. Si tamen heredes hereditatem debite cum beneficio inuentarii acceptarent & illud legitimę cõficerẽt/tunc ſola bona & iura hereditaria mulieribus ſuper pręmiſſis tacite intelligãtur ypothechata & nõ alia bona heredũ. Et in pręmiſſis procedatur diebus etiã feriatis & cognoſcatur ſũmarie ſimpliciter breuiter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicii & omni iuris ſolẽpnitate/appellatiõe uel nullitate remota. Nec per mulieres diſpoſitioni & beneficiis huius conſtitutionis & durarũ pręcedentium renunciari poſſit quoquo modo: etiam cũ iuramento: quod contra bonos mores ſi interuenerit pręſtitũ pręſummatur.

De tutoribus dandis & curatoribus. Rubrica.C.XXXV.

ORdinamus pro cõmoditate minorũ ꝙ ſi aliqua perſona amoris aut pietatis intuitu: ſeu quia agere intendat cõtra

aliquem pupillum uel pupillam tutore carentem: eidem minori petierit de tutore ydoneo puideri: teneatur & debeat iuriſdictionem debitã habens ex debito ſui officii requiſitus tali minori de tutela ydonea prouidere. Inquirendo ſcilicet primo de matre & auia nõ maritatis: ſecũdo de maſculis proximioribus talis minoris ex linea paterna ſi ydonei poſſunt reperiri quibus deficientibus inquirantur alii magis ydonei per lineam maternam: aut ſi iudici uidebitur duo ydonei ex utraq; linea tutores deputentur: quibus deficiẽtibus alius extraneus tutelam ſubire cogatur. Et ſi quidem nominatus in tutorẽ & ad ſubeundũ talẽ tutelam citatus perſoñaliter: uel ad domum bis non uenerit infra ſpacium decem dierum continuorum ad acceptandũ tutelam: uel ad proponendum excuſationes: ꝙ ulterius non audiatur excuſans ſed procedatur ad compulſionem contra ipſum ut tutelam ſuſcipiat ſub pœna & pœnis multiplicãdis prout iudici uidebitur pignoribus captis & uenditis. Si uero comparuerit & pro uitanda tutela aliquas excuſationes propoſuerit quę per iudici declarationem ſint reiectę: tunc compellatur tutelam ſubire cum pœna & pœnis prout ſuperius expręſſum eſt. Statuentes inſuper ꝙ nullus tutor poſſit agere contra pupillum ſuum durante tutela: quo caſu interim ipſi tutori nulla currat pręſcriptio. Nulluſq; minor ãnis.xxv.tutor decernatur. Decernimus quoq; ꝙ curator uel actor ad lites & cauſas tantum conſtitutis non teneantur de aliquo facere inuentariũ/ſed tempore conſtitutionis teneatur iurare utilia minoris facere/& inutilia circa litem prętermittere.

De curatore dando hereditati ſeu aliis bonis iacentibus. Rubrica.C.XXXVI.

NE hereditates ſeu bona alia iacentia. Adminiſtratoribus iuridicis carentia prolabãtur. Statuimus ꝙ ſi contigerit aliquam hereditatem/ſeu aliqua alia bona fore iacẽtia / petentibus creditoribus uel aliis quorum intereſſe põt: dari debeat curator ipſis bonis ſeu hereditati: ydoneus & ſufficiens: qui inuentarium facere teneatur a die ſuæ creationis.uſq; ad.xv. diem publica proclamatione pręmiſſa in loco ſolitę habitationis

defuncti/cuius erant bona: uel alterius habētis. Quot si aliquis uult interesse confectioni dicti inuentarii: debeat talibus diebus horis & locis certis interesse ad uidendum dictum inuentarium confici. Et ad allegandum quicquid uolunt super rebus & iuribus in dicto inuentario describendis. Quod inuentariū publicare teneatur coram iudicio infra dictos dies. Et nisi modo & forma prædictis inuentarium confecerit contra eum procedi possint/sicut procedi potest contra tutores secūdū formam constitutionum inuentarium non conficientes.

De inuentariis a tutoribus uel curatoribus conficiendis. Rubrica.C.XXXVII

VTilitati pupillorum & minorū prouidere cupientes presenti constitutione decernimus.ꝙ quicunq; datus fuerit. Tutor in testamento si presens fuerint testamento & non contradixerit: censeatur statim post mortem defunctæ personæ tutelam acceptasse: & eam subire cogatur: nisi post testamentum nouæ causæ legitimæ per iudicium comprobandæ super non administranda tutela superuenerint. Et nisi fuerit uxor defuncti quę forte tunc ob mariti reuerentiam ei contradicere ausa nō fuerit: quo casu nisi post mortem defuncti infra qndecim dies se nolle tutelam subire declarauerit tutelam assumpsisse censeatur. Si uero tutor per testatorem assignatus presens non fuerit/tunc teneatur a die qua sciuerit se tutorem datum usq; ad decem dies tutellam predictā acceptasse/uel excusationes legitimas coram iudicio proposuisse. Omnes uero tutores tam testamētarii q̄ etiam datiui/ac etiam curatores dati ad negocia infra triginta dierum spacium a die acceptationis uel declarationis de administranda tutella uel cura per iudicem factæ computandorum/teneantur & debeant toto posse fideliter & plene confici facere per sufficientem notarium inuentariū de omnibus bonis mobilibus & immobilibus iuribus & actionibus debitis & creditis pupilli uel pupillę pupillorum uel adultorum quoꝝ tutellam uel curam gerunt: quæ & quas bona fide inuenerint in hereditate. Salua tamen semper ueritate/ qua uti possint bona fide coram iudicio

in detrahendo non bene apposita per errorem. Et in adiciendo quæ postea in eorꝫ noticiam peruenissent. Ad quam inuentarii confectionē conuocare teneatur & teneant duos de magis ydoneis & melius informatis ex attinētibus uel affinibns pupilli uel pupillorum uel adultorum. uidelicet unum ex parte patris. Aliū ex parte matris/ qui sub pœnis per officium iudicii imponendis confectioni dicti inuentarii pro cōmodo minorꝫ adesse cogantur & si per aliquod tēpus conuocati forent contumaces/ aut si subesset alia causa legitima per iudiciū comprobanda per quam inuentarii confectio retardaretur ꝙ illud tempus in pœnā tutoris uel curatoris ei nō pręiudicet: sed de medio subducatur. Quod quidem inuentarium cōfectū teneantur & debeant administratores trāsactis. xxx. diebus prędictis usqꝫ ad octo dies postea secuturos inclusiue publicare corā iudicio eius de cuius bonis inuentarium fuerit confectū. Ad quam publicationem teneantur tutores uel curatores conuocare illos qui ut supra fuerint conuocati confectioni inuentarii. Si uero ex attinentibus uel affinibus dictorum pupillorum uel adultorꝫ non reperirentur persone sufficientes & habiles ad inuentarii prędicti confectionem/ tunc teneatur tutor uel curator cōparere in iudicio & petere ad id deputari duos ydoneos uiros / quos iudex ex informatione habita putet esse sufficientes & informatos de uiribus hereditariis. Si autem dictum inuentarium dicto modo non fuerit dolo uel lata culpa administratoris cōfectū nihilominus possint administratores in iudicio experiri & per creditores minorum conueniri: & non obstante contumacia iudicialiter procedi. Et quicquid actū fuerit in fauorem minoris habeat roboris firmitatem ad utilitatē minoris: & pręiudicium aduersarii. Et similiter quicquid actum fuerit contra administratorem pręfactum habeat etiam roboris firmitatem: quoad pręiudicium eius & in bonis ipsorū administratorꝫ fiat executio sententię: quę apparet lata contra minorem etiam si iuste lata foret/ non autem in bonis minoris / immo q̄tū ad minorem & eius bona censeatur sentētia nulla. Nisi aliter ex euidēti & honesta causa iudicio statuendum uideretur in subueniendo administratori. Si uero elapso tempore conficiendi inuentarium creditores pupillorum / uel aliqui eorum attinentes/

affines:uel amici coram iudicio proposuerint ipsos administra/tores non esse soluendo:& inuentarium non confecisse. Tūc pos/sit & debeat dictus administrator ad instantiam prędictorū/uel ex officio iudicis remoueri & de alio prouideri si utilitati euidēti minoris cognitum fuerit expedire: aut etiam sub pœnarꝫ multi/plicatione imponi possit administratori inuentariū ut supra de/bite conficiatur pro utilitate minoris. Et nihilominus si interim factus foret processus uel aliquid contra eum tanꝗ contra ad/ministratorem obtentum fuerit/ illud ualeat quo ad eius pręiu/dicium & non in detrimentū minoris: & in eius administratoris bonis fiat executio/ siue ab administratiōe eū remoueri cōtingat siue de alio prouideri aut etiam si in administratione remanserit/ nisi ut supra:aliter religioni iurisdicentis ex causa statuendū ui/deatur. Sed ī omnibus predictis casibus remaneat ius suū saluū creditori in his quæ recuperare non potuit ab administratore/ contra bona minoris/ inchoādo tamen contra eū de nouo litem/ non autem uigore obtentorum contra administratorem præfa/ctum. Insuper declaramus ꝙ tutores teneantur inuentariū con/ficere & curatores secundum modum antedictum etiam si con/fectio inuentarii per testatorē fuerit directe uel indirecte uetita uel remissa/ quę uetatio uel remissio si per quēcunqꝫ facta fuerit ipso iure non ualeat.

De ratione redenda per tutores / uel curatores singulis annis. Rubrica. C.XXXVIII.

AD hoc ꝗtum fieri potest ut bona & iura minorū conser/uetur/ hac salubri cōstitutione decernimus ꝙ omnes tu/tores & curatores ad negocia annis singulis teneatur a prima die quadragesime usqꝫ ad mediam quadragesimā in scri/ptis producere & reddere debitā rationem suę administratiōis: coram illo iudicio / uel deputatis ab eo sub quo personę existētes sub tutela uel cura habitant:& domicilium uel forum habent:ꝙ si ipsi administratores impedimento aliquo legitimo per iudiciū comprobando nequiuerint in dicto termino congruentem red/dere rationem / teneatur postea reddere a media quadragesima

uſq; ad dominicam oliuarum: quæ quidem ratio pręſentibus ipſis pupillis cum infantiam exceſſerint/ uel adultis pręſentibus reddatur: in pręſentia duorum ex proximioribus magis ydoneis ipſorum minorū / uno: uidelicet ex parte patris: alio ex parte matris melius in formatis/ de condictionibus facultatum ipſorū minorum conuocandis: & ſi expediet per pœnarum impoſitionem compellendis per iudicium ad inſtantiam adminiſtratorū uel etiam ex mero iuriſdictionis officio: & ſi tot uel tales non inueniantur: tūc deputentur duo alii boni uiri: qui ſint affinitate: uel amicitia coniuncti dictis minoribus/ qui interſint dictæ rationi reddēdæ: & in ſcriptis redigendę: ut ſemper apparere poſſit. Et ſi quidem coram iudicio bonam reddiderint rationem / in officio perſeuerent/ aliter autem ab officio remoueātur & per iudiciū ſufficiēter ipſis minoribus debeat prouideri. Et ulterius teneātur reſarcire omnem dampnum & intereſſe ipſius minoris / uel aliter indemnitati ſue debeat prouideri. Ita tamen q̄ propter dictam redditam rationem nullum pręiudicium minoribus generetur: quin eorum adminiſtratores teneantur tempore finiti officii ſui generalem ſuę adminiſtrationis reddere rationem. Et prędicta uendicent ſibi locum etiam in curatoribus prodigorū ſeu furioſorum. Firmiter ſtatuentes q̄ onus rationum reddendarum per teſtatorem uel alium quēcunq; directe uel indirecte cum pœnis uel ſine pœnis remitti non poſſit uel aliter prohiberi.

De adminiſtratione interdicenda diſſipantibus bona ſua. Rubrica. C.XXXVIIII.

Conſtituimus q̄ ſiquis apparuerit ex declaratione p iudicium in ſcriptis facta bonorum ſuorum diſſipator uel prodigus. poſtq̄ per attinētes ſeu amicos ſuos: aut famam publicam hoc fuerit in noticiam iuriſdictionis deductum/ ſuper quo etiā poſſit ex me ratio officio inquiri / poſſit & ualeat & debeat interdici publice illi prodigo. uel diſſipatori bonorum ſuorum adminiſtratio: & eidē curator detur/ ſine cuius auctoritate & cōſenſu non ualeat ſe obligare / neq; debita cōtrahere: aut bona ſua ſtabilia aliqualiter obligare uel diſtrahere/ niſi pro euidenti utili-

tate:aut urgente necessitate: necesse fuerit de bonis eius obligari uel alienari/ quo casu fieri possit adhibita solẽnitate quæ in alienatione uel obligatione bonorum minorũ requiritur obseruari.

Administratores autem prædicti ad confectionem inuentarii & administrationis suæ rationem reddendam teneantur prout cęteri administratores tenentur de quibus in duabus supra proximis constitutionibus est exprẽssum.

De sublatis obligationibus quas usurarii & alii exigebant. Rubrica.C.XL.

Quia quędam pestifera & damnosa in patria foriiulii abusio inoleuit.ꝙ q̃do fit cõtractus aliquis mutui:uel depositi creditores nõ cõtẽti obligationibus in patria antiquitus cõsuetis/ alias in exquisitas obligationes inuenire conantur uidelicet.ꝙ tã fideiussores:q̃ principales se obligent:ꝙ si mutuum uel depositũ in contractu contentũ in statuto termino non soluerint teneantur intrare hostariã aut exire patriã: & non redire ad patriã donec mutuum / uel depositum huiusmodi cũ dampnum & expensis non fuerit persolutum.Ex qua inepta adinuentione nonnullę domus. Nobilium & cõitatũ foriiulii destructę sũt & destruũtur: propter ꝙ statuimus ꝙ nullus creditor quicũq; sit:& quocũq; nomine mutuet:possit uel debeat ab aliquo de foroiulii recipere/ꝙ obligãtes se principaliter uel fideiussorio nomine intrent hostariam uel teneantur exire patriam foriiulii: seu aliquam similem inhonestã obligationem pręter iura/ cõia : nec principales aut fideiussores obligationibus huiusmodi etiam cum iuramento se ualeant obligare. Quod si secus fuerit factũ huiusmodi obligationes sint nullius ualoris & firmitatis. Et nihilominus notarius conficiens instrumentũ ab officio notariæ per biennium sit suspensus: & si tale iuramentum pręstitũ fuerit contra bonos mores extortum:& pręstitum censeatur.

De usurariis. Rubrica. C.XXXXI.

VT usurariorũ maligna uoracitas refrenetur statuimus ꝙ quilibet persona mutuãs sub usuris per se uel aliũ: cuiuscunq; condictionis existat/ factis publicus instrumentis: uel scripturis priuatis de manu debitoris/ uel alterius eius uolũtate: adhibita uel non adhibita aliorum testium subscriptione/ ipsis obligationibus seu instrumentis & scripturis priuatis uti ualeat usq; ad quinquennium tantum & non ultra: a die obligationis contractæ numerandũ. Et talia instrumenta seu scripturæ priuatę elapso dicto quinquẽnio sint ipso iure irrita & cassa & nullius momenti & pręscriptum esse intelligatur dictis obligationibus quo ad totale ius agendi uel excipiendi & obligationem bonorum. Nec per aliquas conuentiones partium aut renunciationes & iuramenta debitorum: possit in contrariũ prouideri quominus pręd icta uendicent sibi locum. Et iuramenta talia contra dispositionem huius constitutionis pręstita per fraudem extorta & cõtra bonos mores pręstita pręsummantur. Declarantes ꝙ omnes contractus quorũcunq; usurariorũ publicorum: & si non teneantur banchum usurarum notorium concepti in eorum personas/ uel in personas existentium de eorum familia intelligantur & præsummantur fore de duplo. Statuentesq; illũ intelligi fore & probari plene publicum usurarium qui saltem per tres testes ydoneos probatus fuerit/ ꝙ pecunias sub usuris mutuauerit: etiã si pręfati testes sint in suis testimoniis singulares/ & in facto proprio deponentes/ dum tamẽ iurent se alicuius commodi proprii prętextu non testificari.

De promissione restitutionis bonorum fiende infra certum tempus. Rubrica. C.XXXXII.

STatuimus ꝙ de promissione facta per emptorẽ de uendendis seu retrouendendis uel etiam restituendis bonis stabilibus uenditori pro pręcio quo uẽdita fuerit seu alio ad specificatum tempus uel non specificatum si pecunia daretur: licet de huiusmodi promissione seu pacto inter non eos fuerit confectũ

publicum instrumentũ:tamen ualeat probari per testes ydoneos infra.xv.annos a tẽpore promissionis huiusmodi. Sed ultra.xv. annos probari possit per instrumentum & non aliter. Nec talis contractus reputetur feneraticius si iustum præciũ interueneric uel quasi. Et habeant locum in præteritis contractibus pendentibus & futuris.

De castris. Rub.C.XLIII.

NVllus possit uẽdere obligare:uel aliqualiter alienare:seu dare alicui forensi suą castra munitiones fortilicia : uel loca suspecta. Et si cõtrafactum fuerit talis alienatio nõ ualeat/ sed bona sic alienata libere cedãt cui de iure cedere debẽt/ ac si alienans decederet intestatus & trahatur etiã ad preterita.

De testamentis. Rubrica.C.XLIIII.

COnstituimus ad hoc ut ultimæ uoluntates defunctorum non ualeant defraudari:q; in testamentis:quę fieri contigerit in terris muratis uel castris:aut suburbiis suis septẽ testes secũdum iura ciuilia debeãt adhiberi. In testamentis uero in uillis cõditis numerus quinq; testiũ sufficiens censeatur. Quę uero in codicillis & in relictis ad pias causas per iura ciuilia:uel canonica sunt sancita debeant obseruari.

De successionibus abintestato. Rubrica.C.XLV.

VT paternæ:& cęterorum masculorum superiorꝝ diuiciæ in masculorꝝ posteritatem perueniant per quam honor familię solet conseruari: ac auorum plęrunq; fieri longa memoria/antiquis constitutionibus inherentes. Statuendo sancimus.Quod si quis masculus sine testamento:uel abintestato aut intestatus decesserit ad ipsius successionẽ & hereditatem admittantur primo ipsius defuncti filii masculi/ deinde cæteri descendentes masculi nati ex linea masculina defuncti. Ita uidelicet q; pares in gradu pariter succedant:& qui prior est in gradu prius

admittatur ad successionẽ: exclusis gradu posterioribus. Saluo ꝙ si simul cum filiis masculis defuncti/extarent ex filio uel filiis premortuis nepotes uel pronepotes masculi / uel alii masculi ex eis descendentes ꝑ lineã masculinã/illi nepotes uel pronepotes & descendentes masculi ut supra una cũ filiis uel aliis descẽdẽtibus masculis per lineam masculinã ad successionem defuncti ascen/dentis recipiantur/ita ꝙ successio in descẽdẽtes masculos ut su/pra deferatur in stirpes & non in capita. Et si dicto ascendenti ut supra defuncto sine testamento filii aut descendentes masculi ut supra ex linea masculina non extarent/tunc si supersint ascen/dentes masculi ex linea masculina, Et dicto defuncto supersint fratres eius masculi: ex utroq; parente uel ex patre tantum con/uincti. Tũc dicti ascendentes proximiores in gradu una admit/tantur cũ dictis fratribus defuncti ad eius hereditatem diuiden/dam pariter inter eos / sic uidelicet ꝙ dictorũ proximorꝫ ascen/dentium & dictorum fratrum singuli æqualem habeant in here/ditate portionem. Et si cum dictis ascendentibus aut defuncti fratribus extarent etiam filii masculi fratrum defunctorum tunc ipsi etiam quotcũq; sint ad successionem defuncti admittantur in stirpem cum patruis suis prędictis & dictis proximioribus ascendentibus. Si uero nõ supersint dicti ascendentes masculi/ nec descendentes masculi ex linea masculina/nec etiam defuncti fratres masculi. Tunc si extant fratrum filii ipsi admittantur ad hereditatem defuncti patrui diuidendam inter eos in stirpem & nõ in capita similiq; modo patrui per lineam masculinam con/uincti succedant nepotibus eorum masculis sine testamento de/cedentibus nõ relictis descendentibus uel ascendentibus aut col/lateralibus ex linea masculina ut supius est expressum. Quibus casibus filiæ eo modo defuncti ut superius dictum est & cæteræ fęminini sexus ex eo descẽdẽtes: ac descẽdẽtes ex eis mulieribus cuiuscũq; sexus existant. Ac masculi ex ipsis fęminis descenden/tes/ad successionem uel hereditatem/seu aliquam partem ipsius hereditatis prędictæ personæ eo modo defunctæ nullatenus ad/mittantur. Sed potius per supradictos masculos descendentes & ascendentes masculos: seu collaterales masculos supradictos sint exclusæ. Adicientes etiã ꝙ matres/auiæ & prouię intelligantur

esse exclusæ a successione filiorum masculoꝝ:& nepotum suorū:
extantibus masculis supradictis/seu aliquibus ex eis/& heredita/
tem defuncti secundum ordinem prędictū adeuntibus. Volu/
mus tamē & sic statuimus ꝙ filiæ dicti defuncti & cęterę femini
sexus/quę de bonis defuncti maritari debent & ex eis maritandi
ac dotandi onus incūbit:per prędictos masculos succedentes cū
fuerint ætatis nubilis debeant maritari : & si dotatæ non fuerint
debeant dotari : & fulcimentis : ac præparamentis nuptialibus
iuxta consuetudinem & uires hereditarias fulciri. Ac etiā anteq̄
ad domum maritorū sint traductę debeant alimentari ex bonis
dictę hereditatis/iuxta qualitem & q̄titatem bonorum / ac statū
& conditionem earum dominarum maritandarum/& si dotatæ
congrue fuerint : ac præparamentis nuptialibus fulcitæ/nihil de
ipsa hereditate petere possint. Vbi uero nō extarent heredes su/
pradicti masculi descendentes per lineam masculinam/& ascen/
dentes prędicti masculi ac collaterales ex linea masculina ut su/
pra dictum est/tunc fœminæ descendentes admittantur ad suc/
cessionem cum gradus prerogatiua in bonis supradicti masculi
defuncti sine testamento. Et similiter ex ipsis fœminis descendē/
tes: ut pares in gradu pariter succedant / & priores in gradu isto
casu secundū ius cōmune prius succedant. Et ꝙ in supradictis
casibus in quibus filię seu fœminę ex eis descendētes sint exclu/
sæ uigore pręsentis constitutionis ab hereditate dicti defuncti
masculi per supradictos masculos connumeratos uidelicet ascē/
dentes/collaterales:masculos per lineam masculinam proceden/
tes:habere debeant de hereditate defuncti de qua agitur tantum
q̄tū est sua legitima de iure cōmuni in ipsa legitima computatis
dote constituta seu constituenda & pręparamentis nuptialibus
constitutis : seu constituendis. Et si contingeret ꝙ supradicti
omnes masculi connumerati ascendentes uidelicet & collatera/
les tantūmodo qui mulierem a supradicta hereditate contra iu/
ris cōmunis dispositionem excluserint:decederent ex testamento
uel abitestato sine filiis masculis uel nepotibus masculis ex ipsis
filiis masculis procedentibus / ꝙ tunc tota hereditas illa quæ ad
illos masculos excludentes mulierem peruenit:deueniat & deue/
nire debeat in dictas filias exclusas : & personas ex eis filiabus

descendentes exclusas ut supra / salua in hoc ultimo casu prerogatiua gradus. Declarantes insuper pro commodo dominarũ ꝙ omnia disposita & determinata in constitutione supra in hoc uolumine inserta quę incipit, quoniam superius per duas constitutiones pręcedentes & positas sub rubrica de heredibus compellēdis alimētare/maritare & dotare fœminas & cętera/ debeāt obseruari ĩ casibus supradictis ubi abintestato succeditur/ & ubi pro fauore mulierum supradicto modo exclusarum ipse mulieres exclusæ pręrendere possent dictam constitutionem & eam allegare in earum beneficium tantũ in aliqua sui parte/ ita ꝙ ea quæ in sui beneficiũ ibi sunt statuta etiam hic obseruetur/ & non ea quę quoquo modo sibi pręiudicēt. Et ĩ pręmissis casibus intestatus/uel abintestato/uel sine testamēto decessisse intelligatur qui nullum condidit testamentũ/ uel de iure condere non potuit ratione ętatis/uel alterius impedimenti/aut si testamentum condidit ꝙ postea ad causam intestati quoquomodo sit deductum. Et in casibus per hanc constitutionem expresse omissis stetur dispositioni iuris cōmunis. Nec possint ipse mulieres in earum detrimentũ aliquomodo facere finem uel remissionem/aut quietationem aliquam cōtra dispositionem pręsentis constitutionis/ uel alicuius partis ipsius/etiam cum pœna uel iuramento aliquo/ quod per maliciam & cōtra bonos mores si interuenerit pręstitũ intelligatur. Nec huic constitutiōi in illis partibus quę fauorem mulierum continet/ aliquomodo renuntiari possit etiam cũ iuramento directę uel indirectę/ quod contra bonos mores si interuenerit pręstitum pręsumatur ut supra.

De hereditatibus & inuentariis. Rubrica.C.XLVI.

VT obuietur fraudibus quas quādoꝗ perpetrare contingit in acquisitione hereditatum cum beneficio inuentarii & ipsius confectione: statuimus ꝙ si qua persona adire uoluerit hereditatem aliquā / aut ipsi hereditatis se imiscere cũ beneficio inuentarii/ hoc facere nō possit / nisi corā iurisdictione cui subiecta erat persona defūcta/de cuius hereditate agitur: sed talis uolens adire uel immiscere cũ beneficio inuentarii/ teneatur

coram dicta iurisdictione eandem hereditatem adire uel ei se im-
miscere infra.xx.dierum spaciũ a die mortis defuncti exclusiue computandorum / & tunc ibidem assumpta tali hereditate / per iudicium deputetur unius sufficiens notarius non suspectus/ qui totum inuentarium cõscribat de omnibus bonis/ iuribus/ & rebus totius hereditatis de qua agitur/& prestat talis acceptãs hereditatem ibidem sacramentum q omni dolo fraude & malicia remotis / fideliter describi faciet in inuentario omnia & singula bona hereditaria/tam mobilia q̃ immobilia / iura & actiones ac debita & credita spectantia & pertinẽtia ad dictam hereditatẽ que ad ipsius heredis noticiã peruenire cõtigerint. Quod quidem inuentariũ teneatur heres inchoare mediare finire & publicare infra terminum.xxx.dierũ post diem acceptate hereditatis numerandorũ. Teneatur insuper talis heres per octo dies ante publicationẽ inuentarii. preconizari seu proclamari facere publice & alta uoce/ q omnes creditores & legatarii & qcũq; quorum interest compareant tempore & loco determinatis in quibus facienda est publicatio coram iudicio / coram quo facta fuit hereditatis acceptatio. Predictis uero per heredem non obseruatis/aut aliquibus rebus in inuentario describendis ex fraude/ uel malicia heredis non positis sed omissis / inuentarii confectio eidem nihil prosit/& omnibus creditoribus & legatariis teneatur insolidũ perinde ac si hereditatem sine beneficio inuentarii acceptasset. In minoribus autem predicta uendicent sibi locum postq̃ de tutore uel curatore legitimæ sit prouisũ. Mulieribus uero maioribus ob sexus fragilitatem & iuris ignorantiam quibus aliqua hereditas sit delata.xxx.dierũ connumerandos a die mortis defuncte persone exclusiue imptimur ad ipsius acceptationẽ faciendã cũ beneficio inuẽtarii ut superius est expressum.

De mittendis in possessionem hereditatis defuncti.
Rubrica. C.XLVII.

COnstituims q si quis comparuerit coram iudice & petat se põi in possessionem alicuius hereditatis seu bonorum/ si quidẽ allegat se heredẽ illius de cuius bonis fit mẽtio/

Vide l. fin. cum materia C. q admitt. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

& ibidem probet per instrumentum continens testamentũ : uel per legitimum numerum testium se heredem legitimę. Et nullus comparuerit ibi contradictor : tunc statim detur sibi nuntius ad ponendum eum in possessionem dictorum bonorũ : in quorum possessione uel quasi erat defunctus tempore mortis suę. Saluo iure cuiuscunq; parte. Si uero ibidem legitimę non probauerit se heredem non detur sibi nuntius donec legitimam fecerit pro/bationem de eo quod allegauerint/ & hoc quãdo allegat se here/dem per testamentum./ Si uero asserat se heredem abintestato tunc seruetur iste modus q͂ fiat publica proclamatio in plathea loci ubi solebat habitare ille cuius erant bona de quibus fit men/tio/& coram loco solitæ habitationis ipsius in hac forma per ce/dulam quę affixa remaneat super plathea prędicta: uidelicet no/uerint uniuersi q͂ talis persona petiit corã iudice se boni in pos/sessione rerum & bonorum quæ fuerũt olim talis defuncti tanq̃ proximior abintestato. Quapropter si quis credit se habere ius in dictis bonis seu uult contradicere q͂ non ponatur in possessio/nem perdictam compareat coram dicto iudicio infra.xv.dies ad dicendum & allegandum causas quare contradicere uult q͂ non ponatur in possessione prædicta: alioquin ponetur in possessione saluo iure cuiuslibet parte. Quod si nullus comparuit contra/dictor tũc transactis dictis.xv.diebus ponetur in possessione di/ctorum bonorum saluo semper iure uniuscuiusq; personæ super proprietate / facta tamen fide de proclamatione prædicta & de affixione cedulæ. Qui sic positus in possessionem defendatur in dicta possessione contra omnem personam / exceptis pupillis & aliis personis existentibus extra patriam tempore.xv.dierũ su/prascriptorum. Et exceptis his qui postea comparerent allegan/tes se heredes ex testamento uel proximiores abintestato / aut in pari gradu & tali in quo ad eos etiam potest de hereditate spe/ctare : quibus casibus infra annũ a die quo primus fuit positus in possessione connumerandum admittantur tales suprascriptæ personæ ad petendum possessionem dictorum bonorum / non obstãte possessione primi positi in possessionem per sententiam/ & istis casibus talis possessio non prosit nec noceat ipsi qui eam obtinuit/ nec prędictis absentibus/pupillis/ aut heredibus testa/

mentariis uel abintestato ut supra/ sed de nouo discuciatur quis debeat in possessione dictorum bonorum poni perinde ac si ab initio nunq̄ fuisset assignata possessio alicui dictarum partium: interim autem in casibus suprascriptis donec fuerit determinatū quis poni debeat in possessione bonoꝝ de quibus est questio eligatur per partes aliqua persona pœnes quam possessio dictorū bonorum remaneat/ donec fuerit diffinitum quis eorum habere debeat possessionem dictorum bonorum/ne partes habeant materiam rixandi. Quot si de una persona concordare non possint partes prędictæ/ tunc eligatur per dominiū persona aliqua non suspecta/quę suspitio & causa suspitionis si allegetur per sententiam approbetur uel reprobetur pœnes quam & ad cuius gubernationem bona remaneant / donec fuerit determinatum ut supra sumptibus & expensis hereditatis & bonorum de quibus contenditur. Adicientes ꝙ a sententia lata super sequestratione huiusmodi neutra partium ualeat appellare.

De legatis per heredem statim soluendis. Rub.C.XLVIII.

ORdinamus ꝙ legata uel relicta in testamēto uel codicillis prestare teneatur statim heres post aditā hereditatem/ uel postq̄ se immiscuit hereditati nisi aliter uel aliud appareat de uoluntate testatoris. Et nisi adita fuerit hereditas cum beneficio inuentarii : quo casu conueniri non possit a creditoribus:nec soluere teneatur credita uel legata nisi post cōfectionem inuentarii:uel post elapsum tempus ipsius inuentarii conficiendi in constitutione super hoc ædita limitatum.

De legatis a legatario propria auctoritate non occupandis.
Rubrica.C.XLVIIII.

COnstituimus ꝙ hii quibus est aliquid in testamento uel codicillis iure legati uel fideicōmissi : uel alio quocunq; titulo relictum teneantur petere rem legatam: seu relictā ab herede uniuersali : non autem ipsam propria auctoritate arripere:nec per sententiā ipsius possessionem apprepēdere herede

non citato. Decernẽtes talem apprehenſionem poſſeſſionis non citato herede uel ſine eius uoluntate factam per legatarium ſeu fideicõmiſſarium nullius fore effectus : roboris : ſeu ualoris: nec tribui ius aliquod per eãdem. Propter huiuſmodi autẽ appræhenſionem legatarius non cadat a iure legati ſed ipſam rem reſtituere compellatur cũ dampnis & expenſis: quam poſtea poſſit repetere debito modo & habeat locum etiam in pendẽtibus uel nondum pendentibus. Et ſi legatum uel relictum fuerit nomẽ debitoris poſſit legatarius ſecundum ius commune ſuis actionibus experiri: prius tamen ad hoc heredibus citatis ſi aliquid cõtradicere uolunt.

De prędatoribus & robatoribus ſtratarũ publicarum : & committentibus priuatum carcerem. Rubrica.C.L.

VT ſtratæ & itinera publica tã mercatoribus q̃ aliis quibuſcũq; perſonis tute & ſecure libere pateant: conſtituimus & ordinamus ꝙ quicũq; domini locuntenentis uel eccleſie aquilegenſis ſubditus uel forenſis ſtratas ipſas ſeu itinera publica uiolare rumpere uel turbare: ſpolia uel derobationes cõmittere ſup ipſis præſumpſerint quocũq; modo: ſiue nobilis ſiue popularis exiſtat : ſi haberi poterit uel capi furcis ſuſpendatur taliter ꝙ moriatur. ſi uero haberi uel capi non poterit ſub eadem poena perpetuo ſit banditus per uniuerſas terras & a quocunq; dominio aquilegẽſis eccleſię: ita ꝙ nec in terris nec in caſtris totius patrię foriiulii poſſit ſtare. De bonis uero malefactoris prędicti ſi qua habebit: uel haberi poterint ſatiſfiat ſpoliato uſq; ad ſummam eius quod ſibi acceptum fuerit: ſuper qua ſumma accepta uel exſtimatione ipſius ſtetur ſacramento ipſius ſpoliati. Acceptantes uero derobatores & malefactores prędictos: aut cũ re taliter derobata aut ſine: & admittẽtes eos in caſtris fortilitiis ſiue domibus ſuis: ſi ſcienter fecerint : & ipſum uel ipſos derobatores cum ſpolio & derobatione huiuſmodi infra tres dies etiam non requiſiti non pręſentauerint: & aſſignauerint domino locũtenenti: aut maraſcalcho: ſeu ipſius uices gerenti: uel ſi quis uel ſi qui ignorantur receptauiſſet uel receptauiſſent derobatores &

malefactores prędictos cum spolio uel sine ut supra / & requisitus uel requisiti ex parte domini locũtenentis/aut per prędictos eius officiales/uel alterum ipsorum/aut eorũ uel alterius ipsorũ nuncios infra duos dies cõputato die requisitionis / ipsos malefactores & derobatores nõ p̃sentauerit / uel assignauerit ut supra dictum est simili poena subiaceant & cadant in poenam prædictam / & contra eum uel eos per dominum ita procedatur sicut per ipsum uel ipsos receptatores scelus huiusmodi fuisset commissum. Excepto q̃ si appareret prętidentem in tali loco omnem suam fecisse diligentiam in pręmissis ꝙ si dicti derobatores non fuerint præsentati ut supra dictum est. Et reperiatur uel modo aliquo probari possit ipsos derobatores tẽpore receptationis uel post fuisse & esse in dictis castris/domibus: uel fortiliciis tũc tales receptatores nullam possint prætendere ignorantiam sed puniantur in dicta poena & contra ipsos procedatur simili modo: sicut si a principio dictos derobatores & malefactores scienter receptasset uel receptassent. Statuimus quoqꝫ & ordinamus ꝙ prędicta poena puniantur omnes capientes aliquem: uel aliquos personaliter tẽpore pacis: & extra uias publicas propria auctoritate/& sine auctoritate dominii: dummodo tales uel taliter capti non fuerint seruitores uel massarii capientium: & habeat locũ in præteritis & futuris.

De modo procedendi cõtra derobatores stratarũ publicarꝫ & receptatores eorum. Rubrica.C.LI.

ITem constituimus & ordinamus ꝙ cum proceditur contra derobatorem prędictum sufficiat unica citatio publice facta in plathea loci ubi proceditur per iudicium seu alterum de eius cõmissione ad suam defensionem faciendam ad decimam diem computandam post diem dictæ proclamationis factæ. Et simili modo contra dictũ receptatorem procedatur.

De cõmunitatibus reuelantibus uel iniuriantibus officialibus dominii. Rubrica.C.LII.

ORdinamus ꝙ q̄docunq; aliqua cōitas turba coadunata in secuti fuerint mareschalcum domini locūtenentis / uel eius uices gerētem: aut eius familiares uel præcones debito & congruo modo suum officiū exequentes: & cum domino maraschalco existētes: uel reuelauerint pignora eisdem officialibus: omnes culpabiles existentes soluant mediam marcham pro quolibet: & nihilominus cadant in pœnam. xxv. librarum curiæ applicandarum. de numero autem ipsorum excedentiū credatur domino maraschalco dato ei iuramēto sup hoc: uel eius uices gerenti usq; ad numerum. xxv. hominum infra. Abinde uero supra fiat legitima probatio per alios q̄ dictos officiales.

De pœna pcutientiū officiales dñi locuntenentis. Rub. C. LIII.

SI aliquis tantæ temeritatis fuerit ꝙ percusserit prçconē aut familiarē domini locuntenentis uel maraschalchi exercentes officium suum: tunc si ex dicta percussione non fuerit secuta sanguinis effusio & percussor fuerit masculus cadat in pœnam unius marchç curiæ applicādç. Si uero fuerit mulier quæ dictā percussionem fecerit tunc soluat mediam marcham. Si tamen multum grauiter percussus fuerit puniatur percutiens pœna duarum marcharū. Si autem ex percussione secuta fuerit sanguinis effusio & uulnus: tūc percutiēs cuiuscūq; sexus existat cadat in pœnam uigintiquinq; librarꝝ curiæ applicandarꝝ. & nihilominus teneatur soluere expensas factas pro medico & medicinis pro liberatione dicti percussi. & de prçdictis uulneribus & percussionibus credatur relationi prçconis cum uno ydoneo teste / si prçco fuerit percussus. Si uero taliter fuerit percussus familiaris domini locūtenētis uel mareschalchi exercens cū prçcone officium suum / percutiens cadat in pœnam quattuor marcharum curiç applicandarum duobus testibus testificantibus de dicta percussione / & admittantur mulieres ad testificandum sicut masculi. Adicientes ꝙ pro debilitatione mēbri officialium aut enormi uulnere ex quo sequatur cicatrix super facie condempnetur delinquens in libris centum & ad interesse dampnum passi. Quarum medietas offenso applicetur.

De hiis qui rapiunt & auferunt pignora præconibus postq̃ illa receperunt. Rubrica.C.LIIII.

SI preco exercens suum officium sine domino maraschalco uel eius familia acceperit pignus uel pignora de domo uel habitatione alicuius / & ibidem prohibitũ fuerit minis uel facto dictum pignus uel pignora asportare uel extraducere/ aut ipsa pignora fuerint de manu ipsius preconis ablata tũc censeatur talis persona prohibens uel aufferens fecisse riuellum & pro pœna riuelli soluat soldos. xl. si fuerit masculus si uero fœmina uiginti. Si uero postq̃ dicta pignora fuerint extra domum uel habitationem / curiam bayarzium & porticum traducta & exportata per preconem et prohibitum fuerit ipsi preconi ipsa pignora ducere/talis prohibens aut aufferens fecisse exforciũ censeatur/ & ꝑ pœna exforcii puniat᷑ in libris.l. applicandis curiæ cõsuete si masculus fuerit si uero fœmĩa in una marcha solidoꝝ.

De pluribus coadunatis pignora de manibus preconum rapiẽtibus. Rubrica.C.LV.

SI plures coadunati abstulerit uel rapuerit pignora de manu uel tenuta preconis pignorãtis sine dñõ marescalcho & eius familia & ipsa pignora hñtis extra domũ & cõfines domus pignorati / omnes predicti insimul intelligantur unum exforciũ commisisse & de unico exfortio teneantur & pro pœna exforcii puniantur in libris uigintiquinq; curie applicandis/& minus arbitrio domini locũtenentis. Et tunc de numero eorum qui dictum exforciũ cõmiserint / credatur & stetur relationi preconis. & hoc casu communitas uillæ cõsignet tot numero delinquentes quot præco predictus retulerit / qui ad solutionem dictæ pœnæ teneãtur.q; si fecerit dicta cõitas ceteri de dicta uilla sint a dicto exforcio absoluti. Si uero dicta cõmunitas tot numero delinquentes non designauerit.tũc ipsa cõmunitas in omni eo quod deerit teneatur.

De potestate subrogandi preçones per iudicium. Rub. C.LVI.

ORdinamus q̃ curia domini locũtenentis / seu aliud iudicium facta sibi fide per publicum instrumentum / uel notas / seu acta causæ de sententia obtenta in iudicio & nuntio dato per laudum & sententiam / possit in iudicio & extra absq̃ aliqua alia sententia ad instantiam creditoris illum nuntiũ alias datum in itinere & loco eius aliũ subrogare qui possit exequi & facere sicut poterat nuntius in iudicio obtentus consuetudine seu cõstitutione aliqua non obstante: & habeat locũ etiam ĩn pendentibus.

De rusticis carizare nõ debentibus diebus dñicis. Ru. C.LVII.

VT praua rusticorum consuetudo quæ inoleuit deleatur: statuimus q̃ rustici seu carizatores non debeat carizare infrascriptis diebus festiuis incipiendo exire de domo cã carizandi/exceptis nundinis seu merchatis publicis. Et hoc sub pœna. lx. solidorũ cuius pœnę medietas applicetur accusatori/& altera iurisdictioni loci cui subest delinquens. Vide licet in die natiuitatis domini cum duobus diebus sequentibus: in die resurrectionis eiusdem cum duobus diebus sequentibus / ascensionis domini: in festo corporis christi: assũptionis beatę uirginis Marię/in festo penthecostes/in festo omniũ sanctorum/ singulis diebus dominicis/exceptis casibus necessitatis arbitrio habentis iurisdictionem declarandis.

De apothecis in uillis non tenendis. Rubrica. C.LVIII.

COnstituimus q̃ rustici tenere nõ audeãt in uillis/ seu locis non existentibus sub castris habitatis cõtiguis speciarias/ marzarias: aut apotecas olei salis uel alterius grasse in uẽdendo huiusmodi res ad minutum. Et hoc in pœna. l. librorũ dominio applicandarum: nec habens iurisdictionem in loco possit alicui licentiã exhibere contra tenorem constitutionis præsentis. sub dicta pœna dominio applicanda.

De prohibitione armorum rusticis in dicta. Rub.C.LVIIII.

VT q̄tũ fieri potest materia scãdali ualeat euitari. Decernimus ꝙ nullus ad festa proclamata nũdinas & merchata/ ꝓclamata/uel ad iudicia portare audeat lãceas: giuarinas speltaronchonos: balistam: arcum: sagittas sub pœna amissionis armorum & solido.xl. pro quolibet & quacunq; uice: hñti iurisdictionem applicanda. Saluo ꝙ habentes iurisdictioné in locis possint ducere uel dare licentiam tot quot uolent portandi quæ arma uolent pro custodia in dictis locis fienda.

De prçconibus & caballariis. Rubrica.C.LX.

ORdinamus ꝙ prçcones & caballarii cum in pignorando eorum officiũ exercent debeant prima uice honesto mõ petere pignus sibi dari a debitoribus/seu ab his qui sunt de eorum familia / & non debeant prima uice uiolenter intrare domos prçlatorum/nobilium/ uel aliorum ciuium nisi aliud per iudicium fuerit sibi cõmissum. Et si pignus sibi dari eis negatum fuerit censeat riuellũ esse cõmissum: & debitor pro riuello in.xl. soldis condemnetur. Adicientes ꝙ obtenta licentia ad instãtiã alcuius ab officio pro faciendo aliquem pignorari non debeat mitti nisi unus solus nuntius uel caballarius & non plures / nisi riuellũ foret cõmissum. quo casu duo mitti possunt & nõ plures/ nisi secus in prçmissis casibus per habentem iurisdictionem fuerit declaratum. Et qui contrafecerit in expensis per iudicium taxandis illico condempnetur.

De tempore quo massarii possint aut debeãt relinquere mansos. Rubrica.C.LXI.

STatuimus ꝙ rustici qui sunt consueti soluere aliquem affictũ ratione alicuius mansi uel territorii nõ possint mansum uel territoriũ illum relaxare ullo tempore anni/ nisi a primo die augusti usq; ad festum assumptionis btẽ marie uirginis inclsiue / & similiter non possit dominus rusticum licentiare nisi

dicto tẽpore/& rustici mansos relaxantes teneantur securitatem prestare de soluendis integris affictibus & debitis/& de stramine seleario & fimo dimittendis/& mansum seu territoriũ melioratũ dimittere teneatur cum cãpis illo tempore solitis arare sufficienter aratis & non aliter. Et credatur domino per eius sacramentum contra rusticum de affictibus duorum annorũ non solutis.

Adiciẽtes ꝙ si quis sciẽter receperit sub se loco & foco alterius massariũ teneatur & ipso iure obligatus sit ad soluendũ omnia debita/ & affictus ipsius massarii domino creditori: uel dictum massarium infra spacium unius mensis ab ipso repellere teneatur. Et rustici sponte mansos dimittentes uel propter eorum culpam uel defectum de mansis licentiati non possint petere aliquid de expensis factis in mansis.

concor ... in l. omnes ... fugi. l. de agric. et censit. lib. ii.

De domino pustote super pustota pignorare ualente. Rubrica.C.LXII.

ORdinamus ꝙ dominus pustote alicuius mansi pro affictibus & debitis suis possit accipere seu retinere quecũq; bona tenentis pustotam inuenta super dicta pustota. & ꝙ dominus super cuius territorio stat non possit ipsa bona dicti coloni accipere sub dicta pustota. Et pustota intelligatur quodcũq; territorium tentum sub manu.

De pœnarum impositione contra rusticos super pustotis. Rubrica.C.LXIII.

VT rusticorũ maliciis & fraudibus obuietur/quibus persepe utũtur cõtra prelatos/nobiles & ciues huius patrie/ statuimus ꝙ si aliqua cõmunitas castri uel uillæ palam/ uel occulte aliquam uicinantiam fecerit ordinãdo ĩter se ꝙ nullus audeat conducere uel laborare ab aliquo aliquem mansum seu certum territorium positum in dicta uilla seu eius pertinentiis quod sit in pustota ad certum tempus uel in perpetuum/ siue colonus primo resignauerit domino dictum mansum siue dominus primo colonum licentiauerit. ꝙ tunc dicta commu-

nitas ipso facto incurrat in pœnam librarum centũ/quarũ ter/
tia pars sit iurisdictionem habentis in uilla/tertia pars sit domini
mansi / & reliqua tertia pars sit accusatoris / quæ irremissibiliter
exigi debeat infra mensem/aliter dominus locũtenẽs pro domi/
nio exigere teneatur: & de pręmissis credatur uni testi accusanti
bonæ conditionis & famæ & omni exceptione maiori/& tenea/
tur in secreto:q̃uis fuerit in ipsa uicinãtia/nec pro parte sua ulte/
rius teneatur. Insuper prouidemus ꝙ si aliqua communitas in
commune iuerit cum eorum animalibus ad pasculandũ in locis
quę in pustota remanserint in pertinentiis dictæ uillę/ aut uuas
acceperit/uel ligna/& arbores inciderit/aut herbam fecerit:tunc
ipso facto cadat in pœnam.l.librarum applicandam ut supra/
& ad existimationem dampni teneatur/de quibus credatur uni
testi omni exceptione maiori & in secreto teneatur. Si autem
singulariter & diuisim quispiam in dictis pustotis animalia ad
pasculandum perduxerit/uel dampnũ dederit/ uuas auferendo/
uel ligna incidendo/ uel aliud dampnum inferẽdo ut supra/ ipso
iure pœna quadraginta soldorum teneatur ut supra diuidenda
& exigẽda/& ad existimationem dampni ut supra etiam si fue/
rit habitator ipsius uillę. Vlterius ordinamus ꝙ si quę cõmu/
nitas alicuius castri uel uillæ sine scitu & licentia dñorum man/
sorum in pertinentiis dictæ uillæ iacentiũ expressę posuerit ali/
quos campos dominorũ in pascuo siue comũca/talis posito ipso
iure nullius sit roboris/nec ulla pręscriptio possit induci/ & licitũ
sit dominis uel eorum colonis accipere dictos campos pro suo li/
bito uoluntatis : & nihilominus dicta communitas pœna centũ
librarum soldorum puniatur diuidenda & applicanda ut supra/
& unus testis omni exceptione maior plenam probationem in/
ducat:& si de ipsa uicinantia fuerit & teneatur in secreto. Sta/
tuimus ꝙ si quę communitas in uicinantia deliberauerit ꝙ nul/
lus de eadem uilla uel altera audeat adiuuare uel laborare pro
premio aliquem dominũ habentem in dicta uilla aliquem man/
sum in pustota existentem / ꝙ tunc ipsa communitas ipso facto
incidat in pœnam librarum centum diuidendam ut supra / & si
officiales alicuius uillæ uel castri secrete tractauerint & fecerint
supradicta licet non in uicinantia ad hoc ut magis in secreto re/

maneat/ꝙ tunc ipsi soli officiales in dictam pœnam librarũ cen/tũ teneãtur applicandam utsupra/ & in pręmissis uni testi omni exceptione maiori plena fides possit adhiberi / licet de eadẽ uilla fuerit/ & si delinquentes soluendo nõ fuerit in carceribus detrudantur & ibidem per medium annum teneãtur & per communitatem uillę eis fiant expensæ si iudicio uidebitur/aut aliter eius arbitrio : sed non minus puniantur. Decernimus insuper ꝙ si quis fuerit massarius alicuius loco & foco & aliqua bona alienauerit/uel in dote pro aliqua muliere dederit/uel ipsa: aut aliquid super ipsis pro anima reliquerit illa bona sic alienata uel legata intelligantur fore de mãso domini sui in quo morabatur/ si tamẽ fama & credulitas erat in loco bona illa fore de manso illius domini/& ideo talis alienatio uel legatũ nullius sit effectus in pręiudiciũ domini:nisi ipse massarius uel eius heredes legitimę probauerint illa bona ad se spectare & pertinere/uel nisi probaret legitimæ dicta bona alienata fore alterius mãsi q̃ eius quem tenet loco & foco. Eodem modo statuimus in massario qui stat in domo sua & aliquem mansum alicuius domini tenuerit in pustota ꝙ bona alienata pręsumãtur modo prædicto esse de dicto manso quẽ tenet in pustota nisi probauerit utsupra dictũ est.

Bona ꝑ coloni alienata [illegible] mi [illegible] domini [illegible]

De his qui minantur uolentibus recipere mãsos iacentes ad affictum. Rubrica. C.LXIIII.

SI quis tãtæ temeritatis extiterit ꝙ minatus fuerit aut aliquo modo impediuerit per se uel per aliũ alicui recipere uolenti aliquem mansum ad affictum de offendendo eum in personam uel bonis suis/aut super dicto mãso: & hoc probari possit per duos testes ydoneos etiam fœminini sexus pœna.l.librarum mulctetur : quarũ tertia pars iurisdictioni loci applicetur tertia sit domini mansi:& tertia minas passi : & pro dicta pœna possit carcerari. Si uero post dictas minas recipientẽ mansum offenderit in persona cum sanguinis effusione uel alia lesione notabili centum librarum pœna mulctetur applicãda pro dimidia iniuriam passo:& pro dimidia iurisdictioni. Et si in bonis eũ damnificauerit aut super dicto manso / ad dampni restitutionem &

tantundem dampnũ passo condempnetur. Et ulterius quinquaginta librarum pœna debeat eidem infligi. Et si ignem in domum pensate posuerit incẽdio concremetur/ aut si capi non poterit a patria perpetuo sit bannitus nec per quemq̃ ualeat receptari sub pœna gratię dominii.

De rusticis guadias imponentibus in pręiudicium habentium iurisdictonem. Rubrica. C.LXV.

ORdinamus q̄ omnes consuetudines statuta seu ordinamenta inducta uel condita per communitatem alcuius uillæ contra quoscũq;/ quæ concernere possint pręiudicium iurisdictionis cuiuscũq; nullius ualoris/ aut momenti protinus censeantur : & nullius sint effectus / nec in futurum etiam condi possint. & per nullam communitatem alicui de ipsa uilla maior pœna octo soldorum possit imponi/ nec ulterius q̃ semel pro uno excessu debeat imponi / nec possit per communitatem uillę alicuius aliquis priuari de uicinãtia qui sit habitator ipsius uillę:nec fieri possit fossatum circa domum alicuius contra eius uoluntatem : aut interdici q̄ ei non detur aqua uel ignis uel loquela:aut q̄ de grauamine illato querelã iudicio non audiat exponere / nec possit destrui aut deuastari domus uites arbores uel altanæ super quibus iacent uites mansorũ qui remanent in pustotam/nec per uillam aliquam ordinatio fieri debeat q̄ nullus audeat recipere ad affictum aliquem mansum qui si pustota/uel q̄ non accipiatur pro tanto affictu uel maiori affictu consueto: & communitas uille contrafaciens incidat in pœnam.l.librarũ iurisdictioni loci applicandarum. Statuentes insuper q̄ si alicui per aliquem singularem/ dampnũ datum fuerit in pertinentiis alicuius uillę:teneatur cõmunitas dare uel denunciare dampnatorem conuictum uel confessum:aut emendationem dampni totius uillę communitas soluere teneatur. & ulterius pœna librarum decem cõdempnetur:cuius medietas sit dampnũ/passi alia habentis iurisdictionem in loco:& dampnum inferẽs ualeat carcerari tam pro exstimatione damni q̃ pro pœma.xl.soldorũ quã incurrit occasione pręmissa nisi satisfecerit prout tenetur.

De massariis capi ualentibus etiam si sint serui alterius. Rubrica.C.LXVI.

SI quis aliquem massarium habet loco & foco qui sit seruus alterius & q sit sibi pro affictibus & debitis obligatus & hoc constet: illum capere ualeat ac si liber esset non obstante domini contradictione cuius est seruus.

De massariis non ualentibus capi uel pignorari pro debitis dominorum suorum. Rubrica.C.LXVII.

PErniciosum abusum in preterito obseruatum poenitus extirpantes. Statuimus q nullus massarius possit aut debeat capi aut pignorari propter quecunq debita dominorum suorũ. ille uero ad cuius instantiam massarius pro domino fuerit pignoratus cadat in poenam. xxv. librarum quarum medietas curiæ applicetur. Alia uero medietas massario pignorato: & teneatur massario ad omne damnũ expensas & interesse.

De mercatoribus porcorum. Rub.C.LXVIII.

ORdinamus q mercatores porcorum nullo modo sua propria auctoritate possint pro precio porcorum a se uenditorum rem aliaquam debitoris capere: nisi baffas uel ipsos porcos uenditos in emptorum uel heredum possessione inuentos uel inuentas. *Si* quis autem contrafecerit cadat in poenam unius marche: cuius medietas curie illius loci applicetur. Alia uero medietas cui res aliqua sit accepta persoluatur. Ipsis autem mercatoribus porcorum ius summarium fiat in prædictis infra spacium. x. dierũ / quibus transactis si per assertum debitorem steterit qui tunc sit in patria: quominus causa expediatur. Tũc dicti mercatores sua propria auctoritate accidere possint pignus de bonis debitorum / & q omni casu pignora accepta uendi debeant de licentia iudicii ad incantum in loco ubi sunt accepta.

De massariis de massareza manapastis non admittendis ad testimonium. Rubrica.C.LXIX.

NVllus massarius q stet loco & foco/nec seruus/ nec manapastus alicui possit in aliqua causa testimonium perhibere pro eorum dominis/excepto q massarius predictus possit deponere de possessione ut continetur supra in constitutione sub rubrica de massariis & colonis ad probandũ possessionem admittendis.

De pœna falsi testis. Rubrica.C.LXX.

SI quis conuictus fuerit falsum testimonium perhibuisse in quacũq causa ciuili uel criminali pecuniariã pœnam ducentarum librarũ incurrat/quam soluere teneatur infra.xv. dies postq̃ de falsitate constiterit:cuius medietas habenti iurisdictionem applicetur . alia medietas parti contra quam perhibuit falsum testimoniũ assignetur/ quam si non soluerit eidem lingua amputetur. Si uero falsum deposuerit in causa in qua de uita hominis aut membro aliquo agatur / tunc grauioribus pœnis iusdicentis arbitrio puniatur. Ita tamen q si deponatur falso ad hoc ut aliquis moriatur uel membrum alicui abscindatur tunc talis falsus testis simili pœna debeat puniri.

De pœnis exigendis per habentes garitum uel ius custodiendi festa. Rubrica.C.LXXI.

ORdinamus q nulla persona audeat pro delicto:uel maleficio commisso uel committendo sub suo garito imponere uel exigere maiorem pœnam.xl.soldorum. Sed si aliquis habeat ius custodiendi aliquod festum : tunc in die festi possit p exforcio:ictu lapidis:teli : sagitte:aut alio genere armorum cũ percussione uel sine cũ sanguinis effusione uel sine imponere pœnam usq ad summã unius marche si sibi uidebitur & nõ ultra.Et eã exigere.Et qui cõfecerit teneatur ad duplum eius quod ultra dictas pœnas receperit:curiæ domini locuntenentis applicandum.

De pœnis promissis coram aliquo iudice non exigendis. Rubrica.C.LXXII.

NVllus Galstadio seu quiuis alius ius reddēs in patria audeat uel pręsummat compellere/uel suadere/inuitare/uel inducere aliquam personam coram ipsis litigantem ꝙ aliquid faciat uel non faciat sub aliqua pœna / nec ipsi litigantes ad instanciam alicuius iudicis seu alicuius alterius personę / nec etiam sponte ualeant se obligare sub aliqua pœna super prędictis:& quęcūq; cōtra prędicta facta fuerint : nullius sint ualoris.

De confiscationibus non tollentibus iura creditorum. Rubrica.C.LXXIII.

ORdinamus ꝙ si propter delictū alicuius eius bona dominio ueniant confiscanda/dicta cōfiscatio nullum pręiudicium inferre ualeat creditoribus. Sed ipsa confiscatione non obstāte de bonis confiscatis satisfiat creditoribus ante dictam confiscationem & sententiam confiscationis habentibus iuste obligatum eum cuius bona ut pręmittitur cōfiscantur.

De bonis homicidę nō confiscandis. Rubrica.C.LXXIIII.

BOna eius qui homicidium perpetrauit per dominium/seu alium quēlibet priuatum non arripiantur/nec etiam confiscentur. Sed si homicida capi poterit capite puniatur:& eius bona ad heredes ex testamento uel abintestato perueniant. Si uero homicida ipse capi non poterit perpetuo sit bānitus. Sed bonis suis pacifice uti ualeat absq; inquietatione alicuius domini / & in eisdem ualeat facere suam omnimodam uoluntatem. Et habeat locum etiam in pręteritis.

De homicidis puniendis aut extra patriam banniendis. Rubrica.C.LXXV.

SI aliquis ex proposito / uel animo pensato homicidiū commiserit seu alicui homicidio astiterit : si personaliter haberi

potest de eo iustitia fiat secundũ mores patriæ foriiulii. Si autem personaliter haberi nõ potest: tunc banniatur & bannitus intelligatur de tota patria & dominio foriiulii/nec secure possit in aliqua terra: Castro uel loco patriȩ foriiulii habitare. Sed marescalchus possit ipsum homicidam capere ubicunq; eum inuenerit/ sine cõtradictione aliquarum personarum. Non obstante aliqua consuetudine in cõtrarium forsitan obseruata. Quot si forsitan aliqua communitas: Nobilis uel alia persona cuiuscunq; conditionis existat ipsum homicidam sic bannitum receptauerit: tunc ad requisitionem dominii: seu mareschalchi teneatur & debeat eidem mareschalco; uel cui commiserit prȩsentare infra tres dies a die requisitionis computandos & die requisitionis incluso. Et si non reqsitus fuerit & sciuerit talem malefactorem esse in castro: terra uel loco suo / teneatur eũ personaliter retinere & notificare id ei cui spectat punitio ipsius. Et hoc etiam intellgatur in incendiariis tempore pacis.

De nato ex libero uentre pro libero reputãdo. Ru. C. LXXVI.

ORdinamus ꝙ quicũq; natus fuerit ex matre libera censeatur & habeatur ac reputetur pro libero etiam si pater eius sit uel fuerit seruus: quãuis & natus & nutritus fuerit uel longo tẽpore steterit uel habitauerit super territorio domini patris sui/uel super quo habitat pater eius. Quicũq; uero natus ex muliere serua censeatur & sit seruus eius cuius est mulier ex qua natus est/etiam si pater eius sit liber.

De seruo communi manumissio. Rubrica. C. LXXVII.

SI aliquis est seruus communis duorum uel plurium dominorum & fuerit per unum ex dominis manumissus & liberatus/censeatur & intelligatur liber: tamen teneatur manumittens satisfacere alteri domino uel aliis dominis de parte quã habet: uel habent in dicto seruo / secundũ communem extimationem ipsius taxandam arbitrio bonorum uirorum.

De salario famulorũ. Rubrica.C.LXXVIII.

ITem cõstituimus q famuli/seu famulę/seu mercenarii tran/sactis sex mensibus nil de mercede petere possint & presumatur facta solutio/ nisi probetur interruptio temporis/ uidelicet petitio medio tempore facta in iudicio uel extra: possit tamen deferri sacramentũ principali debitori si uiuit an solutio uel satisfactio facta sit in totum uel in parte.

De pœna cõtrahentium matrimonium sine consensu maiorum. Rubrica.C.LXXIX.

ITem statuimus q siquis quocunq modo matrimoniũ con/traxerit cum aliqua muliere minore annis.xx.sine expressa uoluntate patris aut aui uel proaui paterni:aut alterius cui dotãdi onus incumbit pœna librarum quinquaginta puniatur. & per tres menses in carceribus teneatur:& eadem pœna teneã/tur fautores & cęteri participes huiusmodi matrimonii/ ad quos constitutio dotis non pertinet. Saluis tamen constitutionibus disponẽtibus de mulieribus ab hereditate exclusis cõtra uel prę/ter dispositionẽ iuris cõmunis/quibus non prędicetur.

De salario aduocatorum. Rubrica.CLXXX.

STatuimus inuiolabiliter obseruandũ q pro officio postu/landi:aduocandi:consulendi in causis in quibus aduocant: & pro officio procurandi:Aduocati:& procuratores:& alii quicunq patroni causarum possint recipere uel exigere: ut in/fra & non ultra. Qui autem in aliquo cap.huius moderatę taxa/xationis contrafecerit plus recipiendo : aut petendo : ipso facto cadat in pœnã dupli eius quod plus receperit:aut petierit: parti applicandam. Et.xxv.librã.soldorũ Curiæ applicandorũ totiens quotiens contra factum fuerit. Pręsenti itaq cõstitutione æque ac moderate taxamus q procurator pro pręstito a se procura/tionis/uel aduocationis officio non recipiat neq exigere possit in causa sex marcharum uel infra ultra.xl.soldos. In causa autem rei uel quãtitatis.xx.marcharũ uel infra exigere possit libras.iiii.

& nõ ultra. A xx.uero marchę usq; ad.xl.marchę exigere possit.x.libras & non ultra. A.xl.autem marchæ ad centum marchas exigere possint libras.xvi. A centum quoq; usq; ad ducentas marchas exigere possit libras.xxiiii. A ducẽtis ad tricentas marchas exigere possit libras.xxxii. Et deniq; a tricentis supra in quãtacũq; quãtitate recipere possit usq; ad decem ducatos & non ultra. Declaramus quoq; ꝙ aduocatis & reliquis patronis causarum premiũ & salarium exhibeatur pro eorũ patrociniis quę pręstabunt in causis quibuscũq;/uidelicet si clientuli eorum post litem contestatam inuicem composuerint uel in concordio cesserint iam inchoate litis habeant medietatem salarii / & ultra medietatem litis habeant integrum salarium. *Si* uero aduocatus graduatus qui exerceat officium procurationis conduceretur extra locum sui domicilii ad forum aliud q̃ maioris curiæ ut gerat officium postulandi uel consulendi possit exigere pro singula die soldos.lx.& expen.& nihil ultra. Aduocatus uero non graduatus siue procur. conductus extra domiciliũ suum ut supra/possit exigere pro singula die soldos.xl. & expensas & non ultra. Qui uero contrafecerit cadat in pœnam dupli eius quod acceperit.Et possit quilibet aduocatus tã graduatus :q̃ ñon exercens officium compelli ad eundum pro dicto precio. Adicientes ꝙ pro libellis & positionibus unius causæ a.xl.marchę infra habeant soldos.xx.abinde supra.xl.soldos & non ultra.

Quot aduocatus uel procurator non paciscatur cum clientulo contra constitutionem taxæ salariorum. Rub.C.LXXXI.

STatuendo prohibemus ꝙ aliquis aduocatus uel procurator maioris uel alterius cuiuscũq; inferioris curiæ paciscatur per se uel per aliũ cum aliqua persona de aliqua re uel q̃titate propter aduocationis uel procurationis officiũ pręstandum in aliqua lite/uel ullo modo conueniat ultra numerum uel quantitatem in taxa salariorum expressam. *Si* quis uero aduocatus uel procurator huic prohibitioni cõtrafecerit ipso facto cadat in pœnam centum ducatorum dominio applicandam.Et triennio sit ab exercitio sui officii aduocandi uel procurandi in quacũq; curia suspensus.Et tali pacto uel conuentione promit-

tens nullatenus obligetur & si fuerit iuramento uallatus. Et pa/cta & conuentiones facte in contrarium/non ualeant.

De salario notariorum pro actis iudiciorũ in prima instantia. Rubrica.C.LXXXII.

STatuimus q̨ pro scripturis causarum Notarii pro eorum salario possint recipere uel exigere ut infra & nõ ultra. Qui autem in aliquo contrafecerit plus recipiendo uel petendo ipso facto cadat in pœnam dupli eius quod acceperit uel petie/rit parti applicandam. Et ultra illud in pœnam.xxv.librarum curię applicandam totiẽs quotiens fuerit contrafactum. Præ/senti igitur cõstitutione moderamur atq; taxamus.q̨ pro cedula citationis/monitionis/siue p̃cepti scripta in actis & tradita parti: & pro relatione executionis / & pro facienda fide de utraq; den/tur notario soldi quattuor. Pro notatione procuratorii ad lites de uno uel pluribus procuratoribus constitutis soldi duo. Pro faciendo fidẽ de procuratorio aut alio mandato scripto per no/tariũ soldi duo. Pro termino quolibet in quo fit unus actus tan tũ soldi duo. Si uero in uno termino facti fuerint plures actus pro quolibet actu diuerso soldi duo. Pro legitimatione man/datorum procuratorum soldi duo. Et demum pro quolibet sin/gulari actu & diuerso siue in uno siue in duobus aut pluribus terminis fiat.det notario ille ad cuius instantiam factus est ter/minus soldos duos. Pro copia uero data a notario parti dentur ab eo ad cuius instantiam scripta est:uel pro quo facit talis scri/ptura pro singula petia soldos quattuor. Quelibet autem petia cõtineat ad minus.lx.lineas:& q̃libet linea contineat litteras.xl. & quilibet titulus pro una littera habeatur. Pro examinatione testium uidelicet quando notario curię domini locũtenentis fuit commissum q̨ ipse examinet & scribat dicta testiũ/habeat no/tarius pro examinatione & pro scriptura sua cõtenta in una pe/tia quæ sit ut supra soldos sex. Si notarius curiæ domini locũ/tenentis pro examinandis testibus uel pro scribẽdo aliquid per/tinens ad litem fuerit missus extra locum ubi agitur iudicium & equitauerit suũ equum / & fecerit expẽsas sibi & equo dentur in salariũ eius soldos.lx.pro singula die. Si uero pars dederit no/

tario equũ & expensas pro notario & pro equo:dentur in salariũ notario pro singula die soldos.xxvi. Et si examinauerit siue interrogauerit testes simulq; scripserit dicta eorum dentur ultra id notario soldos sex pro qualibet petia. Si uero notarius nõ examinauerit sed tantũ scripserit dentur pro tota singula testificatiõe unius testis soldos quattuor. Et si dicta testificatio unius testis prętererit unam petiã habeat pro singula petia soldos quattuor. Et hæc habeant locum in notariis scribentibus in curia domini locũtenentis tantum. In aliis uero locis teneantur obseruare consuetudines dummodo non excedant taxas supra limitatas. Pro ordinando/ingrossando/ & extrahendo totũ processum causę:post factam causæ conclusionẽ/qui processus extrahi consueuit cum omnibus productis & actitatis in causa communibus expensis partium. & tradi per notarium ad usum partiũ exhibendum aduocatis uel iudici/dentur notario pro singula petia soldos quinq;:etiam si per partes secutum fuerit concordium pro rata actuum ordinatoꝝ. Pro ordinatione & promulgatione sententiæ diffinitiue in qua notarius habet narrare quęcunq; actitata & producta in causa / & cum studio reuidere processum/dẽtur notario pro qualibet petia ipsius sentẽtiæ soldos octo solummodo pro scribendo dictam sententiam. Pro instrumento publico super diffinitiuam sententiam a notario dato parti si sentẽtia est octo marchaꝝ uel infra dentur notario soldos.xxiiii.

Pro instrumento autem sententię diffinitiue quæ sit pluris octo marchaꝝ quãtęcũq; fuerit quãtitatis habeat ultra dictos.xxiiii. soldos pro singula marcha soldos duos. Ita tamẽ ꝙ pro uno instrumento diffinitiue quantęcũq; quantitatis notarius non possit habere uel exigere ultra ducatos decem. Pro notatione pręcepti in iudicio facti ei qui statim cum petitione cõuincitur / uel qui uocat se cõuictum de quacũq; re uel quantitate: & pro nota assignationis nunciorum & pro executione dentur notario soldos octo. Et pro horum publico instrumento soldos.xxiiii.

De salario notarioꝝ sup appellatiõe. Rub.C.LXXXIII.

PRo instrumento publico super appellatione interposita ab interlocutoria si res uel quantitas fuerit decẽ marcharum

uel infra/dentur notario soldos uiginti. A decem autem marchæ supra dentur notario soldos.xxxii. Pro instrumēto publico super appellatione in scriptis interpositis a diffinitiua extimationis uel q̄titatis decem marchaℝ uel infra soldos.xx. A decem autem marchis supra dentur notario soldos.xl. Pro instrumēto publico dato super appellatione uerbo interposita a diffinitiua si fuerit extimationis uel quantitatis decem marchaℝ uel infra dentur notario soldos.xx. Abinde uero supra soldos.xxviii. Pro notatione sententiæ & pro littera & pro instrumento eius in causa appellationis dentur notario soldos.xl.

De salario notariorum in causa protectionum. Rubrica.C.LXXXIIII.

PRo littera scripta & sigillata cōmissionis causæ protectionis dentur notario soldos.xvi. Pro citatione in causa protectionis cū sigillo soldos octo. Pro littera inhibitoria dirigenda & pro sigillo soldos.xii. Pro unaquaq; littera registrata soldos.xii. Pro littera appellationis soldos.xxiiii.& si contineret sententię reformationem/siue causas determinationis soldos.xl. Pro terminis uero in causa protectiōis satisfiat notario/& exigere possit ipse secundum tenorem generalis taxæ iudiciorū suprascriptæ & non ultra. Pro littera cum sigillo dirigenda iudici a quo interposita est protectio exigere possit notarius soldos quattuordecim.

De salario notariorum pro instrumētis dotalibus & donationū. Rubrica.C.LXXXV.

PRo instrumento publico dotis/morgincapii/dismontadurarum / uel alterius cuiuscūq; donationis si res uel quātitas fuerit.xl.marcharum uel infra notarius illud tradens possit exigere duos solidos pro marcha. Si uero fuerit super re maioris ualoris uel maioris quantitatis.xl.marcharum usq; ad centū marchas habeat ultra prędictum salarium pro singula aliarum marcharum soldum cum dimidio/dūmodo pro alia quātūcūq; quantitate non habeat ultra.vi.ducatos.

De salario notariorum pro instrumentis contractuum. Rubrica.C.LXXXVI.

PRo instrumentis in publicam formam traditis a notariis super contractibus permutationis societatis/diuisionis/liuellationis/seu perpetuę locationis si res uel q̃titas non excesserit decẽ marchas exigere possit notarius pro suo salario soldos uiginti & nõ ultra. Si aũt res fuerit maioris ualoris uel q̃titatis pluris decẽ marchaꝝ notarius ultra dictos.xx.soldos possit exigere de aliis pro singula marcha duos soldos.Ita tamẽ ꝙ pro q̃tacũq; magna re uel q̃titate nõ recipiat ultra unũ ducatũ.

De salario notarioꝝ pro instrumentis compromissi & arbitriorum. Rubrica.C.LXXXVII.

PRo instrumento tradito a notario in publicam formã sup cõpromisso uel arbitrio siue arbitramento lato ex compromisso notarius possit exigere.xx.soldos si fuerit de re uel q̃titate decẽ marchaꝝ uel infra. Si uero fuerit rei uel q̃titatis maioris decẽ marchaꝝ notarius possit exigere ultra dictos.xx.soldos de aliis marchis pro singula marcha soldos duos:ita ꝙ pro qualibet etiã maxima q̃titate hẽat duas marchas tantũ & nõ ultra.

De salario notariorũ pro instrumentis mutui & uenditi. Rubrica.C.LXXXVIII.

PRo instrumento mutui tradito per notariũ in publicã formam super decẽ marchis uel infra notarius possit exigere soldos.xx.A decẽ aũt marchis supra possit exigere de aliis pro singula marcha unum soldũ. Pro instrumento uenditionis bonorum factæ ad incantum de re uel q̃titate decem marcharũ uel infra possit notarius exigere soldos.xl.A decẽ uero supra possit exigere pro singula marcha de aliis soldos duos. Ita ꝙ non habeat ultra libras.xii.quantæcũq; fuerit rei uel q̃titas. Pro instrumento uenditionis conuentionaliter factę non ad incantum: si fuerit decem marcharum/ uel infra habeat notarius soldos.xx. A decem autẽ marchis supra exigere possit de aliis pro singula

marcha soldos duos. ita q̄ pro q̄tacūq; magna q̄titate nō habeat ultra libras. xvi. Pro instrumento publico finis & remissionis de q̄titate decem marcharū uel infra habeat notarius soldos. xx. Si uero fuerit a decem marchis usq; ad. xl. habeat notarius soldos. xxiiii. de alia uero quantacūq; maiori quātitate habeat soldos. xxxii. Pro instrumento sindicatus tutele/curiæ uel factorie habeat pro singulo prædictorū mandatorū soldos. xx. Pro instrumento actorie ad lites habeat notarius soldos. xvi. Pro instrumento procuratorii ad exigendum quictandū compromittendum ad causas iudicii soldos. xxiiii. Pro instrumēto locationis ad tempus factę soldos. xvi.

De salario notariorū pro instrumentis testamentorū & ultimarū uoluntatum. Rubrica. C. LXXXVIIII.

PRo instrumento testamēti in quo extraneus instituitur deductis legatis & debitis ac omni ere alieno/notarius possit exigere pro qualibet marcha hereditatis sup qua ipse scripsit & tradidit in publicam formam instrumentum soldos duos/ dūmodo non excedat q̄titatem decem ducatorū. Et extraneus intelligitur qui non fuerit testatori cōiunctus de descendentibus/ uel ascendentibus/fratribus aut filiis fratrum. Pro instrumento testamenti quo suus heres instituitur pro qualibet marcha illius hereditatis habeat unū soldum/deductis pridem legatis & omni ere alieno: dūmodo non excedat summam decem ducatorū. Pro instrumentis legatorū pro qualibet marcha soldos duos neq; excedat. x. ducatos. Pro instrumento confecti inuentarii soluatur notario iuxta laborem eius/& facultatē hereditatis & moderationem & taxationem curiæ.

De salario dando notariis propter ostensionem prothocollorū. Rubrica. C. LXXXX.

NOtarius ab aliquo cuius intersit requisitus ostendere suū prothocollū teeātur illud sine aliqua solutione pquirere/ & quęsitū parti requirenti ostendere / & possit notarius pro huiusmodi ostensione recipe uel exigere octo soldos/ si ostē-

sum prothocollum fuerit de notis eisdem notarii. Si uero fuerit de notis alterius tabellionis tunc possit notarius exigere soldos octo propter perquisitionem/& propter ostensionē soldos octo.

Notarius uero qui contrafecerit cadat in pœna medię marchę curiæ applicandæ.

De salario caballarioꝝ & prȩconū. Rub.C.LXXXXI.

VT nō bonȩ consuetudines deleantur. Statuimus ꝗ prȩcones: caballarii/& nūcii pro labore suo habere debeant intra terram Utini soldū unū: & extra pro quolibet miliari soldos duos & non ultra & si plus receperint puniantur in duplum eius quod acceperint/ei qui solucrit applicandū.

Quot rustici nō capiāt pdices de nocte. Rub.C.LXXXXII.

CUm patria foriiulii multis nobilibus repleta undequaq; euidenter appareat/quoꝝ salus/& uita/uenandi/& aucupandi exercitiis refoueri consueuit: hac constitutione decernimus ꝗ rustici qui agriculture operibus deseruire debēt/nō audeant capere perdices de nocte/nec sine canibus lepores insectando eos laqueis ad necem perducere/ cum uenationes & aucupationes quasi ad nihilū sint deductȩ per rusticos & sic nobiles qui per castra sua habitāt carēdo uenādi & aucupādi solaciis/ sint quodāmodo priuati & cogantur in carceribus pmanere.

Quot cōstitutiones patriæ particularibus statutis locoꝝ non debeant derogare. Rubrica.C.LXXXXIII.

ITem constituimus ꝗ statuta antiqua existentia/ & dudum obseruata in aliquibus locis iurisdictionem habentibus/debeant in sua firmitate manere/nec in illis locis debeant derogari. & per has cōstitutiones prȩsentes antiquis statutis municipalibus cuiuscūqꝫ loci non intelligatur ibidem ullatenus derogatum. Deo gratias. FINIS.

¶ Venetiis per Bernadinum De Vitalibus Venetū Anno Dn̄i M.CCCCC.XXIIII.Die.XX.Setembris.

FRanciscus foscari dei gratia Dux Venetiarum ⁊c. Nobilibus ⁊ sapientibus viris Marco Dandulo de suo mandato locũtenente patrie foriiulij ⁊ successoribus suis fidelibus dilectis salutẽ ⁊ dilectionis affectum. Significamus vobis ꝙ in millesimo quadringentesimo vigesimonono: indictione septima die quartodecimo mẽsis presentis July in nostris consiliis rogatorũ ⁊ addictionis capte fuerũt partes infrascripti tenoris vꝫ. Cuꝫ locũtenens pr̃ie fori Julii vigore mandatorum nostri dominij al̃s factorum circa hoc conuocari fecerit nouiter iuxta mores patrie consilium parlamenti pro reformatione constitutionum patrie predicte. In quo proposito negocio dum illi de dicto parlamento super quatuor in tribus capitulis forent differentes ipsi nostro locũtenente apparuit ꝙ finis poneretur ipsis capitulis ⁊ voluit ꝙ per nostrum dominium super ipsis capitulis prouideret. Que capitula sunt hec vꝫ. ¶ Primum de penis exigendis per habẽtes garritũ. ¶ Secundũ de territorio iudicando ⁊ de iudicio ¶ Et tertiũ de feudis. Et pro expeditione ipsorum capitulorum ⁊ duarum constitutionum addendarum nouo volumini constitutionum comparuerunt ad presentiam nostri dominij septeꝫ honorabiles oratores prelatorum: nobilium: ⁊ communitatuꝫ ipsius patrie quibus necessarium est expeditionem dare. Vadit pars ꝙ respondeatur ipsis ambasciatoribus ꝙ nostra dominatio continue fuit ⁊ est disposita regere ⁊ gubernare dictam patriam ſm constitutiones generales ⁊ statuta municipalia existentia in locis ⁊ terris ipsius patrie. Et ꝙ si inter ipsas constitutiones generales ⁊ iura municipalia sunt alique veritates seu discrepatio aliqua propter quas oriri videtur dubium ipsa dubietas declaretur: vt nostri locũtenentes patrie qui per tẽpora erunt aperte sciant quid agere habeant ⁊ obseruari. Et propterea affectantes quietem ⁊ totius patrie bonum sumus contenti ꝙ per consilium preteriti parlamenti possint reformari etiã dicta capitula vꝫ de penis exigẽdis: ⁊ de iudicio: ⁊ de territorio. Ita ꝙ inter ipsa capitula constitutionum: ⁊ inter ipsos ordines municipales non sit diuersitas vel obscuritas sed aperta ⁊ clara concordantia. Et ita mandabimus nostro locũtenenti ꝙ fieri permittat. Verum per has nouas reformationes non intelligimus nec intelligi volumus in aliquo derogari appellationibus in omni casu: quas expectare volumus ⁊ declaramus locũtenenti nostro patrie predicte. Volumus insuper ꝙ reformationibus nouiter factis per substitutum consilium parlamenti vel aliqua earum ⁊ presertim super penis imponendis que vigore constitutionum veterum expectabant ad cameram sui ad mensam patriarchalem non derogetur in aliquo neqꝫ derogatum esse intelligatur camere nostre predicte circa exactionem penarum predictarum nisi forte clare constaret ipsas penas per municipales priuilegia: vel statuta ad aliquos alios spectare aut diuidi debere aliter. ¶ Ad capitulũ tertium de feudis. Respondeatur ꝙ volumus si differentia fuerit aut vertetur inter aliquas personas priuatas occasione feudi ipsa differat seu causa per nostrum locũtenentem patrie cognoscatur ⁊ terminatur. Si vero differentia fuerit inter nostrum locũtenentem nomine domini ⁊ aliquam specialem personam de ca. spectante ad feudum volumus ipsam differentiam ⁊ causam diffiniri per septeꝫ feudatarios pares cure ꝓut iura disponunt: reseruata tamen appellatione ad nostrum dominiũ. ¶ Ceterum qꝛ vltra premissa supplicauerunt vt eis concedamus ꝙ in volumine constitutionuꝫ de nouo factarum addere possint vnum capitulum per qđ concessum sit propinquis ⁊ lateranis posse presentare super possessionibus ⁊ bonis stabilibus patrie de cetero vendentur ⁊ alienabantur in patria quemadmodum concessum est Padoanis: vadit pars in eorum complacentiam ꝙ concedatur est ꝙ ipsum consilium parlamenti possit addere seu addi facere in dicto volumine nouo dictũ cap. prout concessum est padoanis. Resecatis tamen verbis sup̃fluis ⁊ impertinentibus prout ipsi cõsilio vti-

lius z melius apparebit. ¶ Ad vltimam vero partem per quā petunt q̄ digne tur cō formare propositum in consilio parlamenti in fauorem communitatis Glemone per quem ordinatur q̄ hi qui non habitant in ciuitatibus terris z castris muratis z habitatis patrie seu in villis ipsis locis subiectis z contiguis non possint alibi q̄z in locis predictis mercandare mercimonia conducere z exercere sub pena librarū quinquaginta zc. Respondeatur q̄ ob sinceram fidelitatem ipsius communitatis nostre essemus semper prompti in quibuscunq̄z licitis z honestis complacere prefate communitati. Sed quoniam hoc esset contra deum z humanitatem z in damnum patrie z locorum nostrorum ac etiam ciuitatis nostre Venetiarum ad quam tanq̄z ad caput z principium aliorum locorum nostrorum habemus z habere debemus spiritus nostros: z presertim in facto mercantie tantum necessarie ciuitati nostre predicte nō possumus eis complacere in hoc. Tamen audientes ea que dicunt de contra bannis fieri quod conducitur huc z illuc contrabanna nostra z in damnum nostri dominij z ipsius communitatis scribemus z mandabimus nostro locūtenenti patrie z successoribus suis q̄ circa hoc faciat z prouideat vti eidem necessarium apparebit vt ipsa contrabanna cessent pro bono ipsorum nostrorum fidelium z nostri cōmunis. Ad reliqua exposita per ipsos ambasciatores respōdeatur eis q̄ quia predicta sunt nostre q̄ oportet illa expedire per alia nostra consilia ipsi pro nunc habebunt pacientiam. Nam q̄tūuis habiliter fieri poterit prouidebit circa premissa: que fidelitati nostre cum nostris consilijs suprascriptis scribemus z mandamus quatenus omnia scripta contenta in capitulis z responsionibus suprascriptis obseruare: z obseruari facere inuiolabiliter faciatis z debeatis: facientes has nostras literas in cancellaria nostra deinde ad futurorum memoriam registrari. Volumen vero constitutionum nouiter reformatorum in cōsilio parlamenti quod nobis sub bulla vestra misistis vobis remittimus per eosdem oratores sub bulla nostra vt ibi sit z in occurrentibus casibus valeat operari s̄m q̄ in consilio predicto determinatum est.

¶ Data in nostri duc. dominij Palatio die quartodecimo Julij indictione septima. M cccc. xxviij.

Francisus Foscari dei gratia Dux Venetiaruz zc. Nobilibus z sapientibus viris Vitali miani de suo mandato locūtenenti patrie Forijuly z successoribus suis fidelibus dilectis salutem z dilectionis affectum. Venerunt vt scitis ad presentiam nostram oratores pro parte fidelis nostre cōmunitatis Vtini z compatuotarum ipsius patrie porrexerūtq̄z nostro dominio aliqua capitula que examinauimus: z volumus super illis habere optimam considerationem. Ad ipsa vero capitula fecimus nostram responsionem sicut inferius videbitis de verbo ad verbū. Quapropter nostro collegio habente auctoritatem nostri consilij rogatorum z additis in hac parte volumus z vobis mandamus quatenus capitula z responsiones nostras factas vti iacent debeatis obseruare z facere inuiolabiliter obseruari: facientes has in actis deinde ad futurorum memoriam registrare. Tenor autem capitulorum sequitur vz. Et primo quoniam plerunq̄z solent Magnifici. D. locūtenentes patrie velle cognoscere causas alicuius delicti cuius punitio cōtra delinquentes spectat dominis prelatis nobilibus z communitatibus patrie sub quorum z quaruz iurisdictione cōmissum est: solentq̄z sepius domini prelati: nobiles: z communitates patrie aggrauari ad faciendum sumptus z expensas mittendo vel Vtinū ad dominos locūtenentes vel etiam Venetias per defensionem suarum iurisditionum. Ideo supplicetur Serenissimo. D. domino nostro Venetiarum quatenus dignetur speciales cōmissionem z mandatum facere Magnificis. D. locūtenentibus futuris z presenti q̄ non derogent in aliquo iurisdictionibus z approbatis consuetudinibus ipsorum

D.prelatorum:nobilium ⁊ communitatuꝫ patrie.Et ꝙ q̃ꝫ alique querimonie deue-
nient ſeu denunciabunt ipſis Magnificis.D locũtenentibus de aliquo delicto per
aliquem cõmiſſo ꝙ huiuſmodi querelantes remittantur ad. D.prelatos:nobiles ⁊
communitates patrie ſub quorum ⁊ quarum:iuriſdictione factum ⁊ perpetratuꝫ eſt
⁊ ad quos punitio eiuſmodi delicti ſpectat ⁊ pertinet.Et hoc petatur de gratia epi-
ſcopali cum ſupplicatione.Ad primum reſpondemus ⁊ volumus ꝙ denuncians fa-
ctas noſtro locumtenenti de malis commiſſis in iuriſdictione alicuius patrie ſi ipſe
locũtenens requiretur ipſe remittat ad illum ad iuriſdictionem cui ſpectabit ſaluo
iure appellatione ad ipſum locumtenentem in appellabilibus Secundo ſupplicetur
eidem Sereniſſimo.D.D.noſtro Venetiarum ꝙ prouideat ꝙ iuriſdictio meri ⁊ mi
xti imperij quam habet veſtra communitas ciuitatis Auſtrie in omnibus ⁊ per om-
nia obſeruatur ei ⁊ exponatur de eo ꝙ iſte Magnificus D.locũtenens formauit no
uum proceſſum contra Nicolaum Alberti de Budrio alias per ſententiam abſolu-
tum ⁊ liberatum de culpa ⁊ ratione homicidij cuiuſdã Jacobi de Sabiano ⁊c.quo-
niam vt ſemper fuit moris quando aliquis abſoluitur ſiue abſolutus fuit coram ga-
ſtaldo ciuitatis Auſtrie de aliquo delicto debet eſſe abſolutus ⁊ liberatus corã omni
alio dominio ⁊ iudicio de homicidio ſeu alio delicto de quo ractatus fuiſſet ⁊ culpa-
tus eſt feciſſe ſub eodem dominio vbi abſoluitur. Ideo ſupplicetur etiam ꝙ hec iu-
riſdictio ⁊ conſuetudo obſeruetur ⁊ confirmetur valeatqꝫ ⁊ teneat. Ad ſecunduꝫ re
ſpondemus ꝙ ſumus contenti ꝙ iuriſdictio meri ⁊ mixti imperij ſeruetur commu-
nitas ciuitatis Auſtrie.Et quoniam in dicto capitulo exponitur de caſu ꝓceſſus for-
matus contra Nicolaum Alberti de Budrio per locũtenentem patrie de quo caſu
non habemus informationem mandabimus eidem locũtenenti ꝙ nos informet ſu-
pra ſtando procedere contra eundem Nicolauꝫ.Tertio ꝙ mereſcalcus ⁊ caballarij
quomodocunqꝫ ſuum exercendo officium vꝫ. In querendo vel capiendo vel perſe-
quendo aliquem malefactorem aut aliquem ractatum ⁊ culpatum ſeu condemnatũ
de aliquo crimine ⁊ delicto:aut requiſitus ſeu requiſiti ab aliquo ad faciendum tre-
guas nobilibus ⁊ ceteris compatriotis vel de mandato.M.D.L.nullum ſalarium
nec vllam mercedeꝫ poſſint aut debeant habere vel petere pro huiuſmodi captura:
inquiſitione:perſecutione aut alio actu ſpectante ad officium ſuum:vt ſupradictum
eſt. Ideo ſupplicetur eidem Sereniſſimo.D. D.noſtro ꝙ prouideat ꝙ non habe-
ant ⁊c.quoniam nunq̃ꝫ fuit antea conſuetum : ⁊ preſertim quia habent ſalarium ab
eodem dominio vel ad hoc faciendum ſunt deputati:⁊ etiam quia poſſent multoties
ire vel fugere ſe ire ad querendum vel capiendum aliquem cauſa faciendi ſibi ſatiſ-
fieri:⁊ per conſequens quandocunqꝫ volent facerent ſibi pro ſua mercede ſolui:que
res vertetur in maximum detrimentum ⁊ preiudiciuꝫ illorum qui ſunt reputati pro
malefactoribus:⁊ per conſequens perderent bona ⁊ perſonam ⁊ patriam.¶Ad ter
tium reſpondemus ꝙ ſumus contenti ꝙ ſicut in capitulo continetur Mereſcalcus
patrie ⁊ Caballarij non habeant aliud ſalarium ſeu mercedem vltra illud quod ha-
bent.¶Quarto ſupplicetur ꝙ cancellarij duorum locũtenentium quando formant
⁊ ſcribunt aliquem proceſſum ſiue ſententiam aliquam contra aliquem condemna-
tum aliquo crimine vel delicto criminali nihil debeant accipere pro huiuſmodi ſcri-
ptura ⁊ proceſſu pro mercede aut litterarum aut alterius ſcripture ⁊ proceſſus ſeu
ſententie quam ſcribunt in fauorem alicuius ꝙ taxetur eoruꝫ merces ⁊ ponatur eis
meta quoniam ſalarium nimium exigunt.¶Ad quartum reſpõdemus ꝙ volumus
ꝙ cancellarij locũtenentium nihil debeant accipere pro ſcripturis ſeu proceſſu cri-
minali niſi tantum pro depenando ſcripturam aliquam criminaliũ ſolidos quatuor.
In actibus autem ⁊ ſcripturis ciuilibus habere debeant id quod terminabitur per
locũtenentem patrie. ¶Quinto exponatur ꝙ quando aliquis mittit in aliquã poſ-
ſeſſionem plures perſonas ad laborandum omnis qui intrauerint de mandato mit-

tentis ipsam possessionem solent conueniri de exforcio. Ideo prouideatur ꝙ solum principalis committens exforcium seu existens causa exforcij cōmissi in mittēdō eos in possessionem condemnetur ꝛ non omnes in libris quinquaginta pro vno tantum exforcio. ¶ Ad quintum respondemus ꝙ fiat vt petitur. ¶ Sexto supplicetur eidē Serenissimo D. D. nostro ꝙ prouideat ꝙ alique constitutiones que nō sunt approbate in consilio parlamenti reuideantur corrigantur ꝛ reformētur per alias facta est instantia. ¶ Ad sextum respondemus ꝙ quando reuertentur in patria poterunt destinari nobis constitutiones quas volunt debere aprobari vt illis videre ꝛ examinare possimus. ¶ Septimo si quis cōdemnatus fuerit in pena pecuniaria aut aliter qui sit ꝛ appareat iuste ꝛ legittime debitor vnius vel plurium creditorū ꝙ talis cōdemnatio facta per. M. D. L. non sit neqꝫ vertatur in preiudicium creditorum qui sunt ꝛ esse apparent priores tempore. Et per consequens priores creditores hēant potius in bonis huiusmodi condemnati neqꝫ per scripturis siue sniijs aut ꝑcessu notato per cancellarios dominorum locumtenentium possit fieri aliqua executio in bonis suis in preiudicium creditorum: sufficit enim eis pro penis posse detineri. Ita tamen ꝙ non intelligatur derogatum neqꝫ derogetur statutis particularibus alicuius loci patrie. ¶ Ad septimum respondemus ꝙ intelligatur tantum in beneficium patronorū. ¶ Octauo ꝙ caballarij non concedantur nisi contra conuictos: ꝛ facta fide conuentionis excepto ꝙ pro affictibus ꝛ liuellis. Si vero aliquis contrafecerit faciēdo pignorari non conuictum dicte expense sint in eius preiudicium. Et quia Caballarij portantes plures citationes vel pignorationes plures personas integrū petunt salarium taxatum per constitutionem ꝙꝫ quilibet predictorū: prouideatur igitur ꝙ soluatur eis pro rata iuxta formam constitutionis sub rubrica ꝛc. Et ꝙ non possint ire caballarij plures vno ad pignorandum aliquem: excepto ꝙ contrafacientes riuellum ꝛ data familia creditori. Et ꝙ dicti caballarij vnus vel plures qui ibunt nō possint neqꝫ debeant facere sibi solui nisi ab eo qui eos miserit. ¶ Ad octauum respondemus ꝙ fiat vt in capitulo continetur. ¶ Nono ꝙ merescalcus vel sui familiares vel caballarij si requisiti fuerint aut ad instantiam alicuius persone equitauerant. s. pro capiendo aliquem pro debito: vel dando familiam contra facientes riuellū: vel ponendo aliquem in tenutā vel pignorando vel huiusmodi faciendo: tunc ꝛ eo casu debeant habere pro singulo equo ꝛ pro singulo miliari iuxta formam constitutionis sub rubrica de salario caballariorum ꝛ preconum. Intelligentes tamen de tali numero equorum qui sufficiat pro expeditione negocij requirentis ꝙ si plures fuerint non soluatur eis Et ꝙ debeant per villas ꝛ loca ad que ibunt ꝛ mittentur suis sumptibus. ¶ Ad nonum respondemus ꝙ contenti sumus sicut in capitulo continet. ¶ Decimo ꝙ aduocati ordinarij iudicij domini locūtenentis habentes causas nullo modo possint ire Venetias vel extra patriam pro aduocando neqꝫ pro alijs peragendis nisi tempore feriarum: excepto pro eorum proprijs negocijs ꝛ non alienis. contrafacientes autem cadant in penam quinquaginta ducatorum dominio applicandorum. ¶ Ad decimum respondemus ꝙ fiat vt in illo continetur. ¶ Vndecimo ꝙ domini vicarij non valeant aliquas penas exigere nisi in iudicio per dominum locumtenentem fuerit sententiatum. Et ꝙ non debeant fieri relationes contra nō producentes pignora nisi ad requisitionem principalis vel sui procuratoris qui miserit ad pignorandum: ꝙ si talis relatio ſm requisitionē talis persone fuerit facta sit nullius valoris ac si facta non esset. Et ꝙ si quid acceperint ipsi domini vicarij cōtra formam supradictam ꝙ teneantur ad restitutionem. ¶ Ad vndecimum fiat. ¶ Duodecimo ꝙ domini locumtenentes de cetero non pronuncient eorum condemnationes contra aliquos quando sit punitio corporalis contra aliquē: licet possint eas pronunciare ad banchum sui solitus inditij. ¶ Ad duodecimum respondemus ꝙ obseruetur consuetudo: saluo ꝙ si aliquis ex condemnatis soluerent condēnationem anteꝙꝫ publicetur dictus. D. locūtenens non dꝫ illum pronunciare.

in debitoribus condemnatis [illegible]

[illegible] non [illegible] pignorari nisi [illegible]

in causa [illegible] [illegible] [illegible] audientia [illegible]

In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] decimimus iij q. ix

Causa cognita [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] punit [illegible] estimatione [illegible]

¶ Data in nostro Ducali palatio die nono Mai indictione quintadecima Millesimo.ccccxxxvi.

FRanciscus Foscari dei gratia Dux Venetiarum rc. Nobilibus z sapiētibus viris Francisco Bembo militi de suo mandato locūtenente patrie Fori Julij z successoribus suis fidelibus dilectis salutem z dilectionis affectum: significamus vobis ꝙ in nostris consilijs rogatorū z additionis in Millesimo quadringentesimo vigesimoquinto in dictione tertia: die decimooctauo mensis Junij capta fuit pars infrascripti tenoris vz. Cū pro parte fidelis communitatis nostre Utini fuerit nostro dominio humiliter supplicatum ꝙ cum cancellarij nostrorum locūtenentium duxerint in consuetudinem se impedire in ciuilibus ꝯ id quod soliti erāt obseruare cancellarij patharum: dignarentur mandare z ordinare ꝙ ipsa ciuilia fieri debeāt de cetero per notarios vtini ad hec deputatos z de ipsis cancellarius locūtenentis nullatenus se impediat. Et bonum sit dicte communitati in hoc cōplacere: vadit pars ꝙ respondeatur dicte communitati z sic mandetur locūtenenti nostro z successoribus suis ꝙ debeant obseruare ꝙ cancellarij nostrorum locūtenentiū qui de cetero eligentur de causis ciuilibus non se debeant aliqualiter impedire: sed ipse cause ciuiles spectare debeant solum z fieri ac scribi per notarios Utini ad hoc deputatos vel deputandos. Uerum mandauimus ꝙ cancellarius presentis locūtenentis: z similiter cancellarius viri. N. de sancto Uenerio milite ituri nostri locūtenentis in eorum recessu deinde dimittere debeāt omnes quaternos z registra causarū ciuilium ordinate in cancellaria Utini vt fideles nostri deinde rationes suas videre z habere valeant vt cōueniens z iustum est. Et puideat predictus pñs locūtenens z sanctus eius successor ꝙ cause ciuiles sint ꝙ̄ habilius z equalius possunt diuise inter cancellarios suos predictos z notarios predictos vtini ad hoc deputatos vel deputandos. Remanētibus tamen cause appellationum cancellarijs locumtenentiū nostrorum vt sunt ad presens. Has autem nostras litteras faciatis in actis cancellarie vestri regiminis ad futurorum memoriam registrari: z supradscriptam partē in ea contenta obseruare z obseruari facere inuiolabiliter debeatis.

¶ Data in nostro Ducali palatio die.xviij.mensis Junij indictione tertia.Mccccxxv. Laus deo.

In modico tempore [illegible] in [illegible]
[illegible]
In Maleficijs [illegible] spectat ad [illegible] c. si qs cu militib[illegible] glo in [illegible] xi. q. i.
[illegible] socij criminis admittunt ad [illegible] criminis [illegible] in c. si qs cu militib[illegible] xi q. i. [illegible] bona glo. in c. qm aliq[illegible] [illegible] vide [illegible] c. [illegible]
Sacerdotib[illegible] [illegible] xi. q. i.
Mag[illegible] [illegible] in [illegible]
Elemosina [illegible] in [illegible] c. [illegible] xxi [illegible] in c. [illegible] col. iiij in fine,
Statutum [illegible]
[illegible]

Possessio p annu et diem dicitur quod in citis partis sub Rub. si qs in poss. mi prout ... ludicio ...

Divisio quodamodo est impropriationis nota. l. in fin. ff. de lib. et posth. vide o. Marcu et madua in. l. i. c. de edem. nº 212 et 215

Quando ratio est generalis in .l. dimmero particulari illud exti. dit ad limites Rationis. l. regula. § licet ff de iur. et fac. ig. .l. monu. § animadvertenda ff quod met. caus. et vide Matua ut. s.

Occulta distinguitur ab his, quae palam fiunt l. fin. ff de rit. nup. et p cardinale in § cetere, cap i. extra de vsur. et p doctores in .l. i. c. de edicto

Mercator numquam sepius fallere deo c. ejicieus lxxxviij distinct. et plura dat hoc p madua in. l. i. nº 221 c. de edict.

Vna divisio potest poni p alia vide madua. in. l. i. nº 230 de edicto.

facta non presumuntur nisi probentur vide Mat. ut s. nº 233

Rigor in speciei p fertur equitati. vide ut s. nº 241

Argumentum ex Iudicijs ad contrarium vide ut s. nº 243

Replicando et Tot allegari licet turpitudinem ut s. nº 245. et vide bar. in. l. Iusiurandum, § xanator ff de iurdur.

Communis vsus loquendi attenditur. vide ut s. nº 252

Soli Iureconsulti impediri loquendi dum non aliisque vide ut s. nº 257

Superflua sunt resecanda ut in. l. Ite Ifigulario, § circus ff ut leg. no. causas.

Divisio commodissime et nature ad imponeri vide p doctores in. l. si vero, § p qui in princ. ff de solido. coactio

Subsidiaria actio numquam habet locum cotra eum quem ordinariam pur pro. ...hreni l. i. ij hoc itaq. eiq. est. lib. et ... fuer ...

Sententia arbitri non pena est sententia. l. quod ergo § cu iur. facere ff de his qui not. Infam.

Minimum considerant vitiis medijs, vel p divisioni aliquod, vel p additionem appositam. vel p terona in minimo omissam ut p dom in. c. de appell. ... de mort. ...

-.-

si q[ui]s in p[ro]missione cavent referri ad universitatem . l. aliud . ff. [illegible]
q[ui] [illegible] reg. iur.

Si s[er]v[us] p[ro]p[ri]e condemnato [illegible] co[mm]unis, [illegible] accedunt ad [illegible]

[illegible] socii q[ui] condemnant habere [illegible] l. ab omnibus [illegible]

[illegible] in l. [illegible] ff. de [illegible] leg. i.

[illegible] qui allegat commune usu loquendi, debet illud p[ro]bare l. si ff. cond. et demonst. [illegible] ff. de cond. et dem. [illegible]

Masculinum concipit femininum . l. si ita scriptum ff. de leg. ij

Instrumento p[ro]ducto, [illegible] ff. [illegible] accipias, et p[ro]ductio [illegible] bar. in l. Amelius ff. [illegible] ff. de liber. legat.

Sufficit semel probare . l. [illegible] ff. de agn. [illegible]

Consuetudo et [illegible] differunt . ut [illegible] in [illegible] abbas in c. i de consuetu.

Vir bonus q[ui] [illegible] l. vir bonus ff. [illegible]

Scripture divine possunt allegari ad decisionem causarum ut [illegible] glo. in [illegible] cogitatio, in [illegible] ff. [illegible]

Quando [illegible] constitutio [illegible] dictis sanctorum [illegible] data auctoritas condendi leges ut [illegible] abbas in c. i de constitutio . Hoc . [illegible] in c. [illegible] constitutione . Hoc fallit . nisi dicta sanctorum [illegible] munita auctoritate [illegible] ut [illegible] in c. [illegible] libelli [illegible] distinc. [illegible] dictis sanctorum [illegible] auctoritate legis [illegible] vel nova

Sicut de [illegible] magis [illegible] in examine [illegible] testium, ut [illegible] plene allegat . in c. [illegible] in prima [illegible] constitut. et in [illegible] expositionum [illegible]

In necessitatibus [illegible] l. [illegible] ff. de adm. [illegible]

+

actor [illegible] [illegible] dicta l. g in alterius [illegible]

venditori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sup. et [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] l. i [illegible] [illegible] et com.
[illegible] vend. [illegible] [illegible] in l. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Tempus [illegible] et [illegible] [illegible] vide [illegible] [illegible] [illegible]

Venia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dispositio
[illegible] l. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] l. [illegible] [illegible] [illegible]

Admissio et [illegible] [illegible] [illegible] voluntas l. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Estimatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Emptio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] l. [illegible]
[illegible] [illegible]

Spes succedendi [illegible] [illegible] [illegible] l. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Cum vendidit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] in l. [illegible] [illegible] [illegible]

Testamentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in l. [illegible] [illegible] [illegible] in l. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Hereditas [illegible] [illegible] appetenda l. [illegible] [illegible] l. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

A[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] l. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Instrumentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

C 16 · Privilegiu[m] fecundi legis [illegible] alleg[illegible] · ff. sy · sup[illegible] [illegible]
in l. i ff. d. [illegible] om. jud. · sup glo. ij in [illegible]

C. antiquius dicitur [illegible] ut [illegible] alleg[illegible] in rub. [illegible]
[illegible] om. jud.

Cardinalis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed ma[illegible]
officiu[m] ut [illegible] alleg[illegible] ubi [illegible] n° [illegible]

Emphiteota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] i ff. d. [illegible] vend.

Salaria advocatorum [illegible] ad [illegible] annos · [illegible]
[illegible] ff. d. [illegible] [illegible] et semper
fuit [illegible] [illegible] [illegible] · iiij c. [illegible]
lib. [illegible] ubi glo.

Venditio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ff. [illegible] com. emp.

[illegible] [illegible] adii[illegible] hereditate[m] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] adire [illegible] in l. ij [illegible] ff. d.
acq. here. n° 13

Sy [illegible] [illegible] [illegible] alij, [illegible] hereditatis [illegible] adire
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] n° [illegible]

Statu[m] in [illegible] [illegible] [illegible] · judicat [illegible] · ut [illegible] glo.
[illegible] in l. [illegible] c. [illegible] [illegible]

[illegible]ando actor [illegible], postea [illegible] plus · et actor [illegible]
vel [illegible] et minus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / ut [illegible] glo. magistra in l. [illegible]
ff. d. [illegible] [illegible] [illegible]

Testimonij [illegible] credit[illegible] l. [illegible] [illegible] dicens adversus [illegible]
ff. d. [illegible] ubi [illegible] [illegible] testimonio [illegible] glo. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cu[m] veritate [illegible] l. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] 2° [illegible] [illegible] [illegible]

+

Confessio aliquis ligat ipsum nec [illegible] in minoris, [illegible]
confessus. nisi [illegible] arguendo ut l. generali
[illegible] c. de non num. pec. [illegible]

Conpaginamus [illegible] omitten. [illegible] valituri [illegible] [illegible]
[illegible] ut bar. in l. [illegible] n° 16 [illegible]
ut l. de regula [illegible] in [illegible] [illegible]

Dolus [illegible] allegari contra illum qui [illegible] dolum l. de [illegible]
c. de [illegible] [illegible] [illegible]

D[illegible] [illegible] ut in c. cum [illegible] qui [illegible] accus. [illegible]
ut in l. filius [illegible] de his qui [illegible]
ut in l. si [illegible] de [illegible] [illegible]

Fama alicuius [illegible] includit [illegible] ut [illegible] bar. [illegible] multa
[illegible] in l. [illegible] n° [illegible] de [illegible]

F[illegible] [illegible] [illegible] omnibus [illegible] [illegible] l. optima
c. de [illegible] ut [illegible]

Homo diligens errat [illegible] non [illegible] l. cum de [illegible]
bar. [illegible] n. [illegible] glo. in [illegible] diligens. ff. de [illegible]

[illegible] appellari dimidium [illegible] l. de [illegible] [illegible]
[illegible] ff. de [illegible] [illegible]

Conditio aliquando [illegible] [illegible] l. [illegible] [illegible] quando
[illegible] [illegible] [illegible] in l. [illegible] cum [illegible] c. de [illegible]

[illegible] [illegible] fallit l. [illegible] ff. [illegible] [illegible] c. de [illegible]

Conscientia [illegible] [illegible] l. cum [illegible] de [illegible]

Causa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bar.
[illegible] in l. [illegible] n° 19 ff. de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Fama [illegible] fallit [illegible] l. [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
ut [illegible] bar. in loco q. 5. n° 20.

dubitatio [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] bar. in l. [illegible] n° [illegible]

Veritas [illegible] [illegible] quando [illegible] vide [illegible]
[illegible] 5. n° 26.

Liquet ... iudicij quis ... in ..., ... sententia non valere
et possessio ... in ... l. si
finita § Iul. ff de dam. infect. nu 18.
... non ... iudex ... remissione ... l. ...
his ubi glo. C. de appel.
Sufficit ad ... et ... iudici ... in l. Si finita
§ Iull. ff de dam. infect. nu 17
... Relatio fiat iudici ... vel ...
in ... ubi ...
Misso in possessionem ... non ...
... libellus ... nu 20
Iussu iudicis et ... non est ... ff
... ubi Bar. ...
De ... non denegatur l. non
solum § penult. ff de novi op. nun.
... damna non ... § ...
... memo.
Sententia ... valet ... in loc
udi ... ff famil. herc. sed aliud ... in ...
latione l. si ... l. si duo ... in fin. ...
... 5. de leg. cornelia ... ff de sen. pass.
... alienis non ... ei qui ... l. ...
... ff de no. op. nun.
Nos. iudi... non ... sententiam ...
... fideiussorem ...
... in ... speciale l. dies si
ubi glo. ff de ... [illegible]

+

quattuor sunt · que impediunt mutationem voluntatis ut per bal. in l. cum dote § commune periculo ff sol. matr., et sequitur matheus in l. ? ob id non deflexum in celebranda ff de codic. [illegible]

Sollemnitates requirunt sortienda celebrationem loci ut per socinum [illegible] in consilio ccxcvi [illegible] volumine · [illegible] 20 /

Plures testes singulares in magno numero [illegible] ut per socinum [illegible] in consil. xcviii 2° v. [illegible]

Varianus [illegible] ibidem ut [illegible]

Judex si ipse aliquo modo vel [illegible] impedit exequi. [illegible] vide per alex. in l. [illegible] ff de jur. om. jud. n° 16.

Statuta [illegible] officium judicis [illegible] alex. et alios, n. [illegible] ff de jur. om. jud. n° 23, et per [illegible] n° [illegible]

n° [illegible] quando [illegible] judex consulere potest l. fin. ff de [illegible] l. ij in fine ff de [illegible] ut per [illegible] n° [illegible].

[illegible] non [illegible], qui dicitur habere [illegible] l. que [illegible]

Infirmitas [illegible] non impedit [illegible] contra [illegible] l. i. § fin. ff [illegible] universi.

Suspensus [illegible] modo [illegible] l. officium ff ubi [illegible]

Propria · dic · qd impone ꝑ alium in l. cum eius nº 64 ff. de vulg. et pupill.
et ꝑ auctorem in loco nº 5. coll.

Non credit sacerdoti nisi notario et supplicium pro causa vide ꝑ dicta in c. quoniam contra de proba. nº 9.

Specialia duo collegia quando unum nomine pro eo quodam alteri ut ꝑ alex.m in l. cum eius nº 54 ff. de vulg. et pupill.

In materia odiosa fit facta restitutio quando verba patiuntur l. cum lege ff. de testam. Nota Decius in Rub. ex. de iudiciis ubi dicit quod in sua hoc quod lex vel pervenitur et si in una casu in minoris quam in alio vide ibi nº 7 circa finem 6 coll.ne

Instrumentum habere ... glo. in l. generali c. de tabular.
libro ... nº in l. ... ꝑ ... glo. ꝑ ...

Donec ... non peccat si a ꝑ ... ut ꝑ dicta in l. ... c. de ... nº ...

Donec ... in l. cum eius nº 5 ff. de vulg. et pup.

De citatione ... iurisdictione c. ꝑ ... ubi glo. et in c. quoniam contra de proba. in ... citatione ... quod ... litteras ... citatione ... non obstante quod alias ... litteras supplicatione ... ꝑ ...

Tadeo circa ... pupillorum ... agens ... post ... accessio ... administratione bonorum ... vide ... in l. magis ꝑ illud ... de reb. eor. ...

Datum aliquando operatur conditionem l. cum dotem c. de iure dot. et ...
... vide ꝑ ... in l. cum eius nº ... ꝑ serv.
Causa dat ꝑ puniri c. ... q. ix

Officialis non debet citare quempiam nisi de mandato iudicis l. fin. et ...
in fine ... in c. quoniam contra de proba. nº 10
... in l. ad ... relatio ... ad illud quod ...
... ut ꝑ dicta in c. quoniam contra de proba. nº 2.
... ꝑ ... in ...

+

Instrumentum ... graviter ... comprehendi ... ea, in quo ... ut speciali mandato c. 4 ad ... pag. 6.

Hannibalis ... se manifestavit ... l. prima c. ... pupil.

Doctor minor ... non ... l. ij c. 7 ... socadius in l. ... in ...

omne ... recipere ... l. ...

... iij ... socii. in loco ...

Aliquando ... l. sciens ... in c. ... n.° 3 ...

Judex ... in misericordia ... c. alligat. xxvij ... in ... melius ... in c. ... n.° 4 ... ut predicata, ita predicabuntur ... l. ...

... ordinem

... clausula ... sola ... vel ... in c. ... n.° 5.

Judex non debet ... lege ... in loco ... n.° 6.

... non ... nisi ... in c. post ... in ...

Compromissum si fiat ... in c. ... n.° 7. circa ...

Clerici non possunt ...

t

a, editio oraculum est ordinarium l. i ff. de aed. ed. et per alexandrum in c. quam grauiter ...

Procurator nihil aliud querit quam partis de concordia l. i § et ff. de ... (?)

ff. de op. no. nunt. vide et alex. in l. edita c. de edi. nº 17

in fine .

Sicut heres non potest doctrinam libellum attentari consta derelictum non pot

declarare libello ... vide et Jas. in l. edita nº

31 c. de edend. ideo et in summario damnis dari

ab jura ... heredis et et Decius in l. edita

nº 50 c. de edend. ubi et vide multa circa ...

Coram judice suspecto non est litigandum c. cum quidam ... § fin. ...

glo. de officio delegati et Decius in l. edita de edendo

nº 84.

plus non petitur ... vide .. in l. ... expeditione ... judicium ...

et bar. in l. si plus in fin. ff. de rescis. ... ... in l.

edita c. de edend. nº 348.

Contra ... et alia in l. si liberis patrono ff. quod ... ff. de bonis

liber.

In his qui dependent ab uno ut est aditio a familia ...

est ... monachi quod filii vel servi, et pro ... est ...

monasterii quod pares vel dij. vide et Socinum in l. i. ...

de vulg. nº 24.

Illa verba ... in forma testamentorum vulgarium ... et ...

comissa ... vide et Secundum in loco allegato nº 29

... non succedit indigno ... succedit bonorum

... Socinum ut s. nº 70.

... invocat, qui ... commisit

... judex semper ... praesumitur

... bone memorie ... in ...

quasi ... ...

CXX

Petrus Lando Dei Gra Dux Venetiaz etc. Nob. et sapienti viro Dominico Contareno de suo m.to Locum ten.ti Patriae Fori Julij et successoribus suis fidelis dilectis salutem et dilectionis affectum. Vi mandamo la parte presa nel nro maggior cons.o contra li falsarij et vi commettemo, che la facciate publicar nelli luoghi soliti et registrar nella canc.a ad ungguem, come in quella si contiene. /

Dat. in nro Ducali Palatio die xxi. febr. ind. p.a 1542.

Presentata die luna 8. Januarij 1543. Cl.mo d. locumten.ti quarum executionem commisit. /

Parte Nuovam.te Presa sopra li Falsarij.

M.D.XLIJ. Die Vltimo Novemb.s, In Maiori Consilio.

Già li delinquenti sommamente odiati da le leggi son connumerati li falsarij, perche da quelli non sono sicuri neanche li innocenti; et quelli, che attendono à viver con timor di Dio et della Giustitia, perche con le falsita loro insidiano l'honore, la facultà et la vita degl'huomini, confondono et resistono à la Giustitia, liberando con sacramenti falsi li delinquenti dal coltello di quella, et questo numero è tanto cresciuto di Falsarij, che con grandissima facilità ogni uno si serve di loro, onde che li tristi con maggior sicurtà si conducono à commetter homicidij et altre sceleritá. Alle è

Correttioni, leggi, et ordini instituiti per decreto dell' Ecc.mo Maggior Consiglio dell'anno. 1613. in tempo del Ser.mo Principe D. D. Marco Antonio Memmo Duce di Venetia,

Essendo Correttori delle leggi li Cl.mi Sig.ri

Nicolo Donato.

Alvise Zorzi.

Lonardo Mocenigo.

Ant.o Grimani.

Andrea Morosini.

Stampate per il Rampazetto Stampador Ducale. In Venetia. 1613.

Come si debbano ascriver i beni nei pagamenti di Dote nell'avvenire.

Tempo limitato à far i pagamenti nelle dissolutioni de matrimonij, che seguiranno.

Modo di far pagamento di Dote senza inquisitioni, et con stride; Et chi puo haver prelatione.

. 1613. 22. Marzo. Nel Maggior Consiglio.

Nella materia importantissima di pagamenti di Dote, si sono veduti molti inconvenienti, che hanno causato, col levar i beni, hor all'uno, et hor all'altro, gran confusioni, et revolutioni, liti, dispendij, et ben spesso la ruina delle famiglie. Onde si deve, quanto più si possa, ordinatamente regolarli, et levar quelle cause, che possono partorir dubitatione, apportar danno, et dar occasione di travaglio, tanto alle povere Donne vedove, quanto ad altri interessati per diverse cause. Però sia preso, et espressamente dechiarito.

Che nei pagamenti di Dote, che si faranno nell'avvenire, si debba tuor prima tutti i mobili, con le conditioni della parte. 1553. 25. ~~Marzo~~ Febraro contra chi ne occultasse. Poi li beni di fuori. et ultimamente li stabili della Città, et Dogado, et si asprendi prima li beni non alienati, poi li ultimi alienati, et obligati; procedendo ordinatamente per i tempi delle alienationi, et obligationi, asprendendo sempre li ultimi alienati. Dovendosi però tuor prima i beni liberi, fin che ne ne sarà, et ultima

li conditionati

li conditionali, giusti [rag]gi; fin all'intiera satisfattione di tal Doti col'ordine sopradetto.

Et perche li detti pagamenti di Dote non hanno hauuto fin' hora alcuna prescrittione di tempo à douersi far: sia però dichiarito.

Che nelle dissolutioni de matrimonij, che seguiranno nell'auenire, si possono far li pagamenti di Dote in tempo di anni trenta, col quale resta ogni attione prescritta, et se non saranno fatti in detto tempo della detta dissolutione del matrimonio, intendendosi sempre di quelli, che si discioglieranno da qui auanti, non si possano più far. Ma restino tali attioni, et crediti Dotali prescritti, et estinti.

Et perche nell'apprender per conto di Dote li Stabili di Venetia, et Dogado, si osserua per pratica antica, leuar Quaderno, far' inuestitione à propio, è sine propio, con consumatione di tempo, è spesa, senza alcun bon' effetto, et anco doppo mesi, et anni, et diecine d'anni s'ottengono prelationi, et restitutione, et si commettono molte fraudi, con souuersione delle sostanze de priuati; però sia preso, et statuito.

Che nelli pagamenti di Dote, che si faranno nell'auenire, sia fatto il solito Vadimonio, col quale si comprobano i crediti Dotali, et li pagamenti di i beni di fuori si debbano stridere nelle Ville, et luoghi, doue sono situati, et anco in questa Città; affinche chi pretenda restima, ò prelatione, possa dimandarla nel termine di mesi doi doppo l'ultima Strida; ma passato il termine sud[ett]o non si possa più dimandar ne prelation, ne restima da chi si [sia]. Li Stabili veramente di Venetia, et Dogado debbano esser appresi in pagamento di Dote con il solito Vadimonio, senza altra inuestitione à propio, ne sine propio; ma con Vna sola man[o]

di Stride,

di Stride, et con obligo [illegible] cogniti à parenti, o confinanti, come s'è osservato fin hora: Nel tempo delle qual Stride possa cadauno dimandar restima, e prelatione, in tutto, et per tutto, come s'è detto di sopra de i beni di fuori. Le quali Stride, quando saranno passate quiete, si debba all'hora dar il possesso per il Ministerial, come è conveniente.

Et è ben ragionevole, che li Doti restino col privilegio di anzianità à gli altri pretendenti giusta le leggi, ne i beni obligati ad esse Doti, quanto al pagamento, et satisfattione del loro giusto credito: ma se à sollevatione de creditori, è dalle leggi concesso seconda, e terza Stima in essi pagamenti di Dote: et li parenti, et confinanti possono esser preferiti col esborso del danaro, con miglior ragione si deve provedere, che quelli creditori, quali perdeno i loro Capitali, non li restando fatti i pagamenti di Dote sopra di che pagarsi: et così anco li possessori di i beni comprati, che hanno pur ragione ne i medesimi beni, habbino qualche sollevamento colla prelatione: Però sia preso.

Che sopra li pagamenti di Dote, che si faranno nel avvenire, possa il creditore, in tempo delle Stride non solo dimandar seconda, e terza Stima, ma anco esser ne i medesimi beni preferito, esborsando il pretio contenuto nel pagamento di Dote, et spese intieramente; et medesi=mamente quello, che haverà comprato, et sarà in possesso de beni tolti in pagamento, possa esser preferito coll'esborso, come di sopra. Non Giudicando però colla presente parte a i pagamenti di Dote fin hora fatti, ne i quali si debba osservar quello, che s'ha osservato per il passato.

Joannes Rizzardo Secretarius ad corrept. legum deputatus.

Adi 28. Marzo 613. Publicata sopra le scale di Rialto per Carlo Ventura comandador.

parte att.o
li pag.i di
Note

Tabula omnium Rubꝛicarum huius libꝛi cōſtitutionum per alphabetum poſita: Et ad loca ſua per oꝛdinē remiſſa ⁊c.

A

Aduocatis ab vna parte infoꝛmatis aduerſe parti patrocinari non debētibus.	℞.	vi.
Actis cauſe continuatim per notarios ſcribendis.	℞.	xiii.
Actis iudicii partibus etiam extra iudicium oſtendendis: ⁊ dilatione non danda pꝛo copia.	℞.	xiiii.
Allegantibus manutentoꝛes.	℞.	xxxix.
Allegantibus manutentoꝛes qui ſunt extra patriam.	℞.	xl.
Actoꝛe renunciante termino ei limitato.	℞.	xliiii.
Allegantibus terminos pꝛobationum non expiraſſe.	℞	xlix.
Allegationibus bina vice per partes fiendis.	℞.	lxviii.
Appellationibus: ⁊ in quibus cauſis appellare non licet.	℞.	lxxv.
Appellationibus non admittendis in cauſa pꝛotectionis.	℞.	lxxvi.
Appellationibus coꝛrigendis: ⁊ earum pꝛeſentatione fienda.	℞.	lxxvii.
Appellationibus extra patriam interpoſitis.	℞.	lxxx.
Agnatis ⁊ vicinis iure agnationis ⁊ vicinitatis vendicantibus bona alioꝛum dagnatoꝛum vicinoꝛum vendita vel inſolutum data.	℞.	xcii.
Alienantibus rem duobus vel pluribus.	℞.	cvi.
Alienatione minoꝛibus xx annis interdicta.	℞.	cx.
Alimentis vxoꝛibus viduis pꝛeſtandis.	℞.	cxxi.
Acquiſitis per dominam maritatam pꝛeſumendis de bonis mariti.	℞.	cxxvii.
Adminiſtratione interdicenda diſſipantibus bona ſua.	℞.	cxxxix.
Apothecis in villis non tenendis.	℞.	clviiii.

B

Bonis ad incantū vendendis pꝛoferendis illis qui ſunt extra patriā.	℞.	xc.
Bonis ad incantum vendendis in loco vbi fuerint incantata pꝛimo ⁊ pena creditoꝛis pꝛohibentis.	℞.	xci.
Bonis mobilibus excedentibus ſummamqꝫ. L. libꝛarum vendendis ad incantum pꝛoferendis per Cedulam.	℞.	xciii.
Bonis incantatis non deliberatis: ⁊ non incātandis nomine abſentis.	℞.	xciiii.
Bonis vxoꝛis poꝛtatis ad domum mariti: ⁊ quando teſtari poſſit.	℞.	cxxvi.
Bonis homicide non confiſcandis.	℞.	clxxiiii.

C

Citationibus: ⁊ qualiter contra contumaces pꝛocedatur.	℞.	xxiiii.
Cautione pꝛeſtando per foꝛenſes.	℞.	xxvii.
Confitentibus debitum in iudicio.	℞.	xxxvi.
Conſeruatoꝛibus.	℞.	xlii.
Citationibus in cauſā extoꝛtii.	℞.	lviii.
Comiſſione cauſarum.	℞.	lxxi.
Cognitione cauſarum.	℞.	lxxii.
Creditoꝛibus non valentibus emere nec emi facere bona, que inſimet ven-		